

Policies for Culture

Legislație și dezvoltarea politicii culturale

Dosarul seminarului

Sinaia, România

6 - 8 iulie, 2000

**REPRODUCEREA ORICARUI FRAGMENT DIN ACEST DOCUMENT ESTE INTERZISĂ FĂRĂ
ACORDUL PREALABIL AL PROGRAMULUI POLICIES FOR CULTURE**

**Acest seminar a fost posibil prin contribuțiile financiare ale
Fundației Culturale Europene (*European Cultural Foundation*) și ale
Programului *Arts and Culture Network* din cadrul *Soros Foundation Network***

Cuprins

1. Seminarul din România

- 1.1. Agenda seminarului
- 1.2. Participanți
- 1.3. Fundament

2. Programul “Policies for Culture”

- 2.1. Grupul de lucru din România
- 2.2. Managementul programului
- 2.3. Descrierea programului "Policies for culture"

3. Politica culturala in Romania - scurta prezentare

4. Legislație sau politică

- 4.1. Legislația: o amenințare sau o oportunitate?, *Vesna Copic*
- 4.2. Legislația culturală în România, *Virgil Nițulescu*

5. Parteneriat în procesul legislativ. Studii de caz din România

- 5.1. Note privind procesul legislativ în România. Parteneriatul: Executiv - societate civilă, *Delia Mucică*
- 5.2. Adoptarea Legii sponsorizării: Parteneriatul Societate civilă - Parlament - Guvern, *Virgil Nițulescu*
- 5.3. Legea sponsorizării
- 5.4. Statutul artistului în România, *Delia Mucică*
- 5.5. Declarația comună privind statutul creatorilor de artă și artiștilor interpreți din România

6. Planificarea strategică ca prim pas spre definirea uni noi politici culturale. Modele culturale europene

- 6.1. Politica culturală finlandeză. Un model bazat pe organe consultative și de decizie independente (*arm's length* model)
- 6.2. Ciclul politicii culturale în Olanda
- 6.3. Politica de descentralizare în Franța
- 6.4. Procesul de definire și implementare a politicii culturale în Polonia. Punând noi baze politicii culturale poloneze

Surse de documentare

Balancing Act: 21 Strategic dilemmas in cultural policy, de Francois Matarasso și Charles Landry, Council of Europe Publishing, Cultural Policies Research and Development Unit. Policy Note No.4, April 1999.

Cultural Policies in Europe: A Comparative Approach, de Mario D'Angelo și Paul Versperini, Council of Europe Publishing, 1998

Cultural Policies in the Netherlands, English version of *Cultuurbeleid in Nederland*, A publication of 'The Netherlands' Ministry of Education, Culture and Science, November 1998

Cultural Policy in Bulgaria: European Programme of National Cultural Policy Reviews, Council for Cultural Co-operation, Council of Europe, Strasbourg 1997

Cultural Policies in Europe: A Compendium of Basic Facts and Trends, ERICarts & Council of Europe, Bonn 2000

Cultural Policy in France: European Programme for the Appraisal of Cultural Policies, Raport al grupului de experți europeni realizat de Robert Wangermee și Raportul Național de Bernard Gournay, Council for Cultural Co-operation, Council of Europe, 1991

Country papers of the International Conference: Preservation and development of cultural life in the countries of Central and Eastern Europe, Budapest 1997, UNESCO in co-operation with the Ministry of Culture and Education of the Republic of Hungary, The Council of Europe and EU

European programme of national cultural policy reviews (Cultural policy in Romania) national report and foreign experts report compiled by Jaques Renard, Culture and Heritage directorate, Council of Europe, 1999

Politici și strategii culturale, Ministerul Culturii din Romania, 1997/1998

Cultural Strategy - final report, February 2000, Phare RO9709-01, Nomisma

1.1. Agenda seminarului

Sinaia, 6 – 8 iulie 2000

Joi, 6 iulie

Procesul de definire și implementare a politicii culturale

(destinat doar artiștilor, managerilor, profesioniștilor din domeniul culturii și organizațiilor culturale)

În plen

Prezidat de: Odile Chenal, Director de programe și granturi, ECF

Raportor: Mara Galaty, Expert

10:00 – 10:30 Deschidere: Maria Berza, Secretar de Stat în Ministerul Culturii
Introducere: Odile Chenal, ECF / Corina Șuteu, ECUME
Prezentarea programului: Hanneloes Weeda, ECF - EWPPP

10:30 – 11:15 Sesiunea 1: **Familiarizarea cu procesele legislativ și de definire și implementare a politicii culturale din România**

Comunicări : Delia Mucică, Secretar General al Ministerului Culturii
Virgil Nițulescu, Expert parlamentar în Comisia de Cultură a Camerei Deputaților

Dezbateri

11:15 – 11:30 Pauză de cafea

11:30 – 12:30 Sesiunea 1 - continuare

12:30 – 13:30 Pauză de masă

13:30 – 15:00 Sesiunea 2: **Rolul/rolurile pe care organizațiile culturale, managerii și profesioniștii din domeniul culturii le pot avea în procesele legislativ și de definire și implementare a politicii culturale**

Comunicări: Dan Perjovski, Artist
Inez Boogaarts, Director SICA (Olanda)

Dezbateri

15:00 – 15:15 Pauză de cafea

15:15 – 16:45 Sesiunea 3: **Structurile și mecanismele prin care se poate face auzită vocea reprezentanților societății civile**

Comunicări: Aura Corbeanu, Director UNITER
Lidia Varbanova, Expert (Bulgaria)

Dezbateri

16:45 – 17:30

Formularea de concluzii și recomandări

Vineri, 7 iulie

Parteneriat în procesul legislativ

(deschis tuturor participanților, români și străini)

Sesiunea 1: În plen

Prezidată de: Corina Șuteu, Director ECUME

Raportor: Mara Galaty, Expert

10:00 – 10:15 Deschidere: Rüdiger Stephan, Secretar General ECF
(Olanda)
Delia Mucică, Secretar General al Ministerului
Culturii

10:15 – 10:30 **Parteneriat în procesul legislativ - Introducere**

Comunicare: Eugen Vasiliu, Președinte al Comisiei de Cultură
a Senatului

10:30 – 10:45 Studiul de caz 1: **Legea sponsorizării**

Comunicare: Virgil Nițulescu, Expert parlamentar

10:45 – 11:00 Studiul de caz 2: **Statutul artistului** (protecție socială și drepturi pentru liber profesioniști)

Comunicare: Delia Mucică, Secretar General al Ministerului
Culturii

*Accentul va fi pus nu pe conținutul legii ci pe mecanismul de adoptare a
acesteia, respectiv pe relația tripartită dintre legislativ, executiv și setorul
terțiar în procesul de inițiere, redactare, adoptare și implementare a legii.*

Întrebări și dezbateri

11:00 – 11:15 Pauză de cafea

În grupe de lucru

11:15 – 13:00 Grupa 1 – studiul de caz 1

Moderator: Milena Dragicevic, Expert (Serbia)

Raportor: Virgil Nițulescu

Grupa 2 – studiul de caz 2

Moderator: Corina Șuteu, Director ECUME

Raportor: Delia Mucică

Continuarea dezbaterilor asupra mecanismelor de parteneriat, distingând și accentuând mecanismele de interacțiune, de consultare și de cooperare.

Formularea de concluzii și recomandări

13:00 – 14:00

Pauză de masă

În plen

Prezidat de:

Eugen Vasiliu, Președinte al Comisiei de Cultură a Senatului

Raportor:

Mara Galaty, Expert

14:00 – 15:30

Feedback din partea grupelor și discutarea recomandărilor

15:30 – 15:45

Pauză de cafea

Sesiunea 2: În plen

15:45 – 16:00

Rolul legislației în procesul de dezvoltare a politicii culturale: De la legislație la planificarea, definirea și implementarea politicii culturale

Comunicări: Vesna Copic, Sub-Secretar de Stat pentru Cultură (Slovenia)

Christopher Gordon, Director al English Regional Arts Board (Marea Britanie)

16:00 – 17:00

Întrebări și dezbateri

17:30 – 18:30

Vizită a Castelului Peleş

Sâmbătă, 8 iulie

Planificarea strategică ca prim pas spre definirea unei noi politici culturale

(deschis tuturor participanților, români și străini)

Sesiunea 3: În plen

Prezidat de: Rüdiger Stephan, Secretar General ECF

Raportor: Mara Galaty, Expert

09:00 – 09:15 **Planificarea strategică ca prim pas spre definirea unei noi politici culturale - introducere**

Comunicare: Anne-Marie Autissier, Expert (Franța)

09:15 – 09:45 **Studiul de caz 3: Procesul de planificare, definire și implementare a politicii culturale în Finlanda**

Comunicare: Ritva Mitchell, Director al ERICarts,
Finnish Arts Council (Finlanda)

Întrebări și dezbateri

09:45 – 10:15 **Studiul de caz 4: Procesul de planificare a politicii culturale în Olanda**

Comunicare: Atzo Nicolai, Deputat în Camera Inferioară a
Parlamentului Olandez

Întrebări și dezbateri

10:15 – 10:30 Pauză de cafea

În grupe de lucru

10:30 – 12:00 Grupa 3 – studiul de caz 3

Moderator: Milena Dragicevic, Expert (Serbia)

Raportor: Ritva Mitchell (Finlanda)

Grupa 4 – studiul de caz 4

Moderator: Theodoor Adams, Director al Direcției de
politică culturală din Ministerul Educației,
Culturii și Științei (Olanda)

Raportor: Atzo Nicolai (Olanda)

În plen

Prezidat de: Mircea Martin, Editor

Raportor: Mara Galaty, Expert

12:00 – 12:30 Feedback din partea grupelor și discutarea recomandărilor

12:30 – 13:30 Pauză de masă

Sesinea 3 - continuare

Prezidată de: Mircea Martin, Editor

Raportor: Mara Galaty, Expert

13:30 – 14:00 Studiul de caz 5: **Procesul de planificare, definire și implementare a politicii culturale în Franța**

Comunicare: Bernard Gournay, Expert (Franța)

Întrebări și dezbateri

14:00 – 14:30 Studiul de caz 6: **Procesul de definire și implementare a politicii culturale în Polonia/ANULAT**

Comunicare: Anna Niewiadomska, Director al
Departmentului de Cooperare internațională și
Integrare europeană din Ministerul Culturii și
Patrimoniului Național (Polonia)

Întrebări și dezbateri

14:30 – 14:45 Pauză de cafea

În grupe de lucru

14:45 – 16:15 Grupa 5 – studiul de caz 5

Moderator: Christiane Botbol, Director al Centrului Cultural
Francez din Cluj

Raportor: Bernard Gournay, Expert (Franța)

Grupa 6 – studiul de caz 6/ANULAT

Moderator: Lidia Varbanova, Expert (Bulgaria)

Raportor: Anna Niewiadomska (Polonia)

În plen

Prezidat de: Mircea Martin

Raportor: Mara Galaty

16:15 – 17:00 Feedback din partea grupelor și discutarea recomandărilor

17:00 – 17:30 Concluzii și cuvânt de închidere: Ion Caramitru, Ministrul
Culturii

1.2. Participanti

Participanti din Romania

ALEXANDRESCU, Sorin
Consilier pentru Cultură, Președinția României

ALUI GHEORGHE, Adrian
Consilier teritorial șef, Inspectoratul pentru Cultură al Județului Neamț

BADEA, Alexandru Ioan
Deputat, membru al Comisiei pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă a
Camerei Deputaților

BERZA, Maria
Secretar de Stat, Ministerul Culturii

BRUMARIU, Mihnea
Artist, membru al Board-ului Fundației Concept

CARAMITRU, Ion
Ministrul Culturii

CONSTANTINESCU, Sanda
Consilier teritorial șef, Inspectoratul pentru Cultură al Județului Vâlcea

CORBEANU, Aura
Director executiv, UNITER
Director executiv, Asociația Culturală ECUMEst

CROITORU, Carmen
Director artistic, ARCUB

DEUTSCH, Iulia
Task Manager, Delegația Uniunii Europene în România

DRAGOȘ, Sînziana
Diplomat, Ministerul Afacerilor Externe

ERNU, Vasile
Manager, Fundația Tranzit

FRUNZETTI, Laura
Director General, CNA

GHEORGHIU, Ștefan

Presedinte, Federația Sindicatelor Artiștilor Interpreți din România – FAIR,
CREDIDAM

IANCU, Mihai
Director, Centrul Internațional pentru Artă Contemporană (CIAC)

IGNAT, Angela
Student

MALIȚA, Liviu
Consilier șef, Inspectoratul pentru Cultură al Județului Cluj

MANOLESCU, Cosmin
Director, Fundația Proiect DCM

MARTIN, Angela
Vice-președinte, Fundația Culturală Română

MARTIN, Mircea
Director, Editura UNIVERS

MÁRTON, Árpád
Deputat, membru al Comisiei pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă a
Camerei Deputaților

MATEESCU, Radu
Director, Fundația Concept

MATEI, Dan
Director, Institutul de Memorie Culturală

MIHAILESCU, Dan C.
Scriitor, traducător, editor, Revista "22"

MODOLA, Doina
Critic de teatru, cercetător
Profesor doctor, Universitatea Babes-Bolyai, Cluj

MUCICĂ, Delia
Secretar General al Ministerului Culturii

MUSCĂ, Monica Octavia
Deputat, membră a Comisiei pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă a
Camerei Deputaților

NELEGA-CADARIU, Alina
Project Manager, DRAMAFEST (The Romanian New Writing Project)

NICOLICEA, Viorel

Deputat, membru al Comisiei pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă a Camerei Deputaților

NISTOR, Sergiu
Director General, Direcția Generală Patrimoniu Cultural Național din Ministerul Culturii

NIȚULESCU, Virgil Ștefan
Expert, Comisia pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă a Camerei Deputaților

OROVEANU, Mihai
Director General, Oficiul Național pentru Documentare și Expoziții de artă
Director, Fundația ARTEXPO

PERJOVSKI, Dan
Artist

PERJOVSKI, Amalia
Artist

PURIC, Dan
Artist

RĂCEANU, Corina
Contabil șef, Inspectoratul pentru Cultură al Județului Timiș

RADU, Oana
Coordonator program România

RÎPEANU, Bujor T.
Director, Arhiva Națională de Film

ȘTEFAN, Florin
Director, Fundația IntAct

STRACHINARU, Petre
Consilier, Inspectoratul pentru Cultură al Județului Covasna
Director, Centrul de Cultura Arcuș

ȘUTEU, Corina
Director, Asociația ECUME, Dijon
Președinte, Asociația Culturală ECUMEST, București

THEODORESCU, Roxana
Director General, Muzeul Național de Artă al României

TUDOR, Gabriela
Director, Pro Helvetia – Antena București

VASILIU, Eugen
Senator, Președintele Comisiei pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă
a Senatului

VRABETE, Iulian
Director, Fundația Holograf

Participanti din strainatate

ADAMS, Theodoor (Olanda)

Director, Direcția de Politică Culturală a Ministerului Educației, Culturii și Științei din Olanda

ANDREEVA, Tsveta (Bulgaria)

Coordonator proiect Bulgaria

AUTISSIER, Anne-Marie (Franța)

Expert în politică culturală

BALIC, Naima (Croatia)

Secretar de Stat adjunct pentru Cultură, Croatia

BOOGAARTS, Inez (Olanda)

Director, Fundația pentru Activități Culturale Internaționale (*SICA*), Olanda

BOS, Nicki (Olanda)

Asistent Program, Fundația Europeană a Culturii (*European Cultural Foundation*)

BOTBOL, Christiane (Franța)

Director, Centrul Cultural Francez (*Centre Culturel Français*) din Cluj

CHENAL, Odile (Olanda/Franța)

Director de Programe și Granturi, Fundația Europeană a Culturii (*ECF*)

Membră a Comitetului Internațional al Consiliului pentru Cultură, Olanda

COPIC, Vesna (Slovenia)

Sub-secretar de Stat pentru Cultură, Slovenia

DANAILOVA, Deyana (Bulgaria)

Director, Departamentul Internațional din Ministerul Culturii, Bulgaria

DELEVA, Milena (Bulgaria)

Coordonator proiect, *Soros Centre for the Arts*, Sofia

DRAGICEVIC-SEŠIC, Milena (Iugoslavia)

Conducătoare a Departamentului de Studii Culturale, Universitatea din Belgrad

GALATY, Mara (SUA)

Expert, Raportor

GJAKOVA, Alba (Albania)

Adjunct al Șefului de Cabinet, Ministerul Culturii, Albania

GORDON, Christopher (Marea Britanie)

Director General al Consiliului Regional pentru Cultură din Anglia (*English Regional Arts Board*)

GOURNAY, Bernard (Franța)
Expert în politică culturală

GRYGIEL, Elzbieta (Polonia)
Manager al Programului *Arts and Culture Network*, Fundația Stefan Batory

HALLENGA, Saskia (Olanda)
Project officer, Proiectul de Practică Parlamentară Est – Vest (*East-West Parliamentary Practice Project*)

MITCHELL, Ritva (Finlanda)
Consiliul pentru Cultură al Finlandei (*Arts Council*)
Președinte, ERICarts (*European Research Institute for Comparative Cultural Policy and the Arts*)

MUNDLER, Laurence (Franța)
Director, Festivalul *Est-Ouest de Die*, Franța

NICOLAI, Atzo (Olanda)
Deputat în Camera Inferioară a Parlamentului Olandez, Membru în Comisia de Educație, Cultură și Sport
Fost Președinte al Consiliului pentru Cultură (*Council for Culture*)

ROUSSINOVA, Maria (Bulgaria)
Secretar General al Ministerului Culturii, Bulgaria

SIMJANOVSKA, Violetta (Macedonia)
Director, Parc Multimedia

STEPHAN, Rüdiger (Olanda/Germania)
Secretar General, Fundația Europeană a Culturii (*European Cultural Foundation*)

VARBANOVA, Lidia (Bulgaria)
Conducătoare a Departamentului de Management Social și Cultural din Universitatea de Economie Națională și Mondială (*University of National and World Economy*), Sofia

WEEDA, Hanneloes (Olanda)
Programme Officer, Fundația Europeană a Culturii (*European Cultural Foundation*)

ZAHARIEV, Rumen (Bulgaria)
Coordonator, Asociația Managerilor și Administratorilor Culturali, Uniunea Artiștilor

1.3. Fundament

Acest "Fundament" vine să completeze și să clarifice agenda seminarului, constituind punctul de plecare al programului "Policies for culture"

Cuprins

- I. Definirea și implementarea politicilor publice prin parteneriat
- II. Legislație sau politică?
- III. Mecanismele parteneriatului
- IV. Ministerul Culturii
- V. Organismele neguvernamentale și guvernamentale de consultanță și finanțare și Sectorul terțiar
- VI. Parlamentul

I. Definirea și implementarea politicilor publice prin parteneriat

Ce se înțelege prin termenul "politică"?

Termenul "**politică**"¹ surprinde ansamblul mecanismelor de conducere și ghidare - reguli, măsuri și mijloace - concepute și utilizate pentru atingerea scopurilor de dezvoltare culturală. Politica pleacă de la o **dezbateră politică (+ publică)** și conduce la stabilirea de **obiective**, de la care derivă o **strategie**. Strategia pune în evidență **prioritățile**, care sînt implementate prin **structuri, proceduri, regulamente și legi**.

În Europa, procesele de definire și implementare a politicilor culturale² diferă de la o țară la alta, în funcție de factori precum tradiția istorică a fiecărei țări și natura sistemului său de guvernare. Fiecare din țările care vor fi analizate în cadrul acestui program are un mod propriu de planificare în domeniul politicilor culturale. Fiecare stat are un mod unic de a vedea dialogul dintre executiv, parlament și sectorul terțiar sau implicarea sectorului terțiar prin inițiative proprii în procesul de definire și implementare a politicilor culturale.

Înainte de orice încercare de a utiliza și implementa vreuna din diversele metodologii de *policy-making* existente, fiecare țară sud-est europeană participantă la program trebuie să analizeze, în funcție de contextul local, relevanța și aplicabilitatea acesteia. De fapt, decidenții din domeniul politicii culturale și comunitățile artistice din aceste țări sînt cei care trebuie să găsească și să adopte soluțiile adaptate nevoilor lor. Și acestea vor depinde, evident, de contextul lor politic, economic și social. Cu toate acestea, există o serie de **principii comune de parteneriat** (între executiv, legislativ și sectorul terțiar) care stau la baza mecanismului de definire și implementare a politicilor culturale în majoritatea țărilor europene. Chiar dacă sînt puse în practică în mod diferit, ele au același punct de plecare.

Modalitatea de abordare a acestor principii comune propusă de documentul de față vizează tocmai punerea în discuție a problemelor fundamentale ale parteneriatului între parlamentari, membrii guvernului central, reprezentanții guvernului la nivel local și reprezentanții sectorului terțiar.

Întrebări

Care sînt mecanismele prin care organizațiile culturale și profesioniștii culturii pot iniția proiecte de politică culturală?

Cum lansează Ministerul Culturii inițiative de politică culturală?

Care sînt rolul și efectele grupurilor organizate pentru apărarea și susținerea unor interese comune?

Care sînt canalele de comunicare instituționale și informale între Ministerul Culturii și organizațiile culturale aparținînd sectorului terțiar?

În ce mod poate Guvernul obține un feedback din partea sectorului terțiar și în ce mod îl poate acesta oferi, pentru fiecare din inițiativele guvernamentale de politică culturală?

Cît de ușor este accesul reprezentanților sectorului cultural la Parlament și Executiv?

Cum poate Parlamentul obține un feedback din partea sectorului terțiar?

Cît de utili pot fi organizațiile și profesioniștii culturii în ușurarea sarcinii guvernanților de definire și implementare a politicilor culturale?

¹ Termenul din limba română nu este poate cel mai fericit. Englezescul "*policy*", diferit de "*politics*" (amîndouă cu echivalentul românesc "politică") s-ar traduce poate mai degrabă prin "strategie" (generală).

² O altă dificultate terminologică: în limba română nu există un termen care să surprindă întregul proces de inițiere, redactare, dezbateră, adoptare, implementare și evaluare a politicii culturale. Vom folosi, de aceea, în documentul de față fie sintetica expresia englezescă "*policy-making*", fie expresia "definire și implementare a politicii culturale" pentru a ne referi la ansamblul etapelor procesului enumerate mai sus.

II. Legislație sau politică?

E recunoscut faptul că în multe țări legislația este văzută mult prea frecvent ca un scop în sine și nu ca un instrument de implementare și facilitare a diferitelor elemente ale unei politici culturale clar definite. Așa cum aprecia Vesna Copic, Sub-secretar de Stat pentru Cultură în Slovenia în "*Legislația: o amenințare sau o șansă?*":

"O lege nu poate fi un substitut formal pentru un sistem de finanțare stabil, eficient și bine reglementat și nici un alibi pentru absența unei politici culturale cu o viziune pe termen lung. Legea nu este, de fapt, decât un instrument de punere în practică a acestei viziuni." (Ljubljana, mai 1999)

Legile stau, pe de o parte, la baza deciziilor luate și ajută, pe de altă parte, la punerea în practică a obiectivelor strategice de politică culturală. Legea nu este o politică culturală în sine, ci doar un instrument de reglementare. Iar pentru ca legislația să se dovedească eficientă, ea trebuie să răspundă obiectivelor formulate în politica sau strategia culturală națională.

Există, pe lângă legi, și alte instrumente de implementare a politicii culturale, precum acorduri, programe sau reglementări menite să acționeze ca mecanisme curente de conducere și care au un statut inferior legii.

Există, adesea, tendința de a răspunde unei probleme ivite prin redactarea unei noi legi. Artiștii și profesioniștii culturii, la rândul lor, cer adesea adoptarea de legi care să le garanteze libertatea artistică și protecția socială, deși practic asemenea legi nu sînt neapărat necesare. De fapt, o rețea de legi care să reglementeze toate aspectele domeniului cultural nu poate duce în practică decât la o acumulare a problemelor legale nesoluționate, fără ca prin aceasta să îmbunătățească transparența, înțelegerea sau adeziunea sectorului cultural.

III. Mecanismele parteneriatului

Apariția "statului providențial"³ în multe țări vest europene după cel de-al doilea război mondial a determinat politicienii să ia în considerație avantajele unei politici culturale. Pentru realizarea acestor politici, guvernele statelor democratice occidentale au început să lucreze prin și cu o gamă variată de organizații publice, private și independente și cu diverși parteneri din domeniul cultural. Avantajele unui asemenea parteneriat pentru procesul de guvernare democratică sînt evidente și au fost astfel formulate de François Matarasso și Charles Landry în studiul "*În căutarea echilibrului: 21 opțiuni strategice în politica culturală*"⁴, editat de Consiliul Europei:

"Crearea politicii culturale printr-un parteneriat real între ministerul culturii, publicul său specializat și publicul larg oferă avantaje importante. Reflectînd experiența și preocupările celor ce lucrează efectiv în domeniu, o politică definită în parteneriat cu sectorul de care depinde implementarea sa are evident mai multe șanse de a fi pusă în practică cu succes. Ea are, în plus, toate șansele de a fi mai creativă și mai imaginativă, de vreme ce este rezultatul unor reflecții lipsite de prejudecăți și a unui dialog deschis unor păreri diverse, și nu doar rezultatul unei planificări interne. Scopurile și standardele de realizare a politicii culturale stabilite printr-un astfel de parteneriat vor fi mult mai apropiate de aspirațiile comune ale multor oameni. Procesul în sine este, totodată, un element important al societății civile, permițînd și încurajînd cetățenii să-și asume responsabilitatea într-un domeniu în care majoritatea oamenilor au ceva de spus și nu se tem s-o facă, în circumstanțele potrivite."

(p. 21-22, Nota nr. 4, aprilie 1999).

A da o viziune pe termen lung politicii culturale nu este un lucru ce se poate realiza în izolare: ea trebuie să fie împărtășită de parlament, guvern și de întregul sector cultural. Pentru a permite conceperea, redactarea și implementarea politicii culturale există, într-o manieră distinctă în fiecare țară, o varietate de relații structurale și organizaționale între guvern și sectorul cultural.

---

³ engl. *welfare state*

⁴ "*Balancing act: 21 strategic dilemmas in cultural policy*"

IV. Ministerul Culturii

În orice țară Ministerul Culturii încearcă să creeze climatul și condițiile necesare unei eficiente funcționări a pieței culturale. Tocmai de aceea ministerul ar trebui să se concentreze pe identificarea sectoarelor în care piața nu funcționează cum ar trebui și să identifice acțiunile ce trebuie întreprinse pentru a remedia deficiențele existente. Se consideră că în cadrul acestui proces consultările active ale ministerului culturii cu sectorul cultural sînt esențiale.

Contextul legislativ

Principala sarcină a Ministerului Culturii este asigurarea unui context legislativ și a unui cadru în care cultura să se poată dezvolta. Acest lucru presupune crearea unei **legislații de bază** care să permită dezvoltarea activităților culturale într-un cadru specific de reglementare și aplicarea, adaptarea sau interpretarea legilor generale existente pentru a fi adecvate sectorului cultural. Există în multe țări tendința de a adopta o lege pentru fiecare cerință specifică ce are nevoie de reglementare, caz în care există riscul unei acumulări continue și în creștere a problemelor legale nesoluționale. În plus, existența unui număr prea mare de legi poate determina o scădere, dacă nu chiar o dispariție a transparenței și a eficienței.

Activitatea ministerului trebuie, de asemenea, să se axeze pe dezvoltarea unor reguli ce nu au statutul de lege. Principalul argument în favoarea acestei opțiuni este ușurința cu care acestea pot fi modificate, în cazul în care este nevoie, evitînd ca Ministerul Culturii să se adreseze Parlamentului și să se supună procedurilor îndelungate ale acestuia.

Rolul Ministerului Culturii

Ministerul este susținătorul, "facilitatorul", protectorul și avocatul culturii, activitățile și producțiile culturale fiind însă realizate întotdeauna de alte persoane. Rolul ministerului nu este acela de a fi un "creator de cultură" și nici de a obține profit de pe urma culturii, ci de a genera resursele și venitul ce pot fi redistribuite conform direcțiilor stabilite în strategia culturală. Legile și regulamentele realizate și implementate în și de minister nu sînt decît instrumentele acestei politici culturale. Ministerul Culturii ia în considerare, de asemenea, toate celelalte domenii de guvernare care au legătură cu domeniul culturii. Astfel, prin identificarea importanței culturii pentru celelalte sectoare și prin crearea unor legături cu alte ministere, bugetului ministerului i se pot adăuga sume importante pentru susținerea culturii.

În mod ideal, guvernele ar trebui să implice sectorul cultural în dezbateră fundamentală privind direcția de dezvoltare a politicii culturale, implicare ce ar fi în beneficiul ambelor părți. Organizațiile și actorii culturali pot oferi decidenților politicii culturale experiența lor, cunoașterea practică a domeniului și *feedback*. O atare dezbate culturală permite luarea în considerare și stimularea unor aspecte esențiale precum participarea civică, coeziunea socială și dezvoltarea spiritului comunitar, prioritare pentru Guvern. Printr-o dezbateră deschisă asupra politicilor culturale se ajunge la o întărire a implicării generale în și pentru cultură.

V. Organismele guvernamentale și neguvernamentale de consultanță și de finanțare și Sectorul terțiar

Sectorul terțiar este un termen larg utilizat în prezent ce se referă la zona de activitate independentă ce se întinde între sectorul guvernamental, pe de o parte, și sectorul comercial (profit) pe de altă parte. El include organizațiile ne-comerciale, non-profit și independente, asociațiile și fundațiile, instituțiile, precum și indivizii profesioniști ai domeniului. Instituțiile aparținând sectorului terțiar funcționează cel mai bine în condițiile unei independențe ridicate (chiar dacă sînt dependente de subvenții) și, în același timp, a administrării lor după modelul societăților comerciale.

(În zilele noastre, granițele acestei zone independente devin din ce în ce mai vagi. Unele organizații aparținând acestei zone, funcționînd sub forma unui parteneriat public-privat, s-au dovedit foarte eficiente și pline de succes.)

Tratatul de la Maastricht a afirmat principiul subsidiarității în Europa, prevăzînd ca luarea deciziei să se realizeze cît mai aproape cu putință de cetățeni. Acest principiu poate fi aplicat și politicilor culturale, ca de altfel oricărei sfere politice, permițînd administrațiilor regionale și locale, organismelor neguvernamentale și organizațiilor de cetățeni să participe în procesul de decizie. În acest scop, în Olanda și Slovenia, spre exemplu, există un Consiliu pentru Cultură (*Council for Culture*) ce are un important rol consultativ în numeroase discuții de politică. Guvernul Britanic, la rîndul său, are ca parteneri, cu roluri consultative și financiare clar stabilite, organisme precum *Arts Councils* (Consiliile pentru Cultură) și alte organisme semi-independente. Franța, pe de altă parte, utilizează în acest scop Direcțiile sale Regionale de Afaceri Culturale.

În multe țări, procesul de *policy-making* în domeniul culturii a fost îndeosebi unul intern, implicînd doar funcționarii publici din departamentele cu profil cultural și politicienii. În alte țări au existat încercări reușite de punere în practică a unor mecanisme de consultare regulată a publicului în problemele de politică culturală. Cea mai mare parte a țărilor democratice se situează însă undeva între informare, consultare și participare activă pe axa implicării societății civile în procesul de definire și implementare a politicilor culturale.

Pe lîngă rolul său de potențial "utilizator" de cultură, rețeaua organizațiilor și indivizilor aparținînd societății civile joacă un rol crucial în definirea, implementarea și analiza politicilor culturale. În plus, multe organizații civile pot avea o orientare culturală, activitățile lor făcînd astfel parte integrantă din spectrul cultural. În toate țările europene, chiar și în cele cu o democrație consacrată, avantajele unei puternice societăți civile trebuie pe deplin conștientizate. Astfel, activiștii și criticii culturali ajută la crearea unor noi acte legislative, sugerînd noi tipuri de instituții și chiar impunînd politicienilor opinia lor. Cu toate acestea, încurajarea organizațiilor neguvernamentale nu se situează, adesea, printre prioritățile diferitelor state. Participarea lor activă ar duce la dezbateri și acțiuni mai rapide în domeniul descentralizării radicale.

Discutarea diverselor probleme culturale se realizează, cum e și firesc, în cadrul sectoarelor specifice vizate sau în cadrul ministerului, fără ca, cel mai adesea, aceasta să se facă și într-un cadru care să pună în comun politicieni, specialiști, universitari, sectorul comercial și comunitățile vizate, în vederea unei analize realiste a nevoilor și posibilităților de susținere a culturii. În acest sens, se face simțită lipsa unei veritabile dezbateri publice, între toate părțile interesate, asupra viitorului investițiilor publice în cultură.

VI. Parlamentul

Membrii Parlamentului (sau ai Camerei Inferioare a acestuia în sistemele bicamerale) realizează o mare parte a activității lor în cadrul comisiilor specializate, a căror componență reflectă, de regulă, diviziunea puterii existente în parlament între diferitele partide. În cadrul consultărilor asupra unor acte guvernamentale, membrii comisiilor pot analiza și discuta toate tipurile de elemente tehnice sau de specialitate și pot discuta cu membrii guvernului prin intermediul tuturor tipurilor posibile de documente (memorandumuri, scrisori etc.). Fiecare parlamentar are dreptul constituțional de a pune întrebări unui ministru sau unui secretar de stat, procedură ce poate fi realizată în scris sau oral. Membrii comisiilor nu se limitează însă doar la aceste forme de consultare. Ei realizează, în mod regulat, audieri și vizite de lucru pentru a constata, spre exemplu, care este părerea tuturor părților interesate asupra unei propuneri legislative sau asupra unui act guvernamental.

Parlamentele unora dintre tinerele democrații europene manifestă o generală lipsă de încredere față de societatea civilă. Parlamentarii afirmă adesea că ONG-urile au tendința exclusivă de a critica activitatea lor și că din această cauză ar avea foarte puține elemente pozitive de adăugat, în cazul în care ar fi consultate. În alte parlamente există o relativă încredere în societatea civilă, dar comunicarea reală și cooperarea rămân, în general, slabe. În ciuda faptului că anumite comisii parlamentare au început să conlucreze cu ONG-urile în cadrul procesului legislativ, alte comisii din aceleași parlamente continuă să aprecieze că și pot realiza la fel de bine activitatea și îndeplini sarcinile și fără aportul unor organizații exterioare sau al unor experți.

Parlamentarii dispun, totodată, de un personal insuficient numeric și nu sînt "asistați" de un corp suficient de experți și cercetători care să analizeze și să comenteze legislația în curs de redactare și adoptare. În plus, parlamentarii se tem că, pe măsura apropierii de aderarea la UE, volumul legislației ce va trebui adoptată, modificată sau dezbătută nu va înceta să crească - la un nivel la care numărul modest al *staff*-ului parlamentar nu va putea face față.

Reprezentanții sectorului cultural se simt adesea lăsați de o parte în cadrul procesului legislativ. Dacă un artist sau un profesionist al culturii nu poate comunica sentimentele de frustrare și neputință care îl animă, atunci el nu se va simți legat de hotărârile adoptate în parlament. Lipsa de cooperare dintre parlamentari și sectorul cultural se traduce printr-o prăpastie uriașă și inutilă în comunicarea cu electoratul general.

Toate parlamentele europene pot avea de câștigat din îmbunătățirea relațiilor lor cu societatea civilă. Aceasta poate susține misiunile parlamentarilor de dezvoltare a unei legislații eficiente și de comunicare a rezultatelor către public. În cazul în care ea devine parte integrantă a procesului, societatea civilă va investi în succesul unui act legislativ și va avea interesul de a comunica publicului faptul că legile au fost bine concepute și că vor fi eficiente.

Parlamentarii ar putea astfel să prezinte mult mai clar electoratului lor care sînt diversele opțiuni și variante posibile și să motiveze alegerile pe care le fac. Prin vizite de lucru, spre exemplu, menite a surprinde reacțiile diverselor părți și organizații culturale la anumite propuneri legislative sau acte guvernamentale, sau prin invitarea reprezentanților ONG-urilor specializați în tematica discutată, se poate valorifica o extraordinară sursă de *feedback* pentru parlament.

VI. Parlamentul

Membrii Parlamentului (sau ai Camerei Inferioare a acestuia în sistemele bicamerale) realizează o mare parte a activității lor în cadrul comisiilor specializate, a căror componența reflectă, de regulă, diviziunea puterii existente în parlament între diferitele partide. În cadrul consultărilor asupra unor acte guvernamentale, membrii comisiilor pot analiza și discuta toate tipurile de elemente tehnice sau de specialitate și pot discuta cu membrii guvernului prin intermediul tuturor tipurilor posibile de documente (memorandumuri, scrisori etc.). Fiecare parlamentar are dreptul constituțional de a pune întrebări unui ministru sau unui secretar de stat, procedură ce poate fi realizată în scris sau oral. Membrii comisiilor nu se limitează însă doar la aceste forme de consultare. Ei realizează, în mod regulat, audieri și vizite de lucru pentru a constata, spre exemplu, care este părerea tuturor părților interesate asupra unei propuneri legislative sau asupra unui act guvernamental.

Parlamentele unora dintre tinerele democrații europene manifestă o generală lipsă de încredere față de societatea civilă. Parlamentarii afirmă adesea că ONG-urile au tendința exclusivă de a critica activitatea lor și că din această cauză ar avea foarte puține elemente pozitive de adăugat, în cazul în care ar fi consultate. În alte parlamente există o relativă încredere în societatea civilă, dar comunicarea reală și cooperarea rămân, în general, slabe. În ciuda faptului că anumite comisii parlamentare au început să conlucreze cu ONG-urile în cadrul procesului legislativ, alte comisii din aceleași parlamente continuă să aprecieze că-și pot realiza la fel de bine activitatea și îndeplini sarcinile și fără aportul unor organizații exterioare sau al unor experți.

Parlamentarii dispun, totodată, de un personal insuficient numeric și nu sînt "asistați" de un corp suficient de experți și cercetători care să analizeze și să comenteze legislația în curs de redactare și adoptare. În plus, parlamentarii se tem că, pe măsura apropierii de aderarea la UE, volumul legislației ce va trebui adoptată, modificată sau dezbătută nu va înceta să crească - la un nivel la care numărul modest al *staff*-ului parlamentar nu va putea face față.

Reprezentanții sectorului cultural se simt adesea lăsați de o parte în cadrul procesului legislativ. Dacă un artist sau un profesionist al culturii nu poate comunica sentimentele de frustrare și neputință care îl animă, atunci el nu se va simți legat de hotărârile adoptate în parlament. Lipsa de cooperare dintre parlamentari și sectorul cultural se traduce printr-o prăpastie uriașă și inutilă în comunicarea cu electoratul general.

Toate parlamentele europene pot avea de câștigat din îmbunătățirea relațiilor lor cu societatea civilă. Aceasta poate susține misiunile parlamentarilor de dezvoltare a unei legislații eficiente și de comunicare a rezultatelor către public. În cazul în care ea devine parte integrantă a procesului, societatea civilă investește în succesul unui act legislativ și are interesul de a comunica publicului faptul că legile au fost bine concepute și că vor fi eficiente.

Parlamentarii ar putea astfel să prezinte mult mai clar electoratului lor care sînt diversele opțiuni și variante posibile și să motiveze alegerile pe care le fac. Prin vizite de lucru, spre exemplu, menite a surprinde reacțiile diverselor părți și organizații culturale la anumite propuneri legislative sau acte guvernamentale, sau prin invitarea reprezentanților ONG-urilor specializați în tematica discutată, se poate valorifica o extraordinară sursă de feedback pentru parlament.

2. Programul Policies for Culture

Grupul consultativ din Romania

Scopul Grupului consultativ este de a asista Consorțiul managerial al programului "Policies for culture" în conducerea și evaluarea programului pe măsura derulării acestuia în România și de a prezenta și reprezenta programul celorlalte țări participante.

Senatul României	Eugen Vasiliu	Senator, Președinte al Comisiei pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă a Senatului
Camera Deputaților	Árpád Márton	Deputat, membru al Comisiei pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă din Camera Deputaților
Ministerul Culturii	Ion Caramitru	Ministru al Culturii
Ministerul Culturii	Delia Mucică	Secretar General
Camera Deputaților	Virgil Nițulescu	Expert parlamentar în Comisiei pentru Cultură, Arte și Mijloace de informare în masă din Camera Deputaților Expert în restructurare legislativă în România
Președinția României	Sorin Alexandrescu	Consilier al Președintelui pentru Cultură
Teatrul Odeon	Alexandru Dabija	Director
Independent	Dan Perjovski	Artist, expert Soros, jurnalist
ECUMEst	Oana Radu	Student în management cultural
European Cultural Foundation	Odile Chenal	Director de programe și granturi
ECUME	Corina Șuteu	Director ECUME, Master în Management Cultural Președinte ECUMEst
European Cultural Foundation	Hanneloes Weeda	Conducător al programului " <i>Policies for culture</i> "

3. Politica culturala in Romania - scurta prezentare

prezentare realizată pe baza următoarelor lucrări:

- 1/ *Programul european de evaluare a politicilor culturale naționale (Politica culturală în România) - Raportul național și raportul experților străini compilat de Jaques Renard*, Directia de Cultură și Patrimoniu, Consiliul Europei, 1999
- 2/ *Politici și strategii culturale*, Ministerul Culturii din Romania, 1997/1998
- 3/ *Cultural policies in Europe - a compendium of basic facts and trends*, Council of Europe & ERICarts, 1999
- 4/ *Cultural Strategy-final report*, februarie 2000, Phare RO9709-01, Nomisma

Prezentarea de față urmărește rezumarea informațiilor prezentate în documentele oficiale existente, atât în cele realizate pe plan național cât și în cele internaționale. Toate remarcile, comentariile sau interpretările din prezentul document se bazează pe informațiile publicate. În ceea ce privește acuratețea informației din punct de vedere istoric, precizăm că materialul de față se bazează pe Raportul național de evaluare din 1999.

Contextul istoric

Din punct de vedere istoric, cultura românească se caracterizează ea însăși astfel:

- cultură ce încearcă să se impună printre "culturile europene de marcă" ce o înconjoară, în timp ce tradițiile sale cunosc deopotrivă influențe occidentale și orientale;
- cultură izvorâtă din tradiția creștină slavă și avînd totodată puternice origini latine;
- din motive istorice și în anumite regiuni, o cultură ce a trăit un "complex de inferioritate" (ca urmare a atitudinii Austro-Ungariei asupra României, văzută ca "națiune tolerată") sau care a fost considerată ca fiind ne-europeană (datorită prelungitei dominații otomane din sudul țării);
- cultură ce a dat o importanță deosebită tradiției populare (barbare) în care se amestecă influențe balcanice și slave, dar și nord-europene (o sursă de inspirație pentru elitele educate ce au pus bazele abordării moderne a identității culturale românești).

Modele culturale

Sub ocupație austro-ungară în nord-vestul țării și sub dominație turcească în sud ce au durat pînă în secolul al 19-lea, România a fost înconjurată de popoare ne-latine și obligată de tradiția ortodoxă și de cea cărturărească să scrie, pînă în secolul al 18-lea, o limbă latină în alfabet chirilic. În acest context, cultura românească s-a dezvoltat în jurul a două țeluri:

- să iasă cît mai repede posibil de sub influența modelelor medievale turcesc și slav (România a fost o țară agrară, feudală și supusă dominației străine pînă în secolul al 19-lea);
- să reafirme caracterul latin (a se citi european) al identității național românești.

Îndeplinirea acestor două cerințe era esențială pentru dezvoltarea socială și emanciparea civilizației românești.

Începînd cu secolul al 18-lea, din ce în ce mai mulți reprezentanți ai boierimii bogate au început să călătorească în Occident, în special în Imperiul Austro-ungar și în Franța. Orașe ca Viena și Paris au devenit centrele de educație ale "elitei" intelectuale românești. În această perioadă, cultura națională din România se caracteriza prin:

- introducerea realizărilor civilizației occidentale printr-o puternică "imitare" a modelelor străine (în special a celui francez);
- emanciparea de sub feudalism printr-o rapidă "remodelare" comportamentală în domeniul cultural;
- încercarea sincronizării sectorului cultural românesc cu cele aparținînd lumii occidentale.

La începutul secolului 20, "modelul european" a început să fie din ce în ce mai promovat iar în sudul țării a fost pus în practică într-un mod mecanic. "Efortul de sincronizare" a devenit linia directoare de urmat: "Imitare și Cosmopolitism - acestea sînt căile spre civilizație" erau cuvintele unuia din intelectualii proeminenți ai timpului. Cu o generație înainte, în Transilvania fusese puternic susținut caracterul latin al limbii române, în ciuda rezistenței autorităților. Alfabetul latin a fost introdus în mod oficial după 1948.

Cu toate acestea, în descrierea identității culturale românești, istoricii recunosc faptul că

- e o cultură de sinteză, supusă influențelor contradictorii dintre occident și orient;
- e o cultură puternic marcată de un complex de inferioritate, de un anume "barbarism", reflectat în veșnica prezență a culturii populare. "Trebuie să încetăm să fim agricultorii Europei", scria unul din filozofii români moderni.

Concluzie

Pentru a analiza starea actuală a politicii culturale din România, trebuie luați în considerare ca factori de influență determinanți nu numai cei 40 de ani de regim comunist, ci și vechile rădăcini tradiționale și permanenta temă a tensiunii dintre occident și orient, din care rezultă modul curent de abordare a identității naționale românești și a rolului pe care românii ar trebui să îl joace între celelalte culturi europene.

Cei 40 de ani de comunism

Pentru statul totalitar comunist cultura a reprezentat principalul instrument ideologic. Ca urmare, au proliferat "marile" instituții culturale, al căror scop era promovarea mesajelor politice în toată activitatea artistică.

- Patrimoniul a fost mijlocul de (prea)mărire a identității naționale și a sentimentului mîndriei naționale.
- Istoria a fost trasformată într-o succesiune glorioasă de victorioase lupte împotriva tuturor invaziilor străine.

- Arta alternativă și toate manifestările artistice independente, inovatoare au fost considerate "periculoase" și lipsite de valoare. Se trăia din trecut, totul fusese inventat.
- Toate manifestările artistice sau culturale trebuiau să aibă un mesaj clar și să fie un mediu de propagare ideologică.
- Existența unui discurs maniheist: cultura comunistă era bună, cea capitalistă era rea.

Toate aspectele de mai sus se traduc prin: cenzura, uniformizarea și centralizarea au fost cele trei mari directive ale perioadei comuniste.

Aspecte administrative

Consiliul Culturii și Educației Socialiste era organul comunist care se ocupa de politica culturală a României comuniste. El era direct dependent de Comitetul Executiv al Partidului Comunist și deținea puteri absolute asupra tuturor organizațiilor culturale (indiferent că erau naționale, municipale sau un simplu grup de scriitori ce se întâlneau în mod regulat pentru a-și citi poeziile).

Pentru implementarea modelului comunist de societate marxist - leninistă multilateral dezvoltată, pe de o parte, și a celor sovietic și chinezesc (mai ales în cultură), pe de altă parte, au fost promulgate un număr impresionant de legi și alte reglementări.

Legile erau contradictorii și nu exista nici un sistem de armonizare. Legea era reprezentată de Putere.

Administrația din ziua de azi a rămas în mare aceeași cu cea a epocii comuniste. În unele zone aproape că nu s-a înregistrat nici o modificare în personalul administrației publice. Aceleași persoane au preluat funcții noi și sînt responsabile pentru realizarea schimbării.

Starea actuală

Cîteva cifre

- Sistemul administrației centrale din România este descentralizat într-un sistem de unități administrative ce cuprinde 42 de județe, 2682 de municipalități, 182 de orașe și 80 de orașe mici.
- În decembrie 1989 a fost creat, prin decret, Ministerul Culturii, ca singur organ specializat al administrației centrale însărcinat cu afacerile culturale interne și al doilea organ central răspunzător de afacerile culturale externe (o comisie interministerială reglementează relațiile dintre Ministerul Culturii și Ministerul Afacerilor externe în privința acestui aspect).

Observație

Trebuie remarcat faptul că unul din primele decrete ale CFSN din România (28 decembrie 1989) s-a ocupat de crearea unui Minister al Culturii, la doar o săptămână de la căderea comunismului. Aceasta înseamnă că sectorul cultural a fost văzută ca

unul de importanță extraordinară pentru guvern. În plus, comunitatea culturală a jucat un rol important în aceste evenimente.

Între 1989 și 1992, tendința generală a acestei nou create administrații centrale a fost descentralizarea brutală, uneori “sub presiunea străzii” și fără vreo analiză a consecințelor. Astfel, în graba de a delega responsabilitățile, au fost create o serie de organe autonome:

- Consiliul Național al Cinematografiei
- Comisia Muzeelor
- Consiliul Audiovizualului
- Arhiva Națională etc.

După cum se poate vedea, cele mai reactive comunități culturale au fost audiovizualul și patrimoniul (poate cele mai informate pe plan internațional). Se poate observa, încă o dată, că atât sectorul audiovizual, cât și cel patrimonial (inclusiv muzeele) sînt sectoarele care joacă un rol fundamental în definirea identității naționale în termeni de comunicare a imaginii și tradiție.

Ministerul a avut la rîndul său cîteva inițiative de restructurare, corespunzînd inițial tendinței de descentralizare (pînă în 1992), apoi celei de re-centralizare (1993-1996) și prin hotărîrea de guvern din martie 1998 privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii din România.

Confuzia structurală a fost accentuată în perioada 1989 – 1996 de dese schimbări ale persoanelor ocupînd funcții cheie în administrație. În 6 ani, România a avut 9 miniștri ai culturii și toate nou createle consilii și comisii independente și-au schimbat conducătorii cel puțin o dată la un an și jumătate.

Din punct de vedere legislativ, între mai 1989 și decembrie 1991, România nu a avut o Constituție în vigoare, astfel încît legislația adoptată în 1990 și 1991 a devenit ulterior neconstituțională, în toate domeniile, deci și în cultură.

Lipsa experienței procedurilor democratice, persistența întîrzierilor în aprobarea bugetului de stat și inflația necontrolată au făcut imposibilă planificarea activității de către instituțiile culturale.

Dependența tuturor întreprinderilor culturale importante de sectoarele economic și social și lipsa unui cadru legal pentru organizațiile neguvernamentale au reprezentat un obstacol serios în calea dezvoltării culturale și restructurării sectorului instituțiilor culturale. Un exemplu al acestei confuze situații sînt inspectoratele de cultură (reprezentante ale autorității centrale în teritoriu). În 1992, printr-un decret, inspectoratele au fost desființate ca persoane juridice iar autoritatea lor a fost transferată consilierilor teritoriali. În 1995 o nouă lege a reafirmat autoritatea lor în județe, dar reglementarea era ambiguă și nu specifica în mod clar atribuțiunile acestora.

Nici chiar în interiorul Ministerului Culturii nu a existat, pînă în 1995, o direcție care să coordoneze reprezentanții autorității centrale în teritoriu. De abia în 1998 a fost definit mai clar rolul inspectoratelor și s-a asigurat coordonarea în interiorul ministerului. Cu toate acestea, inspectoratele de cultură ar trebui să colaboreze cu autoritățile și organizațiile neguvernamentale locale și să determine nevoile culturale din regiune fără a avea un buget aprobat mai devreme de luna iunie a fiecărui an și

fără un feedback strategic periodic din partea ministerului (fiecare inspectorat trebuie ca, în urma unei singure și simple întâlniri generale anuale organizată de Ministerul Culturii, să definească direcții de acțiune și să inventeze strategii de implementat).

Observație

Grupul de experți străini evaluatori ai politicii culturale românești în cadrul programului Consiliului Europei a insistat asupra rolului pe care inspectoratele l-ar putea avea ca platformă de parteneriat cu realitatea culturală locală, dacă ar fi corect ghidate, folosite și susținute financiar.

Rolul actual al Ministerului Culturii (așa cum a fost definit după 1996)

Ministerul are dubla competență materială și teritorială și este reprezentat la nivel central și regional (județean). Toate inițiativele culturale la nivel local trebuie să fie acceptate de direcțiile specializate ale ministerului, dar nu mai sînt supuse nici unei alte forme de control.

Elementul prioritar al Ministerului Român al Culturii în ultimii doi ani a fost să răspundă la “criza administrației culturale”, așa cum a fost denumită de “Programul de bază pentru macrostabilizare și dezvoltare pentru anul 2000, România”

Politica culturală a fost orientată spre:

- Restructurarea internă a Ministerului (împusă în practică legal în 1998);
- Reformularea priorităților abordării politicii culturale.

Noua politică adoptată a pus în prim plan 5 principii de bază :

- Libertatea de creație
- Autonomia artistică și culturală
- Primatul valorii
- Egalitatea oportunităților
- Valorizarea identității culturale.
-

Aceste principii ar trebui puse în practică prin:

- Descentralizare
- Restructurarea instituțiilor culturale
- Parteneriatul cu autoritățile locale
- Parteneriatul cu societatea civilă.

Funcțiile Ministerului Culturii

Principalele funcții ale Ministerului sînt :

- Legislativă:
  - o în domeniul cultural
  - o în alte domenii dar care ating sectorul cultural.
- Reprezentare (împreună cu Ministerul Afacerilor Externe, reprezentarea culturii românești în străinătate)

- Organizare și coordonare:
  - o aplicarea programului guvernamental și a strategiei generale în domeniul cultural
  - o organizarea executării și aplicării normelor
  - o coordonarea elaborării și punerii în practică a strategiilor sectoriale, a politicilor de susținere a acestor strategii, a programelor culturale internaționale de susținere a României
  - o armonizarea programelor culturale
  - o protecția artei contemporane și a liberei circulații a artiștilor
- Control:
  - o evaluarea modului în care instituțiile culturale aplică reglementările și îndeplinesc obiectivele lor.

Remarcă

Persistă încă o mare ambiguitate asupra transferului puterilor decizionale între nivelurile central și local, precum și între autoritățile publice și societatea civilă. În 1998 a fost semnată o declarație comună privind Statutul artistului în România⁵, ce prevede relațiile dintre autoritățile publice și societatea civilă.

Pentru o îmbunătățire a acțiunii sale, Ministerul a decis utilizarea următoarelor instrumente:

- o mai bună administrare financiară a resurselor
- o mai bună armonizare a legilor
- o politică de investiții și achiziții îmbunătățită
- organizarea unor comisii specializate pentru sectoarele prioritare (de ex. Comisia națională a monumentelor istorice, a muzeelor și colecțiilor, a culturii scrise, a achizițiilor de artă).

Există, de asemenea, o comisie inter-ministerială care coordonează colaborarea dintre Ministerul Culturii și Ministerul Afacerilor Externe.

Legislația

După 1991, din dorința de a “imita” principalele tendințe europene și pentru a reglementa principalele sectoare culturale, au fost emise un mare număr de legi. (Pentru o descriere mai detaliată a se vedea nota 4.2. a dosarului)

Sponsorizarea (a se vedea studiul de caz prezentat în capitolul 5 al dosarului)

În 1994 a fost adoptată o primă lege, cu rezultate slabe și neinteresantă din punct de vedere financiar. După importante presiuni ale sectorului neguvernamental, aceasta a fost modificată printr-o ordonanță din 1998 într-o lege modernă și apoi din nou amendată, pierzându-și iar atractivitatea din punct de vedere fiscal.

Dreptul de autor și drepturile conexe

Un proiect a existat încă din 1991, dar legea a fost adoptată abia în 1996; e considerată a fi una din cele mai moderne legi în domeniu din Europa. România este de asemenea semnatară a principalelor convenții europene în domeniu.

---

⁵ Declarația comună privind statutul creatorilor de artă și artiștilor interpreți din România

Patrimoniul cultural

În 1990 Comisia Monumentelor a elaborat multe proiecte în domeniu, dar dintre acestea doar două au fost adoptate, prin ordonanțe de urgență, în 1992, respectiv 1994.

Arhive

Lege adoptată în 1996

Biblioteci

Lege adoptată în 1995

Drepturile artiștilor (protecție)

Au fost lansate câteva inițiative în domeniu, pe fiecare sector, dar fără o acțiune concertată și coerentă a întregului spectru cultural.

Cinema

Crearea Oficiului Național al Cinematografiei a fost aprobată în 1998

Audiovizual

Cel mai dinamic sector, în care au fost semnate, în 1992 și 1994, acorduri de implementare a unor entități independente care să funcționeze în domeniu.

Cele mai importante **remarci ale grupului de experți străini ai Consiliului Europei** în privința implementării politicii descrise în evaluarea națională vizează:

- În strategia Ministerului Culturii nu este clar definită relația cu sectorul social și educațional. “În prezent, politicile culturale nu se pot aplica exclusiv culturii”. Experții recomandă crearea unui grup național de experți (la nivel interministerial) și a unui comitet de intelectuali, întreprinzători și administratori culturali care să realizeze necesara evaluare a nevoilor și legăturilor dintre cultură și alte sectoare de activitate socială.

Doar în urma acestor studii poate fi demarată și pusă în practică transformarea structurală, cu toate implicările sociale și economice ale acesteia.

- În situația de față, prioritățile nu ar trebui definite pe domenii culturale. Ministerul are tendința de a acorda o mai mare importanță patrimoniului decât, spre exemplu, artei contemporane. Chiar dacă pe termen scurt conservarea patrimoniului este fără îndoială o prioritate, creativitatea și pregătirea ar trebui să fie la rîndul lor sectoare prioritare pentru cultură.
- În ceea ce privește descentralizarea, experții o consideră necesară, dar remarcă faptul că mecanismele și căile de descentralizare sînt slabe și că strategiile de responsabilizare de la centru către autoritățile locale au un nivel foarte scăzut.
- Cu privire la instituțiile culturale, experții au constatat :
  - o lipsă de competență la nivelurile decizionale
  - o lipsa mijloacelor financiare pentru proiecte inovatoare
  - o lipsa mijloacelor financiare pentru arta contemporană și noile producții
  - o lipsa unor date și a unor materiale de evaluare de încredere la nivelurile central și local

- necesitatea de a crea sau responsabiliza o “agenție” care să organizeze turnee, expoziții, spectacole la nivel național.
-

În absența unor statistici și a unor informații detaliate în privința autorităților locale, experții au făcut următoarele recomandări:

- crearea unei baze de date privind activitățile și cheltuielile autorității locale
- crearea și promovarea unor departamente culturale competente în cadrul autorității locale
- pregătirea reprezentanților locali
- asigurarea unui cadru de reglementare care să asigure independența instituțiilor locale.

Concluzii

Ministerul a lansat o strategie clară de-abia în 1998.

Strategia ar fi trebuit pusă în practică și chiar redefinită prin intermediul proiectului Phare pentru asistență tehnică (Dimensiunea Culturală a Democrației), contractat în 1999 de Ministerul Culturii din România cu UE.

În raportul final al Asistenței Tehnice PHARE din februarie 2000 a fost adoptat următorul plan:

A

STABILIREA scopurilor în cadrul unei declarații a misiunii generale a instituției (pe o perioadă de 10 ani)

Scopurile strategice formulate sînt:

- prezervarea patrimoniului național
- armonizarea politicilor și strategiilor culturale cu cele ale țărilor membre UE
- creșterea rolului societății civile culturale și a actorilor individuali
- promovarea culturii românești pe plan internațional.

B

FIXAREA scopurilor strategice (pe o perioadă de 5 ani)

- dezvoltarea capitalului uman
- creșterea independenței față de subvențiile publice
- conștientizare sporită a culturii în România și în străinătate
- prezervarea patrimoniului
- coordonarea politicii și a acțiunilor
- dezvoltarea cererii și ofertei în domeniul artelor
- crearea cadrului pentru dezvoltarea unor sinergii arte – educație – turism – dezvoltare regională.

C

Delimitarea sectoarelor de intervenție pentru 2-3 ani conform scopurilor strategice

D

Determinarea unor activități specifice în fiecare sector de intervenție (anual)
Realizarea scopurilor tactice prin proiecte (izvorâte din proiectele existente, proiecte Euro art).

Din punct de vedere formal există o strategie și acțiune, dar “implementatorii” nu sunt suficient de informați asupra acesteia.

Lipsei de transparență asupra intențiilor ministerului i s-au adăugat dificultățile economice și criza instituțională din România, ducând societatea civilă la concluzia că la nivel central nu se întâmplă “nimic bun”.

Lipsa unor organe care să se ocupe de circulația internă a valorilor artistice, neregularitățile și haosul din sistemul de informare dinspre Minister către instituțiile culturale și politica de descentralizare încă ambiguă, au dus mulți actori culturali independenți într-o stare confuză și inertă.

Pe de altă parte, eforturile de restructurare a ministerului și de definire a acțiunii sale, cel puțin la nivel conceptual, sînt cele mai coerente de pînă acum; un important efort de remodelare a infrastructurii este, de asemenea, în curs.

Cu toate acestea, toate direcțiile și strategiile formulate vor rămîne nerealizate fără o implicare a societății civile, fără resursele și motivația sa.

Tocmai de aceea o multiplicare a căilor de comunicare duce la o mai bună conștientizare și înțelegere a nevoii de acțiune locală pentru a putea obține rezultate globale.

4.1. Legislația: o amenințare sau o oportunitate?

Vesna Copic

Legea se aseamănă unui clasic al literaturii - este lăudată de toată lumea, fără a fi citită.

Cum trebuie concepută o lege pentru a fi citită și lăudată deopotrivă?

Cuvintele sînt, fără îndoială, cel mai puternic drog utilizat de omenire

Legile nu ar trebui nici supraestimate și nici subestimate.

Legea nu ar trebui să devină o manifestare politică sau o propagandă ieftină folosită în campaniile electorale, rămînînd astfel doar o declarație de intenție. Din contră, ar trebui să se realizeze pentru fiecare lege o evaluare a efectelor dar și a limitelor de acțiune a acesteia. Marele pericol în fața progresului este adoptarea unei legi cu scopul exclusiv de a "cîștiga puncte" de către politicienii care se perindă la guvernare. O lege nu poate fi un substitut formal pentru un sistem de finanțare stabil, eficient și bine reglementat și nici un alibi pentru absența unei politici culturale cu o viziune clar definită pe termen lung. Legea nu este, de fapt, decît un instrument de punere în practică a acestei viziuni.

Puterea și neputința legii

Legea ar trebui să guverneze doar acele relații ce pot fi în mod adecvat reglementate prin acte legislative.

Legea este un instrument de reglementare. Principala ei menire este aceea de a reglementa relațiile individuale împărțind, pe de o parte, puterea de decizie între diferiții participanți la procesul de decizie și dînd celorlalți, pe de altă parte, drepturi și obligații (pentru a se asigura că aspectele ce pot fi reglementate devin astfel supuse legii). Legile sînt, așadar, mai degrabă instrumente de reglementare decît norme programatice, de care diferă prin faptul că sînt inevitabil asociate unor consecințe legale, în timp ce normele programatice nu aduc nici o restricție ci doar surprind anumite direcții specifice de dezvoltare. Odată ce documentele programatice capătă o formă legală, legile își pierd puterea legală și, odată cu aceasta, și rostul existenței lor.

Pentru a evita neputința legii trebuie să se facă și să fie luată în considerare distincția dintre elementele ce pot fi reglementate și formalizate din punct de vedere legal într-o lege și cele care țin de domeniul liniilor directoare și al strategiei și care au astfel nevoie de un alt suport formal - acela al documentului de planificare a politicii culturale.

Sușine-ți legea

Fiecare lege trebuie însoțită de un plan de activități care să permită o aplicare eficientă.

Pentru respectarea unei "igiene" legislative este necesar să se adopte doar legile ce pot fi aplicate, căci implementarea legislației este la fel de importantă ca redactarea sa. În acest sens trebuie să se țină cont de:

1. Principiul potrivit căruia o decizie bună este produsul (și nu suma) dintre acceptabilitate și aplicabilitate. Oricât de profesionist ar fi formulată o lege, ea nu va da rezultate dacă cei vizați de această lege nu o acceptă ca fiind a lor și nu și-o însușesc și dacă nu sînt pregătiți pentru o astfel de soluție legislativă.
2. Estimarea realistă a consecințelor materiale (financiare, organizaționale, de personal etc.) ale unei legi și o decizie conștientă a guvernului de a-și asuma aceste responsabilități.

Tradiția se aseamănă pantofilor - cu cît îi porți mai mult, cu atît te bat mai puțin

Legea ar trebui să reglementeze doar ceea ce este necesar să fie reglementat. Dar ce anume este necesar să fie reglementat?

În țările cu o îndelungată tradiție și continuitate, relațiile specifice sînt recunoscute și asumate necondiționat și nu au nevoie de o legalizare sau formalizare separată. Deși este greu de închipuit că această metodă ar putea fi folosită pentru a reglementa, spre exemplu, probleme ce țin de impozite și taxe, totuși în domenii mai *soft*, precum cel cultural, situația este complet alta. În aceste medii caracterizate prin continuitate sistemul poate fi îmbunătățit în mod spontan și consensual.

Situația este însă cu totul alta în fostele țări comuniste, în care societatea a fost puternic reglementată. Vidul ce a urmat abolirii fostului sistem politic a trebuit și trebuie încă să fie umplut. Pentru a continua metafora din subtitlu, putem aprecia că acolo unde nu există o tradiție, legea este indispensabilă și toți pașii necesari trebuie făcuți pentru a face pantofii "să se lase" și să ajungă astfel "să se potrivească".

Conștientizarea culturală necesită și o conștientizare legală

Dacă putem avea încă îndoieli în privința lipsei de teme a unei legislații culturale, așa cum rezultă din experiența unor țări ce au dovedit că se poate atinge un nivel cultural de invidiat și fără o astfel de legislație, nu mai este nici o îndoială că în prezent cultura trăiește într-un mediu legislativ definit de convenții și reglementări internaționale.

Idea unei legislații universale s-a născut cu mult înainte de a începe să vorbim despre globalizare. Experiența celor două războaie mondiale a determinat statele națiuni să supună ordinii legale internaționale suveranitatea lor în plan legal sau, mai precis, să ratifice convenții internaționale, precum Convenția privind protejerea drepturilor și libertăților fundamentale care vizează, alături de drepturile omului, și dreptul de a fi informat.

Există un număr impresionant de domenii și aspecte a căror reglementare afectează destinul culturii în mai mare măsură decît își închipuie sau o recunosc cei mai mulți oameni, printre care bugetul adoptat anual, legislația asupra taxei pe valoarea adăugată, reducerile fiscale acordate în urma sponsorizării sau mecenatului, legislația dreptului de autor, reglementarea descentralizării, legislația referitoare la finanțarea de către comunitățile locale sau legislația vamală, sînt doar cele mai evidente. Teoria misiunii culturii ca ceva transcendent realității nu face decît să diminueze prezența intereselor culturii în domeniile în care i se scrie soarta.

Indiferent dacă sîntem sau nu avocații unei legislații speciale pentru cultură, e nevoie de o mai mare conștientizare legală, pentru a profita de ceea ce practic există de la sine atît la nivel național cît și internațional și care va asigura un mediu legislativ favorabil culturii.

Concluzie

Legislația poate fi o oportunitate, dacă știm cum să o folosim.

Despre autor:

Născută în 1956, Vesna Copic a absolvit Facultatea de Drept din Liubliana și a intrat în baroul Curții judecătorești districtuale din Liubliana. În 1991 a publicat cartea "Elemente pentru formularea unei politici culturale naționale" și a fost ulterior, alături de Gregor Tomac și Michael Wimmer, co-autoarea cărții "Politica culturală în Slovenia", publicată de Consiliul Europei. Pe lângă cursurile de politică culturală și management cultural la Facultatea de Științe Sociale din Liubliana, a fost implicată în ultimii cinci ani și în pregătirea legislației care să reglementeze sectorul cultural. A participat, de asemenea, cu articole în două cărți referitoare la privatizarea activităților societare. A publicat articole în reviste editate în Slovenia și în întreaga lume. Principala temă abordată este denaționalizarea culturii și dezvoltarea societății civile.

Vesna Copic, Subsecretar de Stat pentru Cultură, Slovenia
Ljubljana, mai 1999

4.2. Legislația culturală în România

Virgil Ștefan Nițulescu

Legislația culturală, ca unul din cele mai importante instrumente ale politicii culturale, trebuie să răspundă nevoilor interne de reglementare a pieței culturale. Alături de această cerință „de fond“, legislația românească este „afectată“ și de o altă „sarcină“: a armonizării ei la legislația europeană. Plecând de la aceste două determinări – nevoi interne și adaptare la standardele europene –, prezentarea de față încearcă să surprindă – sintetic - ceea ce s-a realizat în România în ultimul deceniu în planul legislației culturale și să o încadreze într-un sistem coerent.

Pornind de la ceea ce constituie fundamentul dreptului cultural în oricare societate modernă - am numit, aici, dreptul de autor -, se poate constata, în primul rând, că domeniul **apărării proprietății intelectuale** este unul dintre cele mai bine armonizate cu legislația europeană. Nu mă refer, aici, la invenții și mărci, care constituie apanajul proprietății industriale, ci **la dreptul de autor și drepturile conexe**.

Chiar dacă foarte târziu, abia prin *Legea nr. 8/1996*, România a reușit să recâștige terenul pierdut față de celelalte state europene, în domeniul reglementării privind dreptul de autor și drepturile conexe, anulând un decret vechi de 40 de ani, depășit din toate punctele de vedere. A fost semnalul începutului unei recuperări a timpului pierdut, România ratificând, în foarte scurt timp,

- Convenția Internațională pentru protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune, încheiată la Roma, la 26 octombrie 1961 (prin *Legea nr. 76/1998*),
- Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice, din 9 septembrie 1886, în forma revizuită prin Actul de la Paris, la 24 iulie 1971 și modificată la 28 septembrie 1979 (prin *Legea nr. 77/1998*) și
- Convenția pentru protejarea producătorilor de fonograme, împotriva reproducerii neautorizate a fonogramelor lor, adoptată la Geneva la 29 septembrie 1971 (prin *Legea nr. 78/1998*).

Este drept că, la aceste convenții, statele membre ale Uniunii Europene sunt, de asemenea, semnatare. Totuși, pentru o reală armonizare a legislației interne cu cea comunitară, este necesară preluarea unor dispoziții conținute de două directive ale Parlamentului European, emise în 1996 (cu privire la uniformizarea tratamentului dreptului de autor cu cel aplicat drepturilor conexe) și, respectiv, în 1997 (cu privire la protejarea bazelor de date și a drepturilor fabricanților bazelor de date).

Acestea ar urma să fie reglementate printr-o lege care, modificând *Legea nr. 8/1996*, ar putea elimina și unele mici „scăpări” din acel text, cum este cazul, de exemplu, al omisiunii recunoașterii unui drept conex - pentru producătorul de film. Modificarea este necesară rapid, înainte de a fi puși în fața unei probleme ceva mai complexe, care va veni, cu siguranță, foarte curând: reglementarea regimului dreptului de autor și al drepturilor conexe în cazul operelor transmise pe Internet.

Al doilea mare capitol legislativ supus armonizării este **audiovizualul**. *Legea nr. 48/1992 a Audiovizualului* necesită modificări radicale pentru a prelua *acquis*-ul comunitar în domeniu. Ceea ce s-a realizat pînă acum (introducerea procentelor majoritare pentru operele europene, pe de o parte, *prin Legea nr. 41/1994* privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății (*sic!*) Române de Televiziune, modificată prin *Legea nr. 124/1998*, și prin *Legea nr. 19/1999*, care a modificat *Legea Audiovizualului*, pe de altă parte) este doar un început, și încă unul cu stîngul. Noile legi au nemulțumit atît Comisia Europeană, care a avut obiecții serioase în ceea ce privește definițiile adoptate de legile modificatoare, cît și statele extraeuropene, semnatare ale Tratatului de la Marakkesh și membre ale Organizației Mondiale a Comerțului. Ne aflăm pe un teren extrem de delicat; negocierile dintre Neil Kinnock și Jack Valenti au constituit, la vremea lor, subiect de primă pagină pentru marile cotidiene financiare ale lumii. Mai recent, reuniunea de la Seattle, care a ratat declanșarea Rundei Mileniului, a stîrnit, în schimb, nemulțumiri de toate părțile.

România beneficiază, așadar, de un foarte scurt *time-out*. Avem la dispoziție, practic, doar cîteva luni sau poate nici atît, pentru a porni negocieri directe cu toate părțile interesate, astfel încît controversata aliniere la cerința difuzării unui procent majoritar de opere europene să ne prindă în situația nu doar de asociați candidați la aderare, ci și de aliați ai Uniunii, în cazul probabilelor sancțiuni economice la care România ar putea fi supusă de către statele lezate în statutul lor de semnatare a clauzei națiunii celei mai favorizate, față de țara noastră.

Propunerea legislativă de modificare a *Legii Audiovizualului*, inițiată de regretatul deputat George Șerban, și preluată, apoi, de doamna. deputat Elena Iacob și de domnul deputat Alexandru Ioan Badea, va duce - dacă va fi adoptată într-o formă apropiată de cea aflată, acum, pe agenda plenului Camerei Deputaților - la o modificare de substanță a legii și, totodată, la o mai bună definire a operelor europene. În această situație, am putea îmblîzi poziția Comisiei Europene, rămînînd să negociem, mai departe, cu statele ne-europene. În forma actuală, propunerea definește drept state europene pe acelea care fac parte din Uniunea Europeană și pe cele care au semnat Convenția Europeană privind Televiziunea Transfrontieră. Tocmai de aceea, este extrem de urgentă, pe de o parte, semnarea și de către România a Protocolului de amendare a Convenției și, pe de altă parte, trimiterea la Parlament a proiectului de lege pentru ratificarea Convenției.

Procentele rezervate operelor europene constituie partea cea mai spectaculoasă, poate, a *acquis*-ului european prevăzut de *Directiva 552/1989*, modificată prin *Directiva 36/1997*, dar nici pe departe singura. În ultimii ani, Consiliul Național al Audiovizualului a încercat să suplinească lipsurile legii prin decizii privind protecția minorilor, publicitatea, *teleshopping*-ul, sponsorizarea, dreptul la replică, retransmisia, prevenirea concentrării și a monopolului. Toate acestea, însă, vor constitui capitele aparte în propunerea legislativă menționată, înglobînd și prevederile *ordonanței de urgență nr. 48/1998*, care a modificat *Legea Audiovizualului*, facilitînd trecerea unor posturi de radio din banda de frecvențe ultrascurte est în banda vest.

Deși nu se află sub urgența adoptării *acquis*-ului, cadrul legislativ privind **protejarea patrimoniului cultural național** se află printre problemele a căror rezolvare este, de asemenea, urgentă.

- *Ordonanța nr. 27/1992*, aprobată prin *Legea nr. 11/1994*,
- *Ordonanța nr. 68/1994*, aprobată prin *Legea nr. 41/1995*, precum și

- *Ordonanța nr. 24/1997*, aprobată prin *Legea nr. 56/1998*, care a modificat *Ordonanța nr. 68/1994*, asigură o minimă protecție pentru patrimoniul cultural tangibil.

Cele două proiecte de lege, care urmăresc reglementarea domeniului, se află, deocamdată, în Parlament: proiectul de lege privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, care se află în procedura de mediere între Camera Deputaților și Senat, în vreme ce proiectul legii protejării monumentelor istorice este, încă, pe agenda plenului Camerei Deputaților.

Tot în Parlament, se găsesc, încă,

- proiectul de lege pentru aprobarea *ordonanței nr. 5/1999* privind declararea municipiului Sibiu și a zonei înconjurătoare ca obiectiv de interes național și
- *ordonanța nr. 129/1998* privind declararea ca zone de interes național a unui ansamblu din perimetrul central al municipiului București, incluzând Noul Centru Civic și Centrul Istoric și stabilirea condițiilor de realizare a investițiilor pentru ansamblul din această zonă.

Aceste două ordonanțe sunt încercări de a rezolva, punctual, situația unor ansambluri sau zone întregi, în lipsa unei legi speciale care să permită protejarea lor, în condițiile necesității, în același timp, a atragerii unor investiții, în primul rând, străine. Mai ales prima dintre cele două ordonanțe reprezintă un model de reglementare după principiile dezvoltării durabile a mediului natural și construit, ceea ce nu ne împiedică să observăm faptul că, începînd de la declararea Ansamblului monumental Calea Eroilor, realizat de Constantin Brâncuși în municipiul Tîrgu Jiu, județul Gorj, ca bun de utilitate publică, de interes național (prin *Legea nr. 127/1992*), numărul acestor obiective („de interes național”) continuă să crească, la Sibiu și la Noul Centru Civic din Capitală adăugîndu-se Memorialul victimelor comunismului și al rezistenței Sighet (înființat prin *Legea nr. 95/1997*).

Pînă la votarea acestor proiecte, vom remarca ratificarea unor convenții internaționale de mare interes:

- Convenția UNESCO cu privire la protejarea patrimoniului mondial natural și cultural (acceptată prin *Decretul nr. 187/1990*),
- Convenția UNESCO cu privire la interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate asupra bunurilor culturale (ratificată prin *Legea nr. 79/1993*),
- Convenția UNIDROIT privind bunurile culturale furate sau exportate ilegal, adoptată la Roma la 24 iunie 1995 (ratificată prin *Legea nr. 149/1997*),
- Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită), adoptată la La Valetta la 16 ianuarie 1992 (ratificată prin *Legea nr. 150/1997*) și
- Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada, la 3 octombrie 1985 (ratificată prin *Legea nr. 157/1997*).

Chiar și după aprobarea proiectelor vor mai rămîne, fără îndoială, destule lucruri de lămurit: vor trebui elaborate norme metodologice, vor trebui elaborate listele cuprinzînd bunurile culturale cu valoare de patrimoniu. Nu știm, deocamdată, în ce fel se vor rezolva litigiile legate de dreptul de proprietate asupra unor asemenea bunuri culturale, și nu sunt foarte rare cazurile în care un muzeu, de exemplu, este confruntat cu multiple cereri ale unor autentici sau presupuși foști deținători ai unor bunuri muzeale (uneori, chiar și cîte doi pentru același obiect), în situația în care însăși

clădirea în care se află muzeul este revendicată de cel puțin unul dintre foștii proprietari. Adeseori, asemenea probleme sunt lăsate numai pe seama căilor judecătorești, fapt ce duce la epuizante procese ale instituțiilor muzeale cu persoane fizice și juridice din țară și din străinătate, încheiate, cel mai adesea, cu pierderea cauzelor de către muzee.

Pentru aceste din urmă instituții, proiectul de lege se află pe circuitul de avizare, în cadrul Guvernului, urmînd ca el să reglementeze modul general de funcționare al **muzeelor**, crearea și desființarea lor, ocrotirea colecțiilor muzeale și statutul personalului din muzeu.

În același timp, cîteva ordonanțe au fost emise de Guvern în vacanța parlamentară din ianuarie 2000, printre ele aflîndu-se:

- ordonanța privind protecția patrimoniului arheologic și declararea ca situri arheologice ca zone de interes național;
- ordonanța privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial;
- ordonanța referitoare la unele măsuri privind asigurarea bunurilor culturale mobile exportate temporar.

Singura reglementare de care beneficiază **bibliotecile** este aceea privind depozitul legal, și aceasta necesită deja amendarea, pentru a o face funcționabilă eficient, mai ales în situația în care, nu peste multă vreme, se va pune și în România problema publicațiilor imprimare la cerere și se pune, deja, problema publicațiilor electronice.

Proiectul de lege privind bibliotecile se află pe circuitul de avizare, însă se pare că există deja unele probleme cărora proiectul nu le răspunde satisfăcător: cele privind stocarea informațiilor pe suport electronic. Pe de altă parte, proiectul încearcă să impună o viziune nouă asupra acestor instituții, văzute ca centre comunitare de informare.

O situație extrem de delicată este aceea a **arhivelor**. Pe de o parte, *Legea arhivelor (legea nr. 16/1996)* este destul de criticată, din cauza unei viziuni generale tributare, încă, argumentelor unui sistem autoritar, dar nu există prea multe șanse de a fi modificată pînă la sfîrșitul actualei legislaturi. Pe de altă parte, legea nu reglementează lămuritor și, în orice caz, nu satisfăcător, situația Arhivei Naționale de Film, ca parte a arhivei audiovizuale pe care, mai devreme sau mai tîrziu, România va trebui să și-o constituie, ca urmare a introducerii depozitului legal și voluntar în domeniul audiovizualului.

În această privință, trebuie spus că *ordonanța de urgență nr. 67/1997* privind înființarea, organizarea și funcționarea **Oficiului Național al Cinematografiei** și constituirea **Fondului Cinematografic Național**, aprobată cu modificări prin *Legea nr. 22/1999*, nu numai că nu rezolvă problema acestei părți din patrimoniul cultural național care este patrimoniul cinematografic, dar chiar mărește confuzia, lăsînd situația acestuia suspendată între reglementările din această adevărată lege a cinematografiei, cele din legea arhivelor și cele din viitoarele legi ale protejării patrimoniului cultural. În celelalte privințe, însă, *ordonanța de urgență nr. 67/1997* reușește să aducă ordine în haosul creat de exacerbarea unor interese personale în 1990, fiind, în același timp, una dintre cele mai moderne modele de reglementare în domeniul culturii, model ce permite îmbinarea măsurilor proteguitoare cu stimulentele de natură economică.

Bazându-se pe aceleași principii, cultura românească ar urma să beneficieze și de existența **Fondului Cultural Național**, înființat prin *Ordonanța nr. 79/1998*. Din păcate, acum când, în sfârșit, mecanismul creat de ordonanță ar trebui să înceapă să funcționeze, asupra sa planează pericolul desființării majorității fondurilor speciale - o necesitate înțeleasă dar care în cazul de față nu poate fi decât deplinsă, pentru că ordonanța constituie un bun exemplu al unei minunate forme de finanțare a culturii, care nu ajunge să fie pusă în aplicare din cauza puzderiei de norme metodologice ulterioare, elaborate cu mare întârziere.

Situația este identică în cazul *Legii nr. 32/1994* privind **sponsorizarea**, modificată - ca urmare a unei uriașe presiuni exercitate de societatea civilă asupra guvernelor Văcăroiu și Ciorbea - prin *ordonanța nr. 36/1998* și care, după ce a avut parte de o prea scurtă perioadă de funcționare efectivă în beneficiul culturii, a fost modificată, în dauna culturii, de această dată, prin *ordonanța de urgență nr. 127/1999*.

Pentru că am ajuns pe tărîmul **legislației financiare** este locul să remarcăm faptul că în acest domeniu se acumulează poate cele mai multe nemulțumiri ale comunităților creatorilor de cultură sau doar ale proprietarilor de bunuri culturale. Aceștia din urmă, de exemplu, resimt acut lipsa stimulentei financiare pentru protejarea bunurilor pe care le dețin, acțiune, adeseori, extrem de costisitoare. Nici *ordonanța de urgență nr. 73/1999*, privind impozitul global asupra venitului persoanelor fizice, nici celelalte acte normative, nu introduc deducerile de care aceste persoane ar avea nevoie pentru a fi stimulată piața culturală românească.

Mesajul actualului Guvern, conform căruia nu este momentul unei relaxări fiscale a fost reținut, dar, pe de altă parte, unele probleme s-ar putea rezolva și fără a se deschide prea mult baierile bugetului. Astfel, aplicarea - în cazul sponsorizării - a procentului de deductibilitate de 10% (sau chiar de 5%, cum este în prezent), nu la profit, ci la impozit ar fi posibilă, necesitînd doar cîteva corelări și calcule. Aici nu este vorba despre austeritate sau risipă, ci despre bunăvoință.

O modificare a acestor acte normative ar ușura, poate, situația **creatorilor de artă și a artiștilor interpreți**, al căror **statut din 14 decembrie 1998** nu are, evident, valoare reglementativă, așa cum au sperat, poate, unii dintre cei care l-au așteptat, ani de zile, el referindu-se la o stare de fapt și la dezideratul îmbunătățirii condiției artistului în societatea românească.

Aici vom observa faptul că, așa cum este și normal, nu toate uniunile de creatori s-au mișcat cu aceeași viteză și eficiență în apărarea drepturilor membrilor lor; pozițiile desuet-elitiste s-au dovedit a fi contraproductive, în situația în care, poate, principalul obiectiv al acestora ar fi trebuit să fie crearea și funcționarea profitabilă a societăților de gestiune colectivă a dreptului de autor. Practica a dovedit, în toate cazurile, necesitatea apelării la intermediari, la agenți care să gestioneze, în regim economic, potențialul creator al membrilor acestor organizații.

Și dacă, în cazul artiștilor interpreți sau al plasticienilor, lucrurile par să se afle, totuși, pe calea cea bună, situația **jurnaliștilor** este, poate, dintre cele mai proaste. Divizați într-o puzderie de asociații profesionale, syndicate și asociații patronale deghizate în syndicate profesionale, ziaristii nu au reușit să impună o reglementare legislativă care să le apere drepturile și care, mai ales, să statueze drepturile publicului beneficiar al presei, de a fi informat corect și responsabil. Toate încercările de pînă acum, atîtea

cîte au fost, s-au acoperit de rușine și ridicol. Pe de altă parte, societatea românească așteaptă, încă, o lege a accesului la informațiile publice, care ar avea darul de a aduce normalitatea într-un domeniu stăpînit de haos și arbitrar.

O comunitate cu interese acute nesatisfăcute este și cea a **editorilor de carte și de publicații culturale**. Încercările de impunere a unui regim de taxare favorabil par a se năruți exact atunci cînd căpătaseră, în sfîrșit, contur. Se pare că, din păcate, cota de TVA 0% va rămîne, pe mai departe, un deziderat.

Lipsiți de surse consistente de finanțare, creatorii și protegitorii culturii românești apelează, tot mai des, la sursele extrabugetare. Aici, *Ordonanța Guvernului nr. 51/1998* privind **îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor și proiectelor culturale** a adus o rază de speranță. Așa cum o dovedesc, însă, numeroasele eșecuri înregistrate de candidații la obținerea unor credite, mai ales externe, este necesară implementarea unui program de învățare a modului în care se proiectează un program cultural. În acest sens, nu numai *Ordonanța Guvernului nr. 102/1998*, privind **formarea profesională** continuă prin sistemul educațional, cît, mai ales, recenta inițiativă a Ministerului Culturii de a organiza, prin intermediul Unității de Implementare a Proiectului de finanțare din fondurile Phare, a unor cursuri de management general – deocamdată, în faza de formare a formatorilor – reprezintă o promisiune pentru vremuri mai bune, pentru vremurile în care managerii proiectelor românești vor concura, pe picior de egalitate, cu firmele străine, chiar dacă acești manageri au fost școliți în România.

Trebuie să remarcăm, însă, că aceste inițiative vin destul de tîrziu. Copilul cultural românesc a fost aruncat în apă înainte de a fi învățat să înoate, iar rezultatele se văd și în acuzata capcană în care a intrat descentralizarea instituțiilor și a activităților culturale din România. Este poate momentul să remarcăm faptul că adesea distincția dintre **deconcentrare și descentralizare** este ignorată - o temă care ar merita o reflecție ceva mai aplicată, din partea factorilor de și cu răspundere.

Ce se va întîmpla cu instituțiile culturale cele mai vitregite în timpul tranziției: casele de cultură, căminele culturale, școlile de arte? Care este acum locul centrelor de valorificare a creației artistice populare și de amatori? Și, mai ales, care este răspunderea autorităților locale – din păcate, prea adeseori dezinteresate de susținerea instituțiilor culturale cu care s-au pomenit, în grijă, peste noapte? Protejarea patrimoniului cultural intangibil reprezintă o problemă la fel de importantă ca și apărarea mult mai vizibilului patrimoniu tangibil.

Am ajuns, astfel, și la problema controversatului **loc al serviciilor descentralizate ale Ministerului Culturii**, loc pe care se pare că nu și l-au găsit, încă, după 1990 încoace. Se așteaptă, în acest sens, o nouă reglementare, din partea autorității centrale în domeniu.

În această situație, nu este greu să observăm că legi care abia ce-au fost promulgate, cu doar 3 - 4 ani în urmă, necesită modificări mai mult sau mai puțin radicale. Critici grăbiți și, adeseori, interesați, acreditează ideea că această stare este cauzată de calitatea proastă a legilor. Îndrăznim să spunem că deși, evident, Parlamentul a scos la iveală și destule legi proaste, nu lipsa de calitate a acestora determină necesitatea modificării lor, ci realitatea care se schimbă cu viteză din ce în ce mai mare și care provoacă societatea la o continuă adaptare a cadrului de reglementare.

Din păcate, lentoarea procesului legislativ face ca, din momentul în care inițiatorul firesc al unei legi (să spunem, Ministerul Culturii) constată necesitatea elaborării ei, pînă la momentul în care aceasta ajunge să fie promulgată, să treacă, adeseori, 4 - 5 ani. În momentul în care legea a apărut, realitatea s-a schimbat, iar pentru a face față situației ministerul o ia pe scurtătura permisă de Constituție și este nevoit să ceară Guvernului să solicite abilitarea Parlamentului pentru a emite o ordonanță care să modifice legea abia promulgată. Înainte ca Parlamentul să apuce să încheie dezbaterile la proiectul de lege pentru aprobarea ordonanței, Guvernul constată că se impune modificarea ordonanței printr-o ordonanță de urgență, astfel încît, atunci cînd legea de aprobare a ordonanței este trimisă la promulgare, actul este deja modificat de ordonanța de urgență.

Cum am spus, poate că nici legile nu sunt foarte bune și descoperim, din cînd în cînd, că s-au votat legi strîmbe și șchioape. Cu siguranță, însă, sistemul legislativ este încet și greoi; prea încet și prea greoi pentru o societate cum este societatea românească, aflată sub o formidabilă presiune. Noi, în buna tradiție a „arderii etapelor“, așa cum, de la sate neelectrificate trecem direct la telefoane mobile, trebuie acum nu numai să reparăm nedreptățile unei jumătăți de secol de dictatură și a unei treceri ezitante la democrație, ci și să preluăm un uriaș bagaj legislativ, creat de mult mai performanta Uniune Europeană, în ultimele două - trei decenii. Considerăm că aceste lucruri ar trebui explicate, pe îndelete, atît creatorilor (celor pe care ne-am obișnuit să-i numim „oameni de cultură“), cît și beneficiarilor culturii, consumatorilor. Modificarea permanentă a legilor nu este, în sine, un semn de slăbiciune sau nesiguranță, ci unul de adaptare la provocările contemporane. Cel care vrea „o lege, una și bună“ trebuie să se nască acum două secole, pentru a fi mulțumit.

Pe de altă parte, trebuie să observăm că exemplul dat mai sus este valabil atunci cînd inițiatorul legii și inițiatorul succesivelor ordonanțe sunt unul și același minister. În cazurile în care, însă, ministerul inițiator al legii este, să spunem, Ministerul Culturii, iar ministerul inițiator al ordonanței modificatoare este, să zicem, Ministerul Finanțelor, într-adevăr, ceea ce iese în evidență este incoerența. Fiecare minister poate fi coerent cu sine însuși, dar dacă interesele, mijloacele de acțiune și inițiativele fiecăruia dintre ministere ajung să fie contradictorii, atunci întregul ansamblu este incoerent. În acest sens, este de acuzat lipsa de coordonare la nivelul departamentelor și al agențiilor guvernamentale.

Am ajuns, astfel, la subiectul referitor la **politica/politicile culturale ale României**. Legile și, în general, actele cu caracter reglementativ sau administrativ reprezintă expresia de moment a unei strategii pe termen lung. Desigur, oricare guvern poate schimba, la nevoie, legi sau acte administrative, poate reorganiza instituții sau poate schimba persoanele din funcțiile de conducere. Dar politica României în domeniul culturii trebuie stabilită cu acordul unui număr cît mai mare de personalități reprezentative, din întreg spectrul politico-cultural al țării, pentru că ea, politica, trebuie să rămână, pe termen lung, aceeași, trebuie să aibă o direcție și un sens care să nu fie schimbate la orice schimbare de guvern sau de ministru.

5.1. Note privind procesul legislativ in Romania. Parteneriatul: Executiv - societate civila.

Delia Mucica

Cuprins

Teoria "separației puterilor" în stat

Funcțiile autorităților publice

Relația Guvern - Parlament

Administrația publică

Funcțiile și competențele Ministerului Culturii

Actele inițiate sau adoptate de Guvern

Parteneriatul cu societatea civilă

Teoria "separației puterilor" în stat

Se știe că baza teoretică a primelor constituții, în sensul modern al termenului, se află în celebrele teorii din secolul luminilor: drepturile naturale, contractul social și separația puterilor.

Prin teoria separației puterilor s-a contracarat absolutismul și confuziunea puterilor.

Pe de altă parte, toți autorii care au tratat această chestiune sunt de acord cu faptul că într-o organizare statală nu sunt, nu au fost și nu pot fi mai multe puteri politice. Astfel, un autor francez spune „ **Unitatea voinței etatice** nu permite operațiuni care să o concureze, permite, în schimb, stabilirea ierarhiei care comandă între diversele puteri”⁶.

Puterea unică de stat se realizează însă prin structurile „aparaturii de stat” care este organizat și funcționează pe baza principiului separației puterilor.

Prin organizarea acestui aparat se realizează o **specializare a funcțiilor** precum și o **contracurare reciprocă a structurilor**, care permite **menținerea echilibrului într-o societate democratică**.

Aceste structuri sunt denumite în Constituția noastră **autorități publice**, cărora le sunt conferite anumite puteri și funcții.

Este important de menționat că sintagma „autoritate publică” este utilizată în Constituția României în două accepțiuni: aceea de organe prin care se exercită cele trei funcțiuni clasice ale statului (Titlul III) și aceea, mai largă, din Titlul II, prin care sunt desemnate toate organele cu prerogative de putere publică.

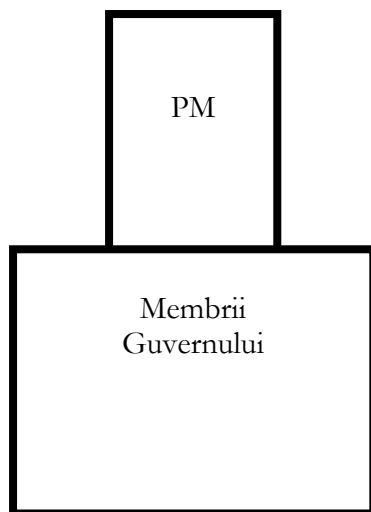
---

⁶ M. Hauriou, *Precis de droit constitutionnel*, Sirey, 1929, p. 448.

Sistemul autorităților publice în România - "Separația puterilor"

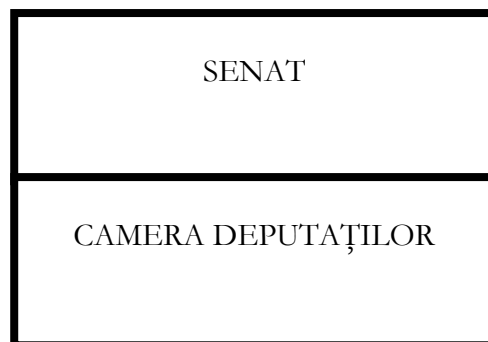

GUVERNUL –
AUTORITATE EXECUTIVA

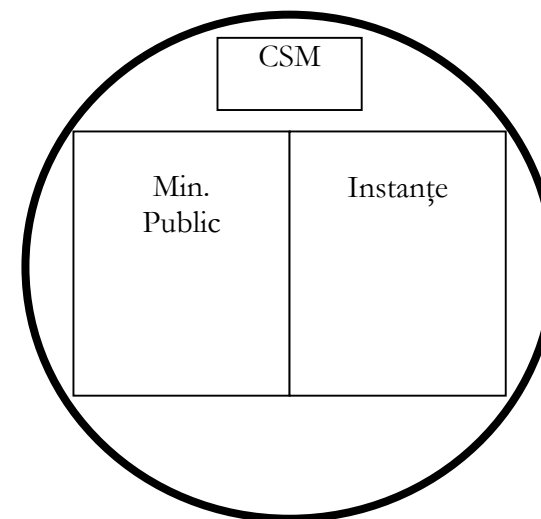
Funcție de conducere a politicii naționale
Funcție de executare a legii
Funcție administrativă

PARLAMENTUL –
AUTORITATEA LEGIUITOARE

Funcție de reprezentare
Funcție de legiferare
Funcție de control al Guvernului

AUTORITATEA JURISDICȚIONALĂ

Funcție de distribuire a justiției

CSM – Consiliul Superior al Magistraturii

Funcțiile autorităților publice

Atribuțiile unui stat sunt împărțite în trei categorii generale, corespunzând celor **trei funcțiuni „clasice”**:

- funcția de legiferare
- funcția de execuție
- funcția de a distribui justiția

Astfel, fiecare din cele trei autorități publice are puterea de a realiza una din aceste funcțiuni.

Dar funcțiunile și puterile acestor autorități sunt mult mai complexe. Se poate vorbi, astfel, nu numai de puterea de a face legea și de puterea de a o executa, ci și de puterea de a conduce politica internă și externă și de a utiliza în acest sens aparatul administrativ precum și de puterea de a controla acțiunea Guvernului.

Funcțiile autorităților executive sunt:

- funcții de conducere politică;
- funcții de organizare a executării legii;
- funcții administrative.

Funcțiile autorității legislative sunt:

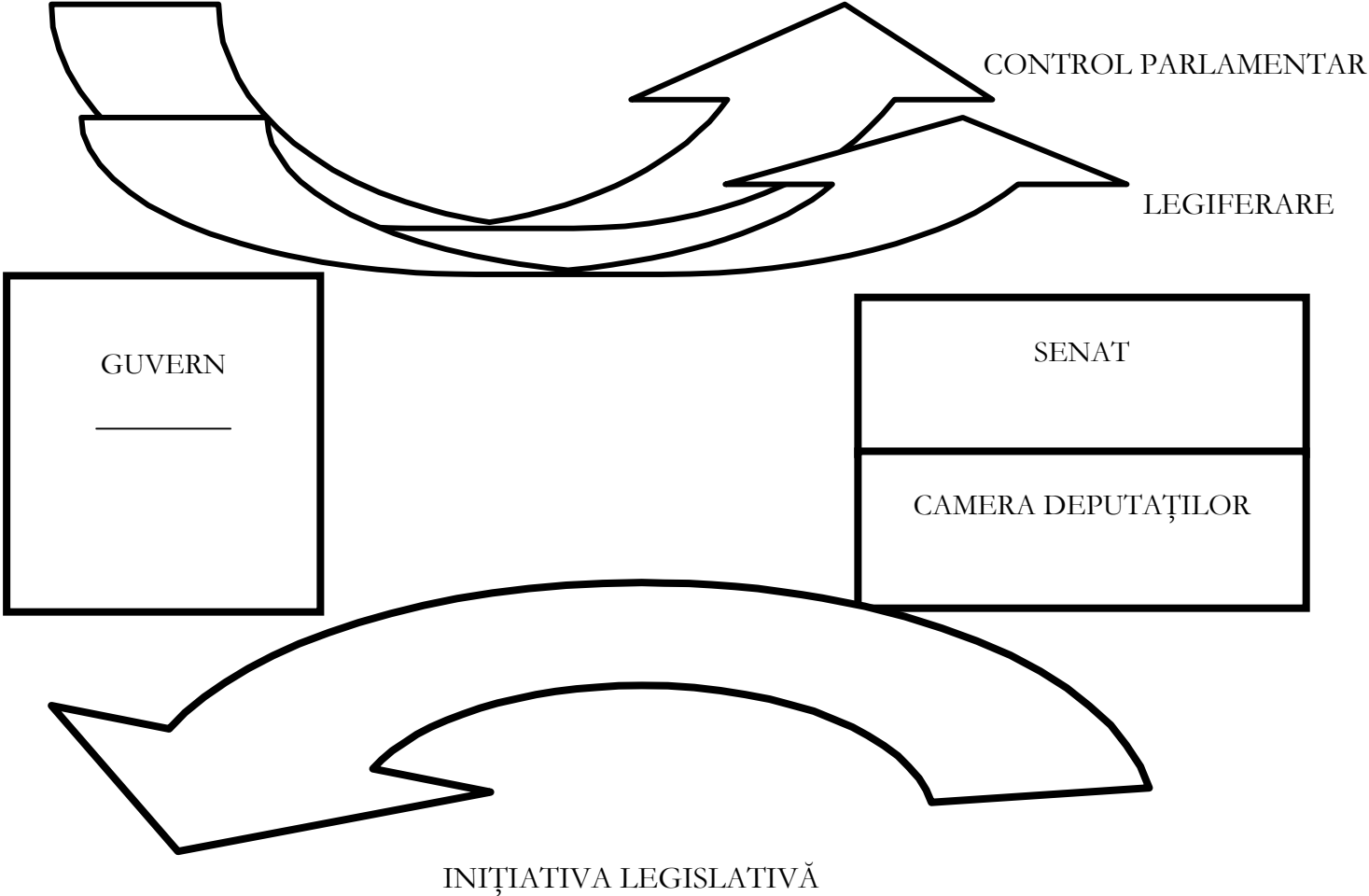
- funcție reprezentativă;
- funcție deliberativă – de legiferare;
- funcție de control al Guvernului.

Limitarea puterilor conferite acestor autorități pentru exercitarea funcțiilor lor se realizează în principal prin:

- independența autorității jurisdicționale (care se realizează prin independența și inamovibilitatea judecătorilor);
- încadrarea juridică a puterii (care se realizează prin aplicarea principiului priorității legii și a respectării ierarhiei reglementărilor juridice, deci prin subordonarea puterii politice dreptului);
- controlul parlamentar asupra executivului;
- dezvoltarea structurilor asociative ale societății civile, care constituie astfel un element de contracarare a abuzurilor puterii;
- autonomia locală și descentralizarea administrativă.

Raporturile dintre Guvern și Parlament

Relația Guvern - Parlament

Între Guvern și Parlament există nu numai relații de colaborare ci și o relație de control al Parlamentului asupra activității Guvernului.

Relația de colaborare se manifestă, în principal, în domeniul legiferării.

Controlul parlamentului asupra activității guvernului

Controlul parlamentar diferă în mod esențial de controlul administrativ, care decurge din raporturile de subordonare existente în cadrul administrației publice. Controlul parlamentar este un control prin excelență politic.

Controlul parlamentar nu poate depăși sfera activității guvernamentale și a administrației publice iar obiectul controlului îl reprezintă doar informațiile și documentele care pot fi publice. Aceste documente și informații nu pot fi cerute decât de către președinții camerelor sau comisiilor iar solicitările trebuie să vizeze numai situații ce țin obiectiv de natura controlului parlamentar și nu interese personale ale parlamentarilor.

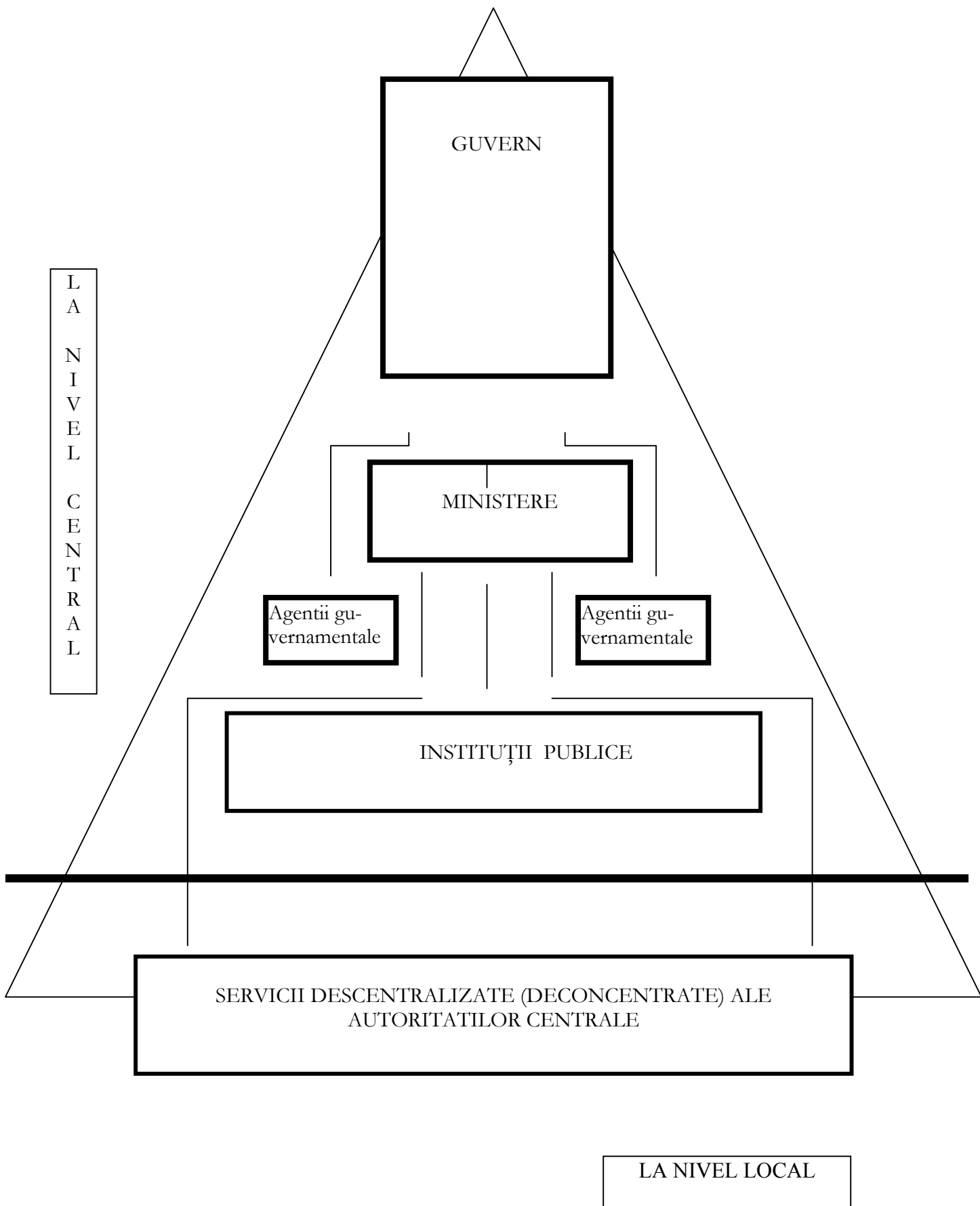
Controlul parlamentar se exercită prin:

- interpelări sau întrebări adresate Primului Ministru sau unui ministru;
- audieri ale miniștrilor, ale altor specialiști din cadrul ministerelor sau ale altor persoane, în comisiile permanente ale uneia din camere;
- dezbateri și analize ale unor probleme ce țin de competența unui minister în cadrul comisiilor permanente;
- solicitarea de informații și documente care privesc activitatea guvernului sau a administrației publice;
- dezbaterile proiectelor legislative inițiate de Guvern, ca și a ordonanțelor sau ordonanțelor de urgență emise de acesta, în cadrul comisiilor permanente;
- dezbaterile și votarea proiectelor legislative, ca și a ordonanțelor sau ordonanțelor de urgență emise de Guvern, în plenul fiecărei camere;
- constituirea de comisii de anchetă pentru analiza anumitor aspecte din activitatea unui minister, aspecte expres precizate în hotărârea de înființare a comisiei respective;
- moțiuni simple sau moțiuni de cenzură, care reprezintă în același timp și sancțiunea cea mai severă care intervine în cadrul răspunderii politice a guvernului (votarea sa determină demiterea guvernului prin retragerea încrederii de către Parlament).

Administrația publică centrală

Administrația publică

Noțiunea de **administrație publică** cuprinde ansamblul activităților Președintelui, Guvernului, ministerelor și celorlalte organe centrale de specialitate, autorităților administrative autonome locale și, după caz, ale structurilor subordonate acestora prin care, în regim de putere publică, se aduc la îndeplinire legile ori se organizează și/sau prestează servicii publice.

Putere publică, interes public și servicii publice

Sintagma „**putere publică**” sau „**în regim de putere publică**” face trimitere la prerogativele organelor administrative, ca autorități care reprezintă și apără interesul general (public). De aici rezultă capacitatea de a emite acte de autoritate, care se execută din oficiu și de a aplica măsuri administrative cu caracter preventiv, sancționator sau de executare silită.

Prin „**serviciu public**” se înțelege activitatea organizată sau autorizată de o autoritate a administrației publice în scopul satisfacerii unor nevoi sociale în interes public.

Satisfacerea unui „**interes public**” presupune, așadar, satisfacerea acelor nevoi sociale apreciate de puterea politică ca fiind de interes general.

Structura administrației publice este o structură ierarhică, piramidală.

Întregul sistem al administrației publice din România este organizat sub forma unei structuri mixte, ierarhic-funcționale.

Multitudinea autorităților administrative ale statului și ale colectivităților locale a determinat ordonarea administrației publice în baza a două criterii:

- criteriul teritorial, căruia îi corespunde structura ierarhică
- criteriul competenței materiale, sau criteriul funcțional (căruia îi corespunde structura funcțională).

Potrivit primului criteriu, competența autorităților centrale se întinde asupra întregului teritoriul al țării, în timp ce competența autorităților locale se limitează la unitatea administrativ-teritorială în care sunt organizate și funcționează.

În aplicarea celui de-al doilea criteriu, Guvernul, consiliile locale și primarii sunt autorități cu competență generală în toate domeniile de activitate, în limitele stabilite de principiul competenței teritoriale, enunțat mai sus.

Spre deosebire de competența generală conferită de legiuitor autorităților mai sus menționate, competența materială asupra unor domenii sau ramuri specifice de activitate este exercitată, la nivelul întregii țări, de către ministere sau alte organe centrale de specialitate.

În același timp, la nivelul unităților administrativ-teritoriale funcționează structuri prin care se exercită competențele materiale de specialitate. La nivel local, asigurarea funcționării întregului sistem al administrației se realizează, printre alte modalități specifice, și prin serviciile publice descentralizate ale ministerelor.

Între diversele organe ale administrației publice (atât pentru sfera administrației centrale, pe de o parte, cât și pentru sfera administrației locale, pe de altă parte) intervine o **relație de subordonare administrativă**, relație care presupune, față de autoritatea inferioară:

- dreptul de organizare a acesteia;
- dreptul de a emite instrucțiuni obligatorii pentru aceasta;
- dreptul de supraveghere generală a activității;
- dreptul de numire și revocare a conducătorilor;
- dreptul de control al activității și de anulare a actelor emise de aceasta;
- dreptul de a aplica sancțiuni administrative și disciplinare.

Controlul administrativ al activității administrației presupune așadar, cu necesitate, și dreptul organului superior de a aplica sancțiuni administrative și disciplinare, de a anula acte administrative emise de autoritatea controlată, de a revoca/destitui pe conducătorii acesteia.

Funcțiile și competențele Ministerului Culturii

Ministerul Culturii este, așadar, potrivit criteriilor mai sus enunțate, organ de specialitate al administrației publice centrale și are, potrivit competenței sale materiale, atribuții de specialitate pe întreg teritoriul țării. Pentru îndeplinirea funcțiilor și competențelor sale, Ministerul Culturii, ca parte a sistemului administrației publice, se ordonează în acesta printr-un sistem specific de relații cu celelalte componente:

- Subordonare ierarhică față de Guvern;
- Colaborare cu celelalte ministere și organe centrale de specialitate;
- Colaborare cu autoritățile publice locale – consilii județene, municipale, orașenești și comunale și primari.

1. Funcția de reglementare

Ca autoritate de reglementare, Ministerul Culturii inițiază și elaborează programul legislativ specific domeniilor sale de competență materială. De asemenea, Ministerul Culturii participă la definitivarea și avizarea actelor normative cu incidență în domeniile sale de interes, elaborate de către celelalte autorități.

2.. Funcția de reprezentare

În ceea ce privește îndeplinirea funcției sale de reprezentare, Ministerul Culturii colaborează cu Ministerul Afacerilor Externe, potrivit competențelor specifice fiecăruia, pentru fundamentarea demersurilor privind semnarea, încheierea, aderarea sau/și ratificarea de acorduri, convenții ori tratate bilaterale sau multilaterale.

De asemenea, Ministerul Culturii reprezintă Statul Român la organisme sau organizații europene ori internaționale cu activitate în domeniile sale de competență materială.

3. Funcțiile de organizare și coordonare

În exercitarea funcțiilor sale de organizare și coordonare, Ministerul Culturii răspunde de aplicarea programului de guvernare și a strategiei generale în domeniul culturii.

Ca atare, Ministerul Culturii organizează executarea și aplicarea actelor normative, în baza principiului legalității, potrivit căruia normele juridice sunt singurele obligatorii în activitatea administrației publice.

De asemenea, Ministerul Culturii coordonează elaborarea și realizarea strategiilor sectoriale, a programelor culturale naționale precum și a programelor ori proiectelor culturale internaționale la care România participă.

În același timp, Ministerul Culturii coordonează elaborarea și funcționarea unor mecanisme administrative, juridice și financiare de natură să permită armonizarea și sincronizarea programelor și proiectelor inițiate de instituții publice de cultură, indiferent de subordonare, cu cele ale sectorului privat.

4. Funcția de control

Prin funcția de control se realizează aplicarea și respectarea principiului legalității astfel încât să se asigure o coerență a actelor și faptelor administrative, corelată cu realizarea unor parametri acceptabili de eficiență.

În același timp, prin exercitarea funcției de control se poate realiza o evaluare și analiză reale a disfuncționalităților ministerului, serviciilor sale descentralizate și a instituțiilor publice din subordine, și se pot identifica soluțiile pentru remedierea acestora.

Actele inițiate sau adoptate de Guvern

1. Hotărâri și ordonanțe

Potrivit art. 107 din Constituția României, Guvernul adoptă **hotărâri și ordonanțe**, iar potrivit art. 114, poate adopta **ordonanțe de urgență**.

Hotărârile Guvernului se emit pentru organizarea executării legii, deci au caracter de norme subsecvente, de reglementări secundare.

Hotărârile Guvernului sunt acte administrative și, ca atare, ele pot fi atacate pe calea contenciosului administrativ. Prin ele se realizează „competența originală” a Guvernului, aceea de autoritate executivă, chemată să execute legile adoptate de Parlament.

Ordonanțele Guvernului se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele și în condițiile prevăzute de aceasta.

Prin abilitarea Guvernului printr-o lege specială de a emite ordonanțe se realizează instituția delegării legislative, la care se referă art. 114 din Constituția României.

Această delegare legislativă se poate realiza numai atunci când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- Parlamentul să adopte legea de abilitare a Guvernului de a emite ordonanțe;
- Perioada în care se pot emite ordonanțe trebuie expres precizată în Legea de abilitare și, de regulă, este aceea a vacanței parlamentare;
- Domeniile în care se pot emite ordonanțe nu pot depăși domeniul legilor ordinare și trebuie precizate expres în Legea de abilitare;
- Ordonanța trebuie publicată în termenul stabilit prin Legea de abilitare.

Dacă legea de abilitare o cere, ordonanțele trebuie supuse spre aprobare Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare.

Potrivit interpretării Curții Constituționale, ordonanțele sunt supuse numai controlului de constituționalitate, fiind așadar exceptate de la atacarea lor pe calea contenciosului administrativ.

Ordonanțele de Urgență ale Guvernului

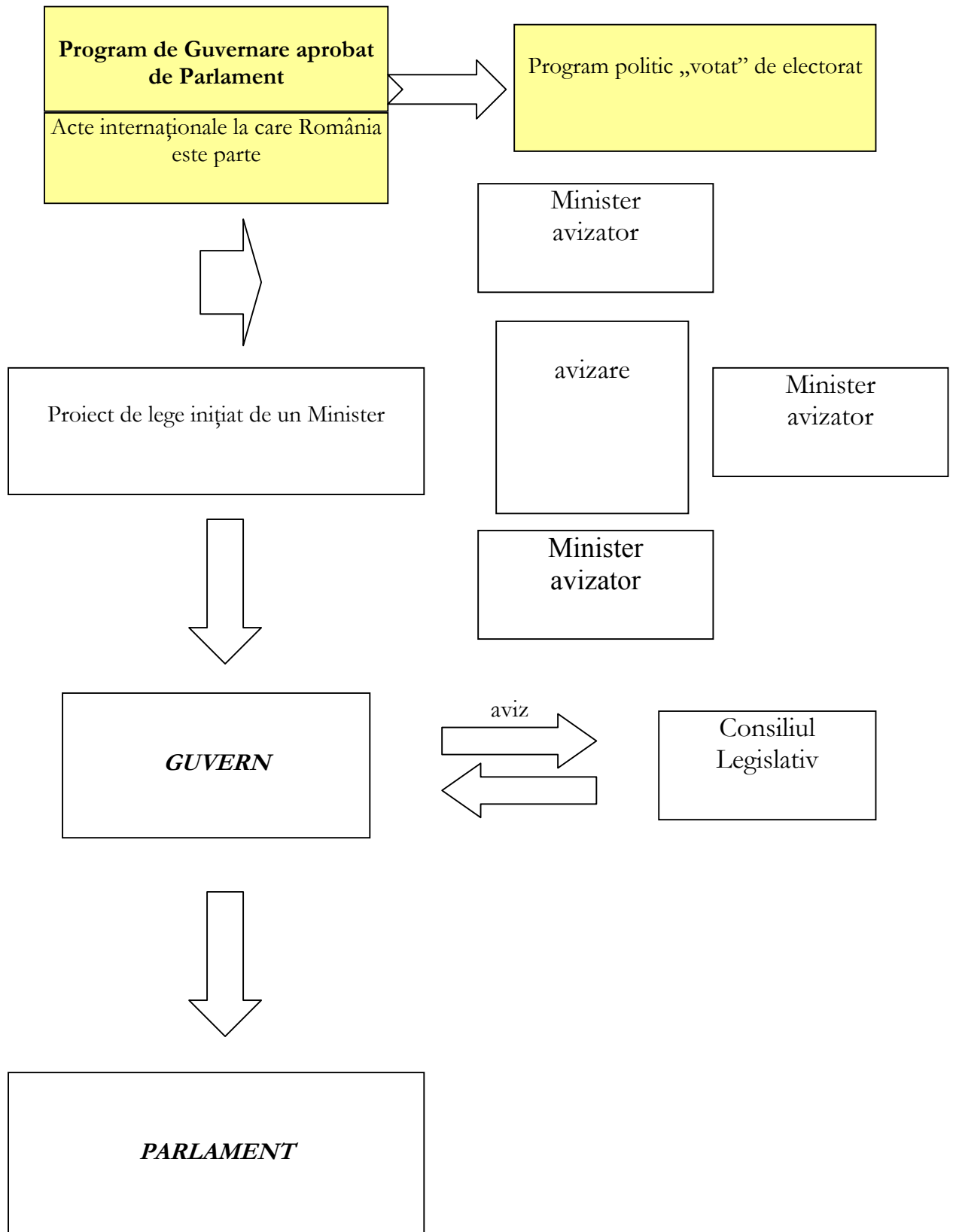
În cazuri excepționale, Guvernul poate adopta Ordonanțe de urgență. Pentru adoptarea acestora, Constituția pune următoarele condiții:

- existența unui caz „excepțional” (Curtea Constituțională a statuat cu privire la conținutul acestei sintagme);
- intrarea lor în vigoare este condiționată de depunerea lor spre aprobare la Parlament (dacă Parlamentul este în vacanță, convocarea lui este obligatorie).

Pentru adoptarea de ordonanțe de urgență, nu este necesară o lege de abilitare. Potrivit interpretării actuale a textelor constituționale, ordonanțele de urgență pot reglementa și domenii rezervate legilor organice.

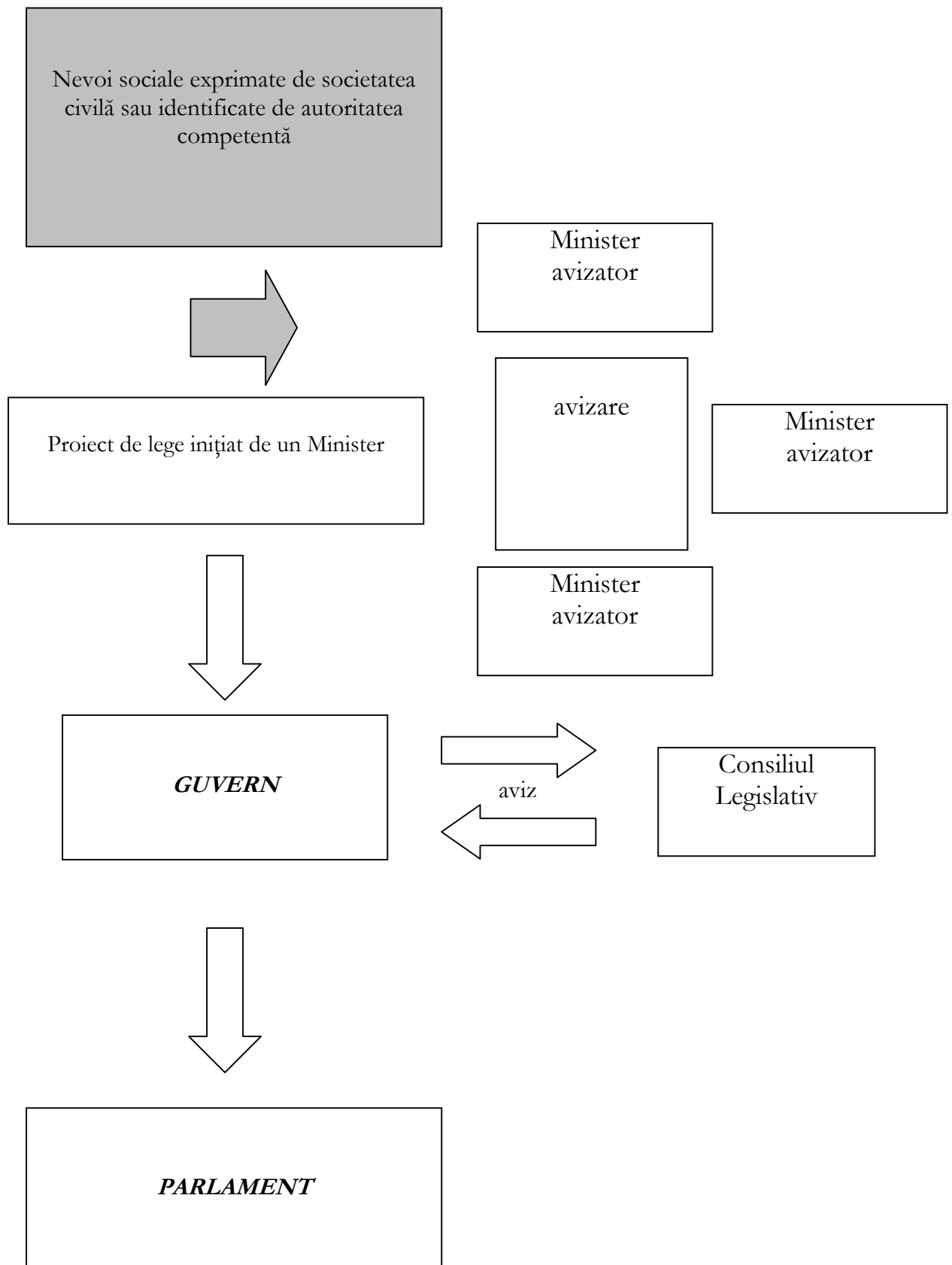
Inițiativa legislativă a guvernului - I

Inițiativa legislativă a guvernului - II

---

2. Inițiativa Legislativă a Guvernului

Potrivit art. 73 din Constituția României, **dreptul de inițiativă legislativă aparține Guvernului**, deputaților, senatorilor, precum și unui număr de cel puțin 250.000 de cetățeni cu drept de vot.

Guvernul își exercită acest drept prin **inițierea de proiecte de legi**.

Proiectele de legi sunt inițiate de ministerul (sau altă autoritate centrală din structura executivului care are drept de inițiativă legislativă) în a cărei sferă de competență se află materia ce urmează a fi reglementată.

Inițierea unui proiect de lege de către un minister poate decurge:

- din angajamentele asumate de Guvern prin Programul de Guvernare aprobat de Parlament;
- din obligațiile asumate de Guvern prin actele internaționale ratificate sau la care România a aderat;
- din nevoile sociale exprimate de partenerii de dialog social,
- din nevoile sociale identificate de însăși autoritatea inițiatoare;
- din consultarea cu structurile societății civile.

Procedura de elaborare și avizare a unui proiect legislativ presupune următoarele etape:

- Constituirea unui colectiv pentru elaborarea proiectului - pot fi cooptați specialiști din afara ministerului –(reprezentanți ai societății civile).
- **Este obligatorie consultarea partenerilor de dialog social pentru proiectele care vizează reglementarea unor probleme de natură social-economică.**
- **Este de asemenea obligatorie consultarea organismelor neguvernamentale pentru proiectele care privesc activitatea acestora.**
- Însușirea proiectului de către conducătorul autorității publice inițiatoare.
- Transmiterea concomitentă, în copie, a proiectului spre analiză și formulare de observații și propuneri la ministerele cu competență în materia reglementată.
- Incorporarea observațiilor formulate de ministerele avizatoare, sau, după caz, negocierea diferendelor – definitivarea proiectului.
- Transmiterea proiectului în forma definitivată la ministerele avizatoare, pentru avizare și semnare.
- Inaintarea proiectului însușit de ministerele avizatoare la Secretariatul General al Guvernului.
- Transmiterea proiectului, de către Secretariatul General al Guvernului, pentru avizare la Consiliul Legislativ.
- **Este obligatorie transmiterea spre avizare la Consiliul Economic și Social a proiectelor care vizează reglementarea unor probleme de natură social-economică.**
- Incorporarea observațiilor sau, după caz, justificarea refuzului de a introduce anumite observații ale Consiliului Legislativ și/sau ale Consiliului Economic și Social ori ale Secretariatului General al Guvernului.
- Dezbaterea proiectului și aprobarea acestuia în ședința Guvernului - hotărârea semnată de primul ministru de supunere a proiectelor spre adoptare la Parlament.
- Transmiterea proiectului aprobat către una din cele două camere ale Parlamentului, cu precizarea naturii proiectului (lege organică sau ordinară) și a procedurii de dezbatere solicitate (procedură ordinară sau procedură de urgență).

Parteneriatul cu societatea civilă

I. Parteneriatul cu organizațiile sindicale

CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

Consiliul Economic și Social (CES) a fost înființat prin efectul Legii nr. 109/1997 ca organism tripartit, autonom, de interes public, în scopul realizării dialogului social între Guvern, sindicate și patronat și pentru îndeplinirea obligațiilor ce decurg din Convenția nr. 144/1976 a Organizației Internaționale a Muncii privitoare la consultările tripartite destinate să promoveze aplicarea normelor internaționale ale muncii.

CES are rol consultativ în stabilirea politicii economice și sociale precum și în medierea stărilor conflictuale intervenite între partenerii sociali, înainte de a se declanșa procedurile privind conflictele de muncă.

Inițiatorii proiectelor de acte normative au obligația de a solicita avizul CES dacă proiectul respectiv privește unul din următoarele domenii:

- restructurarea și dezvoltarea economiei naționale;
- privatizarea agenților economici;
- **relațiile de muncă;**
- **politica salarială;**
- **protecția socială și ocrotirea sănătății;**
- învățământul și **cercetarea.**

COMISIA CONSULTATIVĂ DE DIALOG SOCIAL

Comisia consultativă de dialog social (CCDS) este înființată în cadrul majorității ministerelor prin efectul HG nr. 89/1997 precum și în cadrul prefecturilor, ca structuri consultative și de dialog între administrația publică, sindicate și patronat.

CCDS este coordonată metodologic de către Departamentul pentru Relațiile cu Sindicatele și Patronatul, organizat în cadrul Guvernului.

Activitatea CCDS vizează:

- asigurarea unei relații cu partenerii sociali – patronat și sindicate – care să permită o informare permanentă asupra nevoilor acestora și să faciliteze rezolvarea revendicărilor și a problemelor ridicate care sunt de competența autorității publice respective;
- **consultarea partenerilor sociali asupra inițiativelor legislative sau de altă natură, cu caracter economico-social din sfera de activitate a autorității publice respective;**
- consultarea partenerilor sociali cu privire la măsurile ce se întreprind privind restructurarea regiilor autonome, în corelare cu măsurile de reconversie a forței de muncă;
- **alte probleme din sfera de activitate a autorității respective, asupra cărora partenerii sociali convin să discute.**

II. Parteneriatul cu organizațiile neguvernamentale

În cazul particular al Ministerului Culturii pot fi identificate următoarele tipuri de relații cu structurile societății civile reprezentate prin organizații neguvernamentale cu activitate culturală sau prin organizații de breaslă ale creatorilor:

- **înființare și statut juridic al ONG-urilor**

- avizarea înființării de ONG-uri, din punct de vedere al oportunității, utilității și legalității (atribuție care nu se mai exercită, ca urmare a intrării în vigoare a OG nr. 26/2000);
- inițierea de proiecte de HG privind recunoașterea statutului de organizație „de utilitate publică” (ca efect al intrării în vigoare a OG nr. 26/2000);

- **programe și proiecte culturale**

- parteneriat și co-organizare de programe și proiecte culturale (prin protocoale de colaborare și contracte);
- acordarea de sprijin financiar pentru programe și proiecte derulate de ONG-uri, în temeiul OG nr. 51/1998;

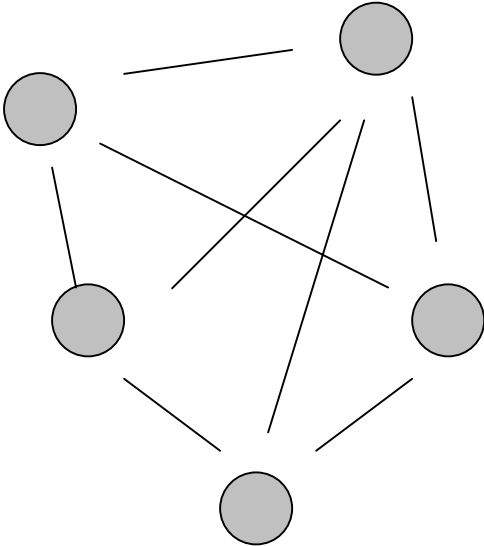
- **inițiative legislative**

- cooptarea de specialiști în domeniu în colectivele de elaborare a proiectelor de legi sau alte acte normative (proiectele de Lege a patrimoniului cultural național mobil, Lege a monumentelor istorice, Lege a bibliotecilor publice, Lege a muzeelor și colecțiilor, OG nr. 43/2000 privind unele măsuri pentru protecția patrimoniului arheologic, Regulamentul de organizare și funcționare a bibliotecilor publice etc.);

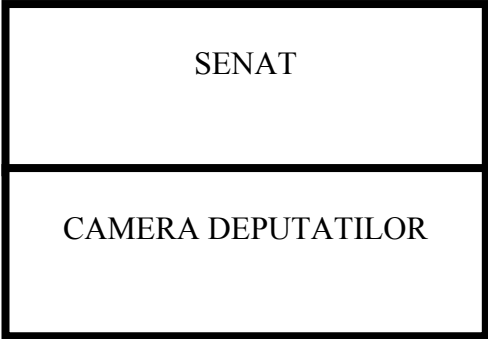
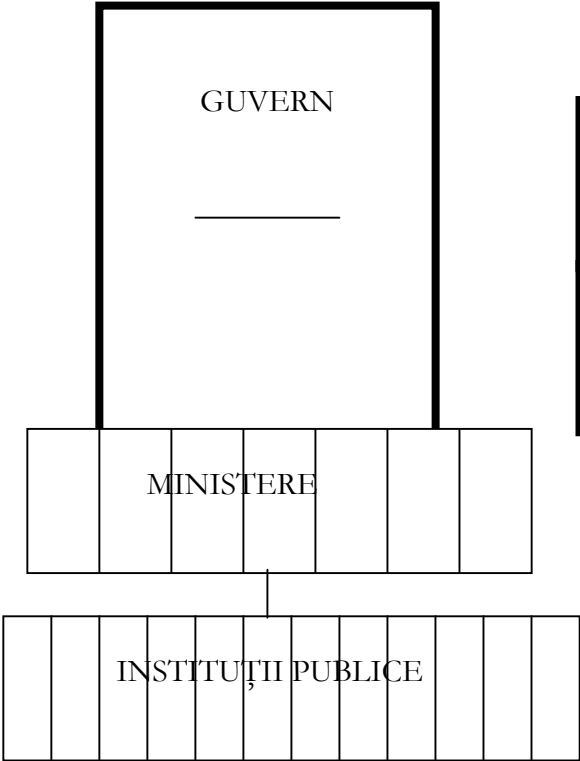
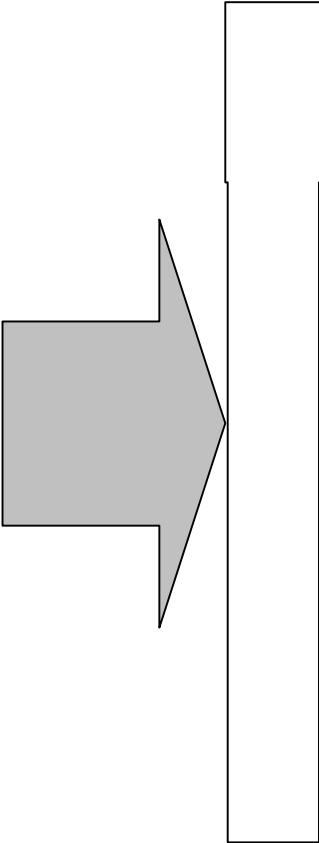
- **participarea în comisiile consultative ale Ministerului**

- cooptarea de reprezentanți al ONG-urilor din domeniu ca membri cu drepturi depline în Consiliul Fondului Cultural Național (OG nr. 79/1998);
- cooptarea de specialiști în domeniu ca membri cu drepturi depline în Comisia Națională a Monumentelor Istorice și în Comisia Muzeelor și Colecțiilor (OG nr. 68/1994);
- cooptarea de personalități din domeniu ca membri cu drepturi depline în Comisiile consultative ale Ministerului care evaluează, selectează și avizează programele și proiectele culturale pentru care se solicită sprijin financiar (comisii înființate prin ordine ale ministrului culturii).

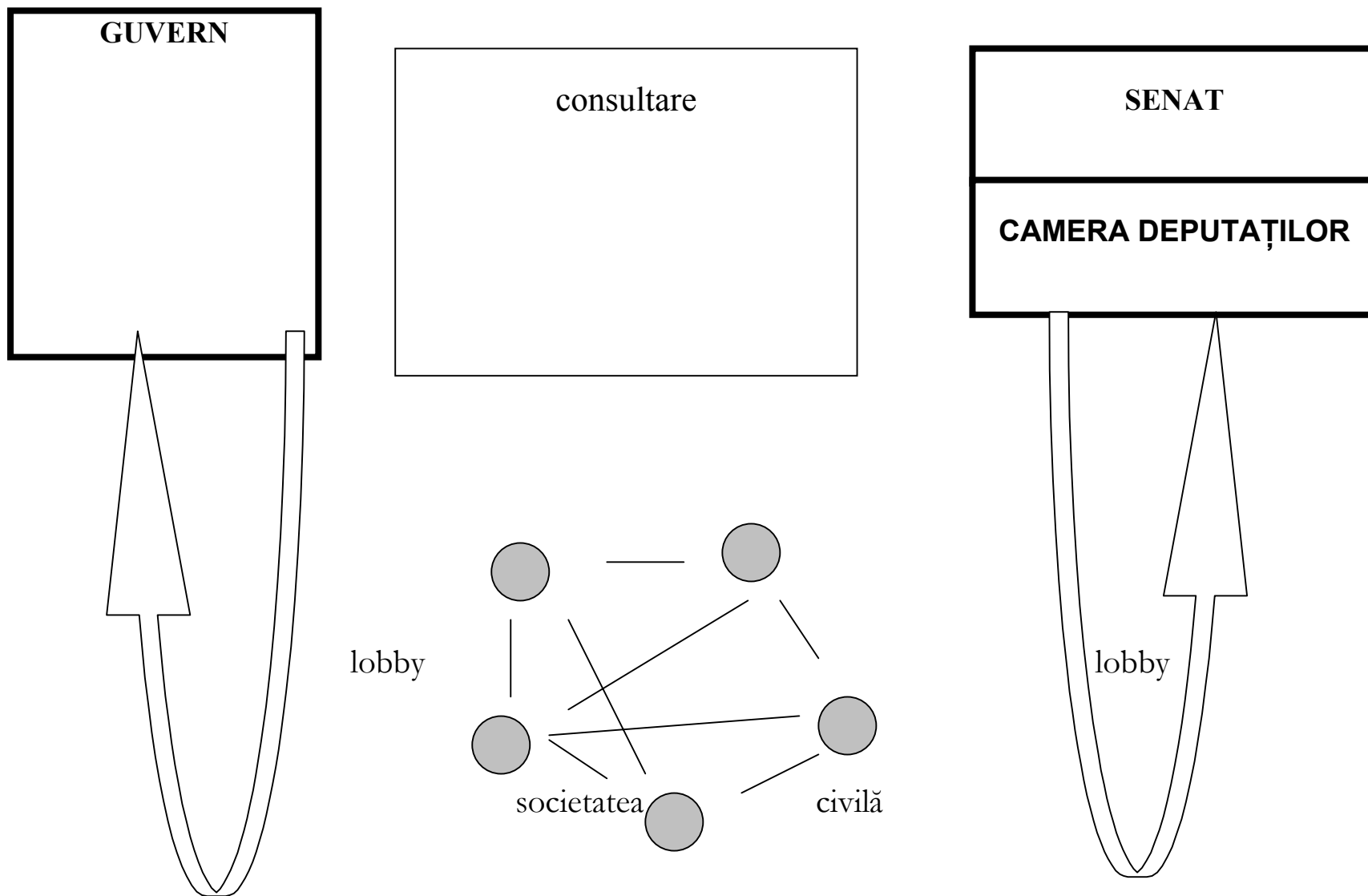
Societatea civilă și autoritățile publice - I

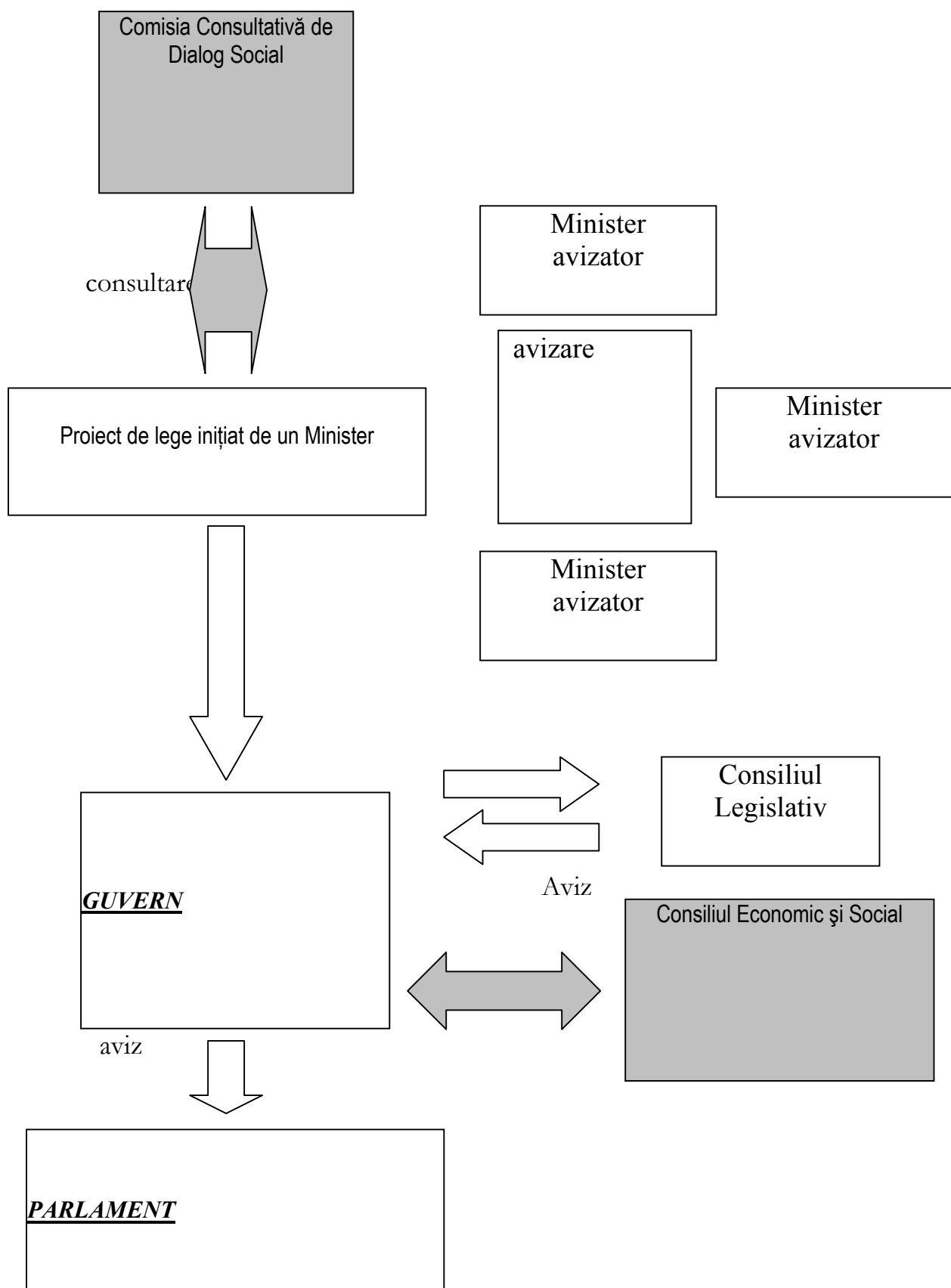
SOCIETATEA CIVILĂ

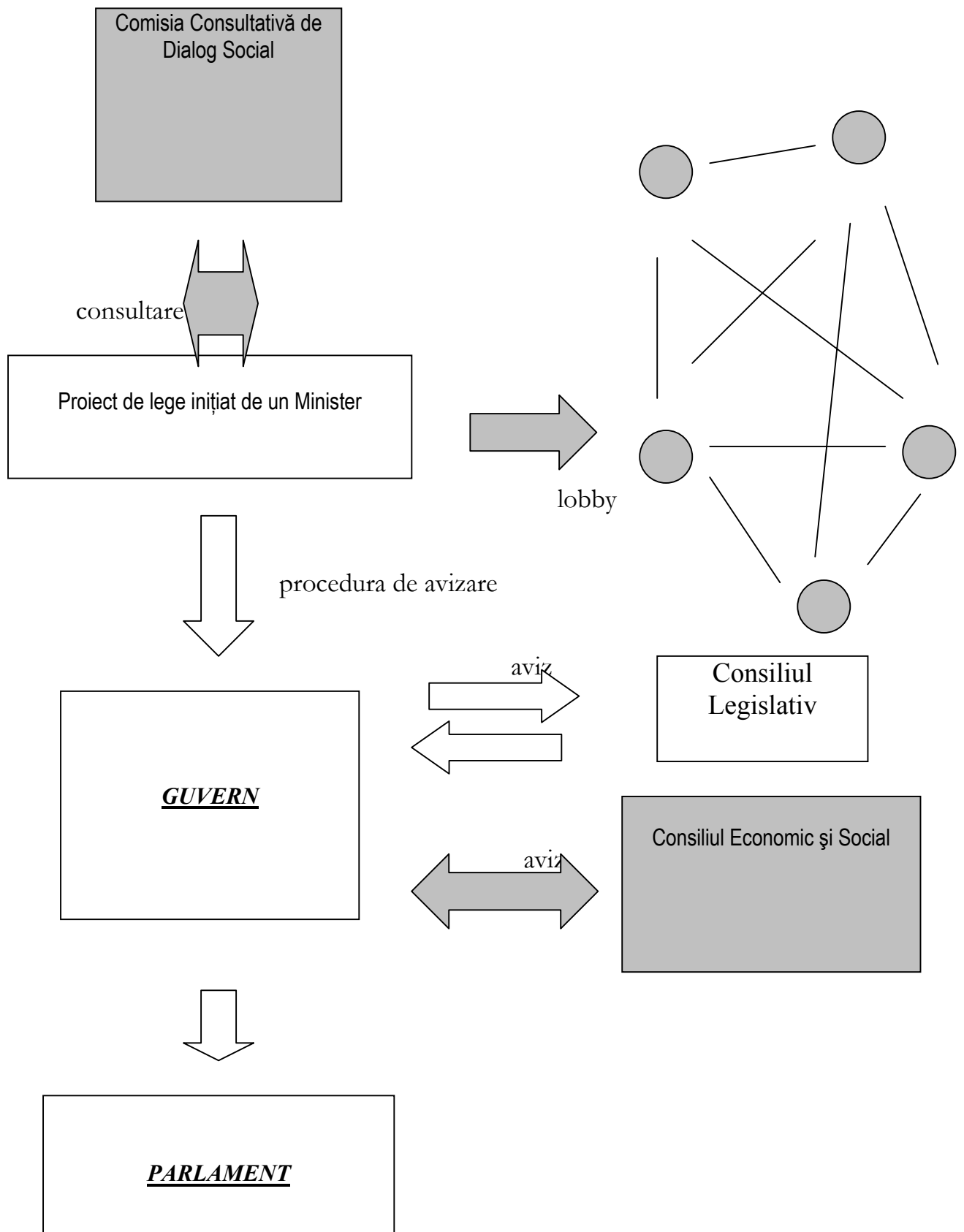
SOCIETATEA CIVILĂ ȘI AUTORITĂȚILE PUBLICE - II

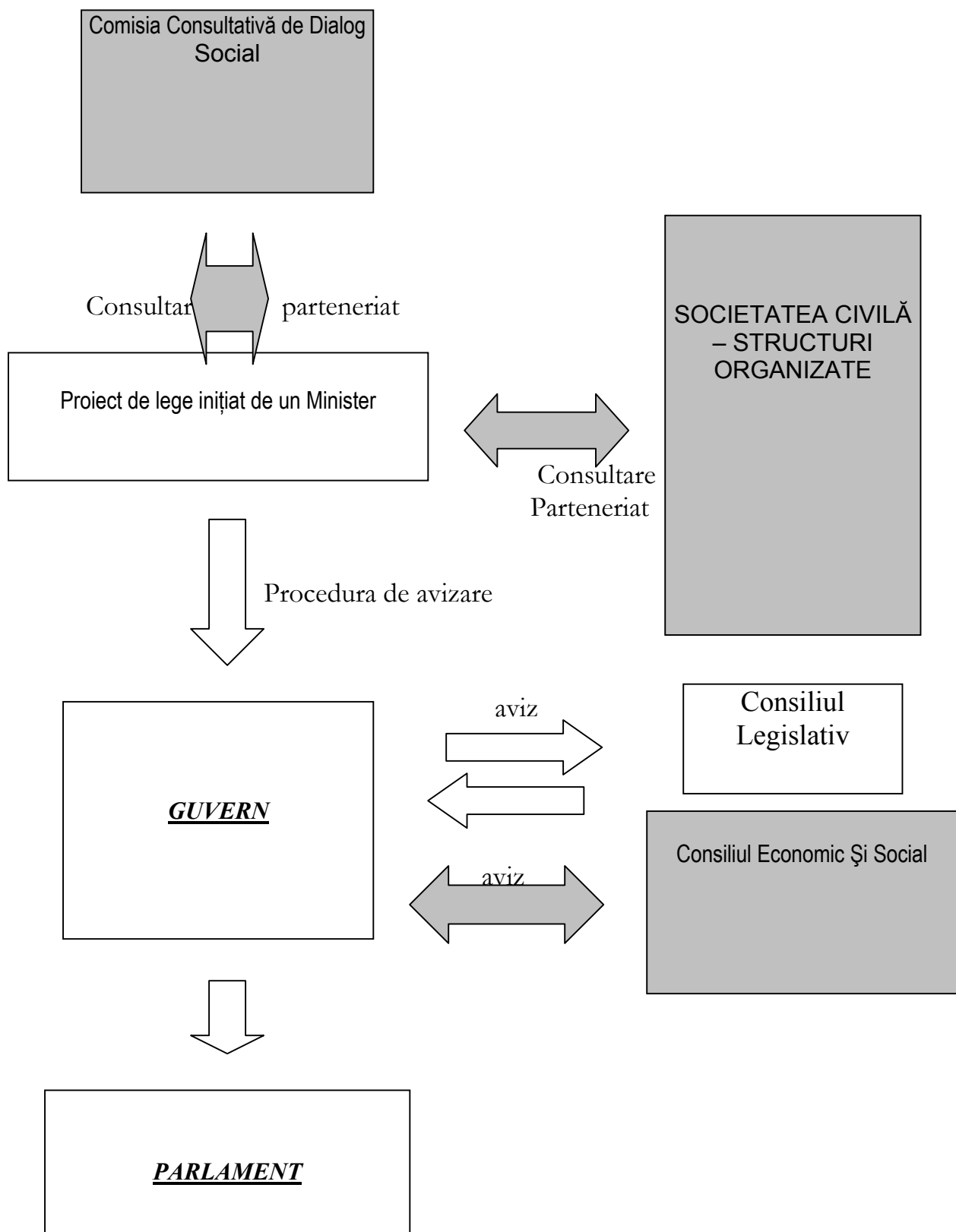
POSSIBILITĂȚI DE INTERVENȚIE A SOCIETĂȚII CIVILE ÎN
PROCESUL LEGISLATIV LA NIVELUL EXECUTIVULUI - I

POSSIBILITĂȚI DE INTERVENȚIE A SOCIETĂȚII CIVILE ÎN PROCESUL LEGISLATIV LA NIVELUL EXECUTIVULUI - II

POSSIBILITĂȚI DE INTERVENȚIE A SOCIETĂȚII CIVILE ÎN
PROCESUL LEGISLATIV LA NIVELUL EXECUTIVULUI - III

5.2. Adoptarea Legii sponsorizării: Parteneriatul Societate civilă - Parlament - Guvern

Virgil Ștefan Nițulescu

Legea privind sponsorizarea (nr. 32/19 mai 1994) a constituit ținta predilectă a atacurilor potențialilor beneficiari ai sponsorizărilor din domeniul culturii, la adresa sistemului de sprijinire a culturii prin metode financiare, încă din momentul promulgării.

Aceste nemulțumiri s-au concentrat, în anii 1995 și 1996, la nivelul societății civile, în cadrul reuniunilor organizate de Alianța Națională a Uniunilor de Creatori (în 1995) și de Forumul Organizațiilor Neguvernamentale (în 1996), în direcția modificării legii. Astfel, cu sprijinul Centrului de Asistență pentru Organizații Neguvernamentale (CENTRAS), un grup de lucru - format din 8 experți (reprezentanți ai beneficiarilor sponsorizărilor, ai sponsorilor, ai unor organizații neguvernamentale și din juriști) - a elaborat textul unui posibil proiect de lege privind sponsorizarea și mecenatul, cu 27 de articole, text care a întrunit acordul cvasiunanim și instantaneu al părților, dar care nu a fost luat în seamă de autorități.

În Guvernul rezultat în urma alegerilor din 1996, societatea civilă a reușit să impună un singur reprezentant, pe ministrul Culturii, din partea Alianței Civice. Acesta a stabilit drept prioritatea a treia, în cadrul programului de guvernare aprobat de Parlament, „crearea cadrului legal și instituțional pentru finanțarea în domeniul culturii“. Ceea ce se avea în vedere, ca primă urgență, era tocmai modificarea Legii privind sponsorizarea. Ținând cont de faptul că programul de reformă preconizat de Guvern ar fi trebuit să ducă la reducerea drastică a subsidiilor.

Autoritățile centrale au trecut la treabă dar, din cauza divergențelor dintre Ministerul Culturii și Ministerul Tineretului și Sportului, nu a fost posibilă adoptarea unui proiect de lege în Guvern., pe parcursul primelor patru luni de guvernare. În această situație, într-un timp scurt, societatea civilă a fost aceea care, din nou, s-a mobilizat și a reușit, cu ajutorul parlamentarilor, să impună mai multe propuneri legislative care vizau modificarea legii. Astfel, au fost elaborate nu mai puțin de 5 propuneri, din care două au fost depuse la Biroul permanent al Senatului (inițiatori: Laurențiu Ulici și, respectiv, Nicolae Cervenii), iar celelalte trei la Biroul permanent al Camerei Deputaților (inițiatori: un grup de 25 de senatori și deputați, respectiv, deputații Florian Udrea, Aron Popa și Nicolae Popa și, în fine, deputații Sorin Marinescu și Dorel Constantin Onaca).

Dintre cele 5 texte, singurul care prelua, integral, proiectul elaborat de experții asistați de organismele constituite ale societății civile, în 1996, a fost cel sprijinit de grupul celor 25 de parlamentari, între care figurau nume de prim rang ale politicii românești, între care senatorii Dan Lăzărescu, Eugen Vasiliu, Emil Tocaci și Alexandru Popovici, sau deputații Gabriel Țepelea, Adrian Iorgulescu, George Șerban, Alexandru Sassu, Alexandru Badea, Radu Gheciu, Mona Musca, Gheorghe Oană și Puiu Hașotti.

Această propunere legislativă, privind sponsorizarea și mecenatul, a fost avizată favorabil de Consiliul Legislativ și de Comisia juridică, de disciplină și imunități a Camerei, dar a ajuns să fie dezbătută de comisiile sesizate în fond (pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă și, respectiv, pentru buget, finanțe și bănci) abia după vacanța de vară a anului 1997.

Între timp, în 8 iunie 1997, Forumul Organizațiilor Neguvernamentale adoptase o rezoluție prin care își exprima speranța că Parlamentul va adopta propunerea inițiată de cei 25 de parlamentari în forma de pusă, în cel mai scurt timp posibil.

În septembrie 1997, la reluarea activității, reprezentanții societății civile se așteptau ca propunerea celor 25 de parlamentari să fie dezbătută cu prioritate. Pentru Comisia pentru buget, finanțe și bănci, în mod evident, respectivul document nu constituia o prioritate. Speranțele se îndreptau spre Comisia pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă. Prima dezbateră a avut loc la 27 septembrie 1997, fiind invitați, la respectiva ședință, și Ioan Onisei, secretar de stat la Ministerul Culturii, și Iulia Răileanu, expert la CENTRAS. Totuși, Comisia a fost nevoită să amâne dezbaterile, pentru că s-a constatat că nu fusese, încă, primit, Punctul de vedere al Guvernului cu privire la respectiva propunere legislativă, document obligatoriu în cazul inițiativelor legislative cu impact în domeniul financiar. În plus, deputații au fost informați că Ministerul Culturii a început pregătirea unui nou act legislativ, menit să modifice aceeași lege privind sponsorizarea. Motivul pentru care Guvernul a dorit să vină cu propriul său proiect de modificare a Legii nr. 32/1994 a rămas - oficial vorbind - un mister pentru parlamentari, cu atât mai mult cu cât, textul de pornire era același cu cel elaborat de grupul de experți.

Ar trebui remarcat, în primul rând, faptul că Punctul de vedere al Guvernului nu a mai sosit niciodată la Camera Deputaților. În al doilea rând, trebuie precizat că, drept urmare a primirii unei bogate documentații, din partea CENTRAS, abia la 22 octombrie 1997 au fost inițiate dezbaterile generale pe marginea propunerii legislative, cu speranța că, pe parcurs va sosi și Punctul de vedere al Guvernului.

Întârzierea produsă a determinat alarmarea societății civile, care a început consultări în vederea stabilirii unei strategii de acțiune. În situația în care amânarea dezbaterii pe articole a propunerii a devenit cronică, în ziua de 13 noiembrie 1997, la Centrul Cultural American a fost organizată - cu sprijinul logistic și moral al Centrului - prima (a fost și ultima) întâlnire de lucru a Alianței Naționale a Organizațiilor Neguvernamentale privind Adoptarea Legii Sponsorizării și Mecenatului, la care au participat 130 de reprezentanți ai c. 100 de organizații, care, cu sprijinul CENTRAS, a decis declanșarea unei campanii naționale de sensibilizare a parlamentarilor în favoarea propunerii legislative privind sponsorizarea și mecenatul.

Nu este lipsit de importanță faptul că la întâlnire au participat doi consilieri prezidențiali și un consilier al Primului Ministru, precum și președintele Comisiei pentru buget, finanțe și bănci a Senatului. Au fost constituite un comitet de lobby - coordonat de reprezentanți ai Asociației Pro Democrația și, respectiv, ai Asociației pentru Apărarea Drepturilor Omului România - Comitetul Helsinki (APADOR - CH) -, unul de relații publice și unul de dezvoltare - coordonate de reprezentanții CENTRAS și ai Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC).

În lunile noiembrie și decembrie 1997, Comisia pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă a fost inundată de peste 150 scrisori, cu text aproximativ identic, prin care se cerea deputaților să urgenteze începerea dezbaterilor. Textul scrisorii standard a fost publicat în periodicul *Revista 3*, de unde a fost preluat de cei interesați. Deputații (inclusiv, cei care semnaseră propunerea legislativă) au primit telefoane, scrisori particulare și audiențe având, toate, același subiect: adoptarea, în cel mai scurt timp, a propunerii, în forma elaborată de experți. Au fost organizate conferințe de presă și dezbateri publice. La 3 decembrie 1997, Alianța avea 297 membri care susțineau, cu toții, aceeași opinie: „avem nevoie de o lege nouă, nu de o cârpăceală“. Până în ianuarie 1998, Alianța a ajuns să numere peste 425 de membri.

În paralel, la 11 decembrie 1997, FDSC organiza o masă rotundă cu tema „Sponsorizarea și mecenatul în România“, cu participarea, mai ales, a unor miniștri și a unor reprezentanți ai cercurilor de afaceri, reuniune care, în fapt, a dezbătut diversele variante ministeriale pentru elaborarea unei inițiative legislative menite să modifice Legea privind sponsorizarea. Acest text a fost, până la urmă, concretizat prin Ordonanța nr. 36/30 ianuarie 1998 pentru modificarea legii nr. 32/1994 privind sponsorizarea. Principala modificare viza creșterea cuantumului de deducere a bazei impozabile a sponsorului cu echivalentul sponsorizării, pentru mai multe domenii, inclusiv cultura, de la 5 la 10%.

La înapoierea din vacanța parlamentară, proiectul de lege pentru aprobarea Ordonanței nr. 36 a intrat în dezbaterile comisiilor permanente ale Senatului.

Societatea civilă a reacționat împărțit: o parte a fost mulțumită că, în sfârșit, legea a fost modificată; foarte multe dintre prevederile ordonanței fuseseră preluate din textul realizat de experții sprijiniți de CENTRAS. O altă parte a fost nemulțumită de faptul că, drept urmare a apariției ordonanței, toate propunerile legislative de modificare a legii privind sponsorizarea au fost respinse de comisiile parlamentare și, ulterior, de cele două Camere, inclusiv cea care preluase integral textul experților. În mod evident, textul sprijinit de majoritatea societății civile era preferat față de cel adoptat, până la urmă, de Guvern, dar campania și dezbaterile publice realizate în jurul acestei propuneri au constituit o excelentă mostră de exercitare a spiritului civic.

Ar trebui remarcat faptul că, după ce Senatul a adoptat, cu modificări, proiectul de lege pentru aprobarea ordonanței nr. 36/1998, procesul legislativ a fost blocat în Camera Deputaților. În timpul verii anului 1998, Comisiile permanente ale Camerei au fost, din nou, solicitate de diferite organizații pentru modificarea, prin lege, a ordonanței. După o furtunoasă dezbateră în plen, textul proiectului de lege a fost retrimis la Comisia pentru buget, finanțe și bănci, iar raportul acesteia, intrat, la 28 octombrie 1998, pe ordinea de zi a Camerei, așteaptă și acum să fie dezbătut în plen, alături de celelalte 485 de propuneri legislative și proiecte de legi aflate pe ordinea de zi a Camerei Deputaților.

Între timp, la 10 septembrie 1999, la inițiativa Ministerului Finanțelor, Guvernul emite Ordonanța de urgență nr. 127 privind instituirea unor măsuri cu caracter fiscal și îmbunătățirea realizării și colectării veniturilor statului, prin care modifică, esențial, textul Legii nr. 32/1994, de această dată, în defavoarea sponsorilor și, implicit, a beneficiarilor sponsorizărilor, procentul de deducere a bazei impozabile fiind redus, din nou, la 5%. Proiectul de lege pentru aprobarea acestei ordonanțe de urgență a intrat în dezbaterile plenului Camerei în octombrie 1999. Dezbaterile s-au întrerupt

exact la punctul care viza modificarea Legii privind sponsorizarea și - deși proiectul de lege se află în procedură de urgență - a fost reluată abia la 20 iunie 2000, când s-a decis trimiterea proiectului de lege spre reexaminare la Comisia pentru buget, finanțe și bănci. Ceea ce ni se pare demn de semnalat este faptul că, de această dată, nici una dintre Comisiile permanente ale Camerei Deputaților nu a mai primit nici un fel de protest sau solicitare din partea organizațiilor neguvernamentale.

Este, poate, momentul ca dezbaterile publice să fie redeschise. Reexaminarea proiectului de lege pentru ordonanței de urgență nr. 127/1999 la Comisia pentru buget, finanțe și bănci a Camerei Deputaților ar putea constitui un asemenea prilej. Mai mult decât atât, reluarea dezbaterilor în plenul Camerei Deputaților la proiectul de lege pentru aprobarea ordonanței Guvernului nr. 36/1998 ar putea fi impulsionată prin sensibilizarea membrilor Biroului permanent al Camerei Deputaților, adică, cei care decid ordinea priorităților pentru dezbaterile în plen.

5.3. Legea sponsorizării

Legea nr. 32/19 mai 1994 privind sponsorizarea⁷

Art. 1. - Sponsorizarea este activitatea care se desfășoară pe baza unui contract încheiat între sponsor și beneficiar, care consimt asupra mijloacelor financiare și a bunurilor materiale care se acordă ca sprijin, precum și asupra duratei sponsorizării.

În cazul sponsorizării constând în bunuri materiale, acestea vor fi evaluate prin contractul de sponsorizare la valoarea lor reală din momentul predării lor către beneficiar.

Art. 2. - Este considerat sponsor orice persoană fizică sau juridică din România sau din străinătate care efectuează o sponsorizare în condițiile legii.

Art. 3. - Persoanele fizice sau juridice din România nu pot efectua activități de sponsorizare din surse obținute de la buget.

Art. 4. - Poate beneficia de sponsorizare orice persoană juridică de utilitate publică, cu sediul în România, care desfășoară o activitate cu caracter direct umanitar, filantropic, cultural, artistic, educativ, științific, religios, sportiv sau care este destinată protecției drepturilor omului și educației civice ori calității mediului înconjurător.

Art. 5. - Poate beneficia de sponsorizare:

a) orice persoană juridică nonprofit cu sediul în România, care desfășoară sau urmează să desfășoare o activitate care poate fi sponsorizată conform art. 4;

b) orice persoană fizică, având domiciliul în România sau aparținând spiritualității românești, a cărei activitate constantă într-unul dintre domeniile prevăzute la art. 4 este recunoscută de către o persoană juridică nonprofit, constituită legal în țară sau în străinătate, cu activitate susținută în domeniul pentru care oferă recomandarea.

Art. 6. - Sponsorul ori beneficiarul poate să aducă la cunoștința publicului sponsorizarea numai prin promovarea numelui sau a mărcii ori a imaginii sale.

Numerele ziarelor, revistelor și emisiunile de radio și televiziune sponsorizate trebuie anunțate ca atare.

Se interzice ca prin operațiunea de sponsorizare beneficiarul ori sponsorul să efectueze reclamă comercială anterioară, concomitentă sau ulterioară activității sponsorizate, în favoarea sponsorului sau a altor persoane decât beneficiarul.

Art. 7. - Facilitățile prevăzute de prezenta lege nu se acordă în cazul:

a) sponsorizării reciproce, persoane fizice;

b) sponsorizarea de către rude ori afini, pînă la gradul al patrulea inclusiv.

---

⁷ Publicată în Monitorul Oficial nr. 129 din 25 mai 1994

Art. 8. - Persoanele fizice sau juridice române care efectuează sponsorizări în domeniile prevăzute la art. 4 beneficiază de reducerea bazei impozabile cu echivalentul sponsorizării, dar nu mai mult de 5% din venitul impozabil, cu excepția veniturilor din salarii în cazul persoanelor fizice.

Persoanele fizice sau juridice străine care datorează statului român, conform legislației în vigoare, un impozit pentru un venit realizat în România, dar care efectuează sponsorizări în domeniile prevăzute la art. 4, beneficiază de reducerea venitului impozabil cu echivalentul în lei al sponsorizării, calculat la cursul de schimb valutar al zilei la data efectuării plății, dar nu mai mult de 5% din venitul impozabil.

Art. 9. - Beneficiarii sponsorizării sînt scutiți de plata taxei pe valoarea adăugată asupra veniturilor încasate din sponsorizare.

Art. 10. - Beneficiază de prevederile art. 8 și 9 și sponsorii care întrețin monumente și situri istorice.

Art. 11. - Nu beneficiază de facilitățile prevăzute de prezenta lege sponsorul care, în mod direct sau indirect, urmărește să direcționeze activitatea beneficiarului.

Dispozițiile alineatului precedent nu înlătură dreptul părților de a încheia, potrivit legii, acte juridice afectate de sarcină, dacă prin aceasta nu se direcționează ori nu se condiționează activitatea de ansamblu a beneficiarului.

Art. 12. - Contestațiile privind acordarea sau neacordarea facilităților stabilite de prezenta lege sînt de competența direcțiilor generale ale finanțelor publice și controlului financiar de stat.

Contestațiile se introduc în termen de 30 de zile de la data comunicării, de către organul de specialitate al Ministerului Finanțelor, a soluției la cererea de acordare a facilităților.

În cazul necomunicării soluției, termenul de contestație curge de la expirarea a 30 de zile de la data introducerii cererii.

Introducerea contestației nu suspendă obligația sponsorului de virare la bugetul de stat ori, după caz, la bugetele locale, a sumelor datorate cu titlu de impozit sau taxe vamale.

Contestațiile adresate administrațiilor financiare sînt supuse unei taxe de timbru de 2%, calculată la valoarea sumei contestate, dar nu mai puțin de 1 000 lei.

În situația admiterii integrale sau parțiale a contestației, taxa de timbru se restituie integral sau proporțional cu reducerea sumei contestate.

Art. 13. - Contestația se soluționează prin decizia motivată a direcției generale a finanțelor publice și controlului financiar de stat și se comunică părților interesate.

Art. 14. - Partea nemulțumită se poate adresa instanței judecătorești în termen de 15 zile de la comunicarea deciziei motivate.

Art. 15. - În vederea soluționării plîngerii, în condițiile prezentei legi, dovada simulației se poate face, chiar în raporturile dintre părți, prin orice mijloc legal de probă.

Art. 16. - Ministerul Finanțelor va emite instrucțiuni pentru aplicarea legii în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a acesteia.

Art. 17. - Prevederile prezentei legi intră în vigoare cu data de întâi a lunii următoare publicării acesteia în Monitorul Oficial al României.

Art. 18. - Pe data intrării în vigoare a prezentei legi orice dispoziții contrare se abrogă.

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților și Senat în ședința comună din 5 mai 1994, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (2) și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României.

Legea nr. 32/19 mai 1994 privind sponsorizarea, modificată și completată prin Ordonanța Nr. 36/30 ianuarie 1998

Art. 1. - (1) În condițiile prezentei legi, sponsorizarea este actul juridic prin care două persoane convin cu privire la transferul dreptului de proprietate asupra unor bunuri materiale sau mijloace financiare, pentru susținerea de activități fără scop lucrativ, desfășurate de către una dintre părți, denumită beneficiarul sponsorizării.

(2) Existența și conținutul contractului de sponsorizare se dovedesc prin forma scrisă a acestuia, în care se vor specifica obiectul contractului, valoarea contractului, durata, termenele și obligațiile părților.

(3) *În condițiile prezentei legi, mecenatul este un act de liberalitate prin care o persoană fizică sau juridică, numită mecena, transferă, fără obligație de contrapartidă directă sau indirectă, dreptul său de proprietate asupra unor bunuri materiale sau mijloace financiare către o persoană fizică, ca activitate filantropică cu caracter umanitar, pentru desfășurarea unor activități în domeniile: cultural, artistic, medico-sanitar sau științific-cercetare fundamentală și aplicată.*

(4) Existența și conținutul actului de mecenat se dovedesc prin forma autentică, în care se vor specifica obiectul, durata și valoarea acestuia.

(5) *În cazul sponsorizării sau mecenatului, constând în bunuri materiale, acestea vor fi evaluate, prin actul juridic încheiat, la valoarea lor reală din momentul predării către beneficiar.*

Art. 2. - Este considerat sponsor orice persoană fizică sau juridică din România sau din străinătate care efectuează o sponsorizare în condițiile legii.

Art. 3. - Persoanele fizice sau juridice din România nu pot efectua activități de sponsorizare sau de mecenat din surse obținute de la buget.

Art. 4. - (1) Poate fi beneficiar al sponsorizării:

a) orice persoană juridică fără scop lucrativ, care desfășoară sau urmează să desfășoare o activitate în domeniile: cultural, artistic, educativ, de învățământ, științific - cercetare fundamentală și aplicată, umanitar, religios, filantropic, sportiv, al protecției drepturilor omului, medico-sanitar, de asistență și servicii sociale, de protecția mediului, social și comunitar, de reprezentare a asociațiilor profesionale, precum și de întreținere, restaurare, conservare și punere în valoare a monumentelor istorice;

b) instituțiile și autoritățile publice, inclusiv organele de specialitate ale administrației publice, pentru activitățile prevăzute la lit. a);

c) de asemenea, pot fi sponsorizați, în condițiile prezentei legi, emisiuni ori programe ale organismelor de televiziune sau radiofuziune, precum și cărți ori publicații din domeniile definite la lit. a);

d) orice persoană fizică a cărei activitate într-unul din domeniile prevăzute la lit. a) este recunoscută de către o persoană juridică fără scop lucrativ sau de către o instituție publică, ce activează constant în domeniul pentru care se solicită sponsorizarea.

(2) *Poate fi beneficiar al mecenatului orice persoană fizică, fără obligativitatea de a fi recunoscută de către o persoană juridică fără scop lucrativ sau de către o instituție publică, care necesită un sprijin în domeniile prevăzute la art.1 alin (3).*

Art. 5. - (1) *Sponsorul ori beneficiarul are dreptul să aducă la cunoștința publicului sponsorizarea prin promovarea numelui, a mărcii sau a imaginii sponsorului.*

(2) Sponsorul ori beneficiarul este obligat să aducă la cunoștința publicului sponsorizarea într-un mod care să nu lezeze direct sau indirect, activitatea sponsorizată, bunele moravuri sau ordinea și liniștea publică.

(3) Denumirile publicațiilor, titlurile cărților și ale emisiunilor de radio și televiziune sponsorizate trebuie anunțate ca atare.

(4) *Anunțurile vor fi formulate astfel încât să reiasă clar acțiunea de sponsorizare și vor fi aduse la cunoștința publicului, în mod gratuit, de către beneficiarul sponsorizării.*

(5) *În cadrul activităților de sponsorizare sau de mecenat se interzice ca sponsorul, mecena sau beneficiarul să efectueze reclama sau publicitatea comercială, anterioară, concomitentă sau ulterioară în favoarea acestora sau a altor persoane.*

Art. 6. - Facilitățile prevăzute în prezenta lege nu se acordă în cazul:

a) sponsorizării reciproce între persoane fizice sau juridice,

b) sponsorizării unei persoane juridice fără scop lucrativ de către o persoană juridică care conduce sau controlează direct persoana juridică sponsorizată.

Art. 7. - Prevederile art. 6 se aplică și persoanelor fizice sau juridice care efectuează acte de mecenat.

Art. 8. - (1) Persoanele fizice sau juridice române, care efectuează sponsorizări în domeniile prevăzute la art. 4 beneficiază de reducerea bazei impozabile cu echivalentul sponsorizărilor, dar nu mai mult de:

a) 10% din baza impozabilă pentru sponsorizări în domeniile: cultură, artă, învățământ, sănătate, asistență și servicii sociale, acțiuni umanitare, protecția mediului;

b) 8% din baza impozabilă pentru sponsorizări în domeniile: educație, drepturile omului, știință - cercetare fundamentală și aplicată, filantropic, de întreținere, restaurare, conservare și punere în valoare a monumentelor istorice, sport - cu excepția fotbalului;

c) 5% din baza impozabilă pentru sponsorizări în domeniile: religios, social și comunitar, reprezentarea intereselor asociațiilor profesionale, fotbal.

(2) Persoanele fizice sau juridice române, care efectuează acte de mecenat în condițiile prezentei legi, beneficiază de reducerea bazei impozabile cu echivalentul acestora, dar nu mai mult de 10% din baza impozabilă.

(3) *Totalitatea reducerilor aplicate bazei impozabile pentru sponsorizările efectuate potrivit alin. (1), cumulate cu cele aferente actelor de mecenat, nu poate depăși 10% din venitul sau din profitul impozabil, după caz.*

(4) *Persoanele fizice sau juridice străine, care datorează statului român, conform legislației în vigoare, un impozit pentru un venit realizat în România și care efectuează sponsorizări sau acte de mecenat, beneficiază, de asemenea, de reducerea bazei impozabile cu echivalentul în ei al sponsorizării sau al actului de mecenat, calculat la cursul de schimb valutar al zilei, la data efectuării transferului de proprietate, în aceleași cote aplicate persoanelor fizice sau juridice române, conform alineatelor precedente.*

Art. 9. - (1) Sumele primite din sponsorizare sau mecenat sunt scutite de plata impozitului pe venit.

(2) *Aceeași prevedere se aplică și bunurilor materiale primite prin sponsorizare sau mecenat, potrivit prezentei legi.*

Art. 10. - (1) Nu beneficiază de facilitățile prevăzute în prezenta lege sponsorul care, în mod direct sau indirect, urmărește să direcționeze activitatea beneficiarului.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu înlătură dreptul părților de a încheia, potrivit legii, acte juridice afectate de sarcină, dacă prin acestea nu se direcționează ori nu se condiționează *activitatea* beneficiarului.

Art. 11. – Contestațiile privind acordarea sau neacordarea facilităților prevăzute în prezenta lege se soluționează conform prevederilor Legii nr. 105/1997 pentru soluționarea obiecțiunilor, contestațiilor și a plîngerilor asupra sumelor constatate și aplicate prin actele de control sau de impunere ale organelor Ministerului Finanțelor.

Art. 12 - În termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe, Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerul Culturii, Ministerul Cercetării și Tehnologiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului și Ministerul Educației Naționale vor emite instrucțiuni de aplicare a acesteia, ce vor fi avizate de Ministerul Finanțelor.

Art. 13. - Prevederile prezentei ordonanțe intră în vigoare cu data de întâi a lunii următoare publicării acesteia în Monitorul Oficial al României. Pe data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe orice dispoziții contrare se abrogă.

Ordonanța de Urgență nr. 127 / 10 septembrie 1999⁸ privind instituirea unor măsuri cu caracter fiscal și îmbunătățirea realizării și colectării veniturilor statului veniturilor statului

a modificat din nou legea privind sponsorizarea, respectiv următoarele paragrafe ale art. 8:

Art. 8. - (1) Persoanele fizice sau juridice române, care efectuează sponsorizări în domeniile prevăzute la art. 4 beneficiază de reducerea bazei impozabile cu echivalentul sponsorizărilor, *dar nu mai mult de 5% din baza impozabilă.*

(2) *Persoanele fizice sau juridice române, care efectuează acte de mecenat în condițiile prezentei legi, beneficiază de reducerea bazei impozabile cu echivalentul acestora, dar nu mai mult de 5% din baza impozabilă.*

(3) Totalitatea reducerilor aplicate bazei impozabile pentru sponsorizările efectuate potrivit alin. (1), cumulate cu cele aferente actelor de mecenat, *nu poate depăși 5% din venitul sau din profitul impozabil, după caz.*

(4) Persoanele fizice sau juridice străine, care datorează statului român, conform legislației în vigoare, un impozit pentru un venit realizat în România și care efectuează sponsorizări sau acte de mecenat, beneficiază, de asemenea, de reducerea bazei impozabile cu echivalentul în ei al sponsorizării sau al actului de mecenat, calculat la cursul de schimb valutar al zilei, la data efectuării transferului de proprietate, în aceleași cote aplicate persoanelor fizice sau juridice române, conform alineatelor precedente.

---

⁸ Publicată în Monitorul Oficial nr. 455 din 20 septembrie 1999

5.4. Statutul artistului in Romania

Delia Mucică

I. De ce un studiu de caz cu această temă ?

Un răspuns simplu ar fi acela că este greu de conceput o politică culturală care să nu fie elaborată și pusă în practică fără participarea creatorilor (autori și artiști) iar, pe de altă parte, statutul recunoscut acestora este determinant pentru viabilitatea, pentru realitatea acestei politici. Cu atât mai mult apare necesară o discuție privind statutul artistului⁹ într-o țară precum România, aflată încă într-o perioadă de tranziție, de regândire, de formulare și de punere în aplicare a unor noi politici atât economice, fiscale și sociale, cât și în domeniul educației și culturii.

Pe de altă parte, apariția liber-profesioniștilor este un fenomen relativ nou în peisajul românesc și, ca atare, protecția socială a liber-profesioniștilor și în special a artiștilor nu a beneficiat încă de o atenție specială din partea autorităților și nici de o legislație specifică, ceea ce este de natură să încetinească dezvoltarea acestui sector.

Cu toate acestea, dezvoltarea sectorului liber-profesioniștilor este o parte importantă a însuși conceptului de dezestatizare și privatizare a activităților și instituțiilor culturale, reprezentând o alternativă la sistemul actual, de artiști funcționari bugetari.

Orice efort privind restructurarea și reorganizarea instituțiilor publice de cultură trebuie să aibă în vedere nu numai posibilitățile de reconversie profesională a salariaților din acele instituții ci și, în egală măsură, posibilitățile reale de asigurare a unui statut social, profesional și economic coerent și acceptabil pentru acei artiști care optează pentru a deveni liber-profesioniști.

Se poate spune, așadar, că orice politici culturale trebuie să aibă în vedere reglementarea statutului liber - profesioniștilor din domeniul culturii, ca element important al strategiilor formulate.

Iată de ce credem că acest subiect este de interes atât pentru politicieni și pentru autoritățile publice cât și pentru societatea civilă.

II. Pentru început, câteva repere sunt necesare:

1961, Roma, *Convenția pentru protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune.*

---

⁹ În acest material, ca și în Recomandarea UNESCO, prin termenul « artist » se înțelege orice persoană care crează sau participă prin activitatea sa la creerea sau recreerea unei opere, ca *autor de opere literare sau artistice sau titular de drepturi conexe dreptului de autor*, care consideră creația artistică drept un element esențial al vieții sale, care contribuie astfel la dezvoltarea artei și culturii și care e recunoscut sau caută să fie recunoscut ca artist, fie că este legat sau nu prin activitatea sa de o organizație profesională .

- 1977, Paris, *La condition de l'artiste. Résumé des réponses à un questionnaire élaboré conjointement par le BIT et l'UNESCO sur la condition économique, sociale, professionnelle et morale de l'artiste. Note du Bureau International du Travail;*
- 1980, Belgrad, *Recommandation sur la condition de l'artiste, adoptée lors de la 37eme séance plénière de l'UNESCO;*
- 1991, Geneva, *La condition de l'artiste*, de A. Nayer si S. Capiou, Bureau International du Travail – Programme des activités sectorielles, service des employés et travailleurs intellectuels (document de travail);
- 1992, Geneva, *Réunion tripartite (gouvernements, employeurs, travailleurs) dans le cadre de l'OIT sur les conditions d'emploi et de travail des artistes interprètes;*
- 1997, Paris, *UNESCO World Congress On The Implementation Of The Recommendation Concerning The Status Of The Artist..*

Statutul artistului, în sensul de "poziția" și "rolul" său în societate, a fost, după cum se vede, subiectul a multe reuniuni și lucrări de specialitate.

Recomandarea UNESCO din 1980 pornește de la reafirmarea dreptului fundamental la libertatea de exprimare și la accesul la informații, inclusiv la creațiile artistice, definind apoi principiile directoare și domeniile – legislativ, economico-fiscal, social, educațional – în care ar trebui să se concentreze acțiunea fiecărui stat.

III. Ce s-a întreprins în România pentru transpunerea în practică a recomandărilor formulate de UNESCO?

Această recomandare, ca și declarația adoptată în 1997 la Congresul Mondial de la Paris au fost incorporate în Programul de guvernare al Guvernului numit după alegerile din 1996, prin înscrierea unui punct care viza „adoptarea statutului juridic al creatorului și artistului”. O inițiativă onorantă, dar care nu ținea seama de faptul că problemele identificate și direcțiile de acțiune propuse în documentele UNESCO făceau, de fapt, obiectul de reglementare al unei multitudini de legi diferite, specifice unor domenii diverse (de la legislație fiscală la sisteme de pensii și asigurări sociale, trecând prin legislația muncii, învățământ ș.a.). Ca atare, adoptarea unui singur act normativ care să reglementeze o problemă atât de vastă și de diferită nu era și nu a fost posibilă.

1. Statutul creatorilor de artă și artiștilor interpreți în România. Declarație comună.

Cu toate acestea, Ministerul Culturii a reușit ca, în colaborare cu cele mai importante organizații profesionale ale creatorilor și artiștilor, să convină, în luna noiembrie 1998, asupra unui document programatic¹⁰ care cuprinde, pe lângă considerente și principii generale, și un plan de acțiune formulat pe termen mediu, în care se regăsesc cele mai importante dintre recomandările formulate în documentele UNESCO menționate, adaptate la situația specifică din România.

---

¹⁰ Documentul, intitulat *Statutul creatorilor de artă și artiștilor interpreți în România. Declarație comună*, inclus în acest dosar, a fost semnat la încheierea lucrărilor Simpozionului anual al Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori din România, București, 27-28 noiembrie 1998.

Această Declarație comună a fost considerată de către părțile semnatare ca un prim pas pentru sensibilizarea autorităților publice și pentru conștientizarea de către acestea a problemelor specifice cu care se confruntă artiștii, probleme care, dată fiind natura și complexitatea lor, necesitau o abordare sectorială, prin introducerea de prevederi speciale în actele normative care aveau să reglementeze diferitele domenii de interes.

Dar ... Rigorile unei economii încă „în tranziție” și, în același timp, interesul scăzut pentru reglementarea juridică a acestor probleme sectoriale, specifice unui grup restrâns din populația activă a țării, au reprezentat motive suficiente pentru ca în majoritatea actelor normative adoptate în această perioadă, artiștii să nu se regăsească decât fie sub forma de salariați „bugetari” – funcționari, fie în cadrul unei categorii încă incert definite, aceea de „liber-profesioniști”.

2. Cadrul juridic actual cu incidență asupra creatorilor și artiștilor

2.1. Drepturile de proprietate intelectuală ale artiștilor

Primul și cel mai important pas făcut după 1989 a fost adoptarea, în 1996, a Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe dreptului de autor, act normativ care introduce, printre altele, categoria juridică de titulari de drepturi conexe dreptului de autor, sancționează ca infracțiuni faptele de încălcare a drepturilor de autor, instituie principiul negocierii libere a remunerațiilor convenite titularilor de drepturi și reformulează concepția privind organismele de gestiune colectivă a drepturilor.

2.2. Învățământ artistic

Legea educației naționale, adoptată la mijlocul anilor '90 instituie un sistem de norme unitare pentru întreg sistemul de învățământ, inclusiv pentru învățământul artistic căruia, la nivelul legii, nu i se recunoaște și nu i se garantează specificitatea.

2.3. Statut social

Dacă libertatea de exprimare, suprimarea cenzurii, accesul la informație/cultură ca și drepturile sindicale sunt un *acquis* al ultimului deceniu, nu același lucru s-ar putea spune despre respectul acordat operei artiștilor, recunoașterea publică a valorii muncii lor creatoare și garanțiile economice la care aceștia sunt îndrituiți.

Așa cum spuneam, perpetuarea statutului de „funcționar” al majorității artiștilor nu este de natură să încurajeze dezvoltarea sectorului liber-profesioniștilor.

2.4. Protecție socială

De regulă, sistemele de protecție socială au debutat cu adoptarea unor reglementări care să asigure muncitorii împotriva accidentelor de muncă. Pe măsura evoluției și diversificării relațiilor sociale și de muncă, aria de interes a politicilor de protecție socială s-a extins și ea. Această arie de aplicare este determinată de trei coordonate:

- categorii de persoane care beneficiază de această protecție;
- riscurile sociale asigurate;

- mecanismele propriu-zise de protecție socială.

Pe măsura evoluției lor, sistemele de securitate socială și-au extins mecanismele de protecție de la categoria muncitorilor la cea a persoanelor active și, mai apoi, la toți membrii societății.

În același mod, riscurile sociale asigurate s-au diversificat, trecându-se de la asigurarea forței de muncă împotriva evenimentelor care i-ar fi putut împiedica pe muncitori să-și exercite meseria, la conceperea unui sistem mult mai amplu, care să garanteze tuturor membrilor societății o anumită securitate economică.

În literatura de specialitate, prin mecanisme de protecție sunt desemnate diversele categorii de prestații sociale, de natură să elimine nu riscurile ca atare, ci consecințele lor economice și sociale. Aceste categorii de prestații sunt atât prestații în bani (ajutorul de șomaj, pensia etc.) , cât și prestații în natură, de genul îngrijirilor medicale¹¹.

Prin plata contribuțiilor de asigurări sociale și deci prin participarea la constituirea acestor fonduri, atât angajatorii cât și salariații se asigură cu anticipație, urmărind limitarea și reducerea efectelor negative în plan patrimonial determinate de producerea unui risc social (pierderea temporară sau definitivă a capacității de muncă, pierderea locului de muncă etc).

În România, în perioada regimului comunist, sistemul asigurărilor sociale se baza pe regula generală că singurii beneficiari ai acestora erau salariații, întrucât aceștia contribuiau la alimentarea fondului.

Au existat însă și unele excepții de la această regulă.

Pentru domeniul care ne interesează, este suficient să amintim că fiecare Uniune de creație gestiona un fond mutual de asigurări sociale, la care aveau acces numai membrii săi. Acest fond era alimentat prin depunerile membrilor Uniunii.

După 1990, evoluția spectaculoasă a ratei inflației, combinată cu o oarecare lipsă de viziune economică și managerială, a dus la secătuirea resurselor financiare din aceste fonduri și la prăbușirea lor.

Acesta a fost motivul pentru care începând din 1992 s-a acceptat, printr-o serie de acte normative, cererea artiștilor pentru integrarea pensiilor lor în sistemul asigurărilor sociale de stat¹².

Perioada în care ne aflăm este, și în materia protecției sociale, o perioadă de tranziție. Realizarea unui sistem coerent, echilibrat și satisfăcător pentru toate categoriile de cetățeni este abia în curs.

---

¹¹ Concepția clasică privind protecția socială avea în vedere plata de către salariați și patroni a unor cotizații, care să acopere prestațiile oferite, respectiv să compenseze pierderea salariului și, deci, a locului de muncă. De la crearea unor fonduri "mutuale", gestionate de către cotizanții înșiși până la etatizarea sistemului de gestionare a securității sociale, s-au utilizat de-a lungul anilor nenumărate sisteme și variante. Formula cea mai utilizată în prezent este cea a "etatizării", care se poate realiza fie prin exercitarea controlului de către stat asupra gestiunii fondului de asigurare, fie prin participarea directă a statului în gestionarea acestui fond.

¹² Prevederile tuturor acestor acte normative sunt practic identice în ceea ce privește modul de calculare a contribuției de asigurări sociale și a pensiei. Ca regulă generală, contribuția de asigurări sociale trebuie să se calculeze la nivelul venitului realizat de creatori din activitatea pe care o desfășoară, iar acesta nu poate fi inferior salariului minim brut pe țară. Pentru o perioadă de până la 5 ani de la data intrării în vigoare a fiecăruia din aceste acte normative, baza de calcul a pensiei o constituie venitul asigurat pentru lunile în care s-a plătit contribuția, iar până la completarea perioadei de 5 ani, **salariul de bază minim brut pe țară**.

Primul act normativ în direcția reformării sistemului de protecție socială a fost reglementarea ajutorului de șomaj, prin adoptarea Legii nr. 1/1991, cu modificările ulterioare.

Asigurările sociale de sănătate sunt obligatorii și funcționează descentralizat pe baza principiului solidarității și subsidiarității în colectarea și utilizarea fondurilor, precum și a dreptului alegerii libere de către asigurați a medicului, a unității sanitare și a casei de asigurări de sănătate. Pot funcționa și alte forme de asigurări de sănătate care acoperă riscuri individuale, în diferite situații speciale. Se pot organiza și societăți private de asigurări de sănătate. Aceste asigurări nu sunt obligatorii.

Constituirea fondurilor de asigurări sociale de sănătate se face din contribuția asiguraților, din contribuția persoanelor fizice și juridice care angajează personal salariat, din subvenții de la bugetul de stat, precum și din alte surse. Persoanele care nu sunt salariate dobândesc calitatea de asigurat din ziua în care s-a achitat contribuția și o păstrează în condițiile legii.

Asigurații au dreptul la servicii medicale, medicamente și materiale sanitare.

Sistemul public de pensii este reglementat prin legea nr. 19/2000. Dreptul la asigurări sociale este garantat de stat și se exercită, în condițiile acestei legi prin sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, denumit sistem public¹³.

În sistemul public sunt asigurate obligatoriu, prin efectul legii:

- persoanele care desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă
- persoanele care realizează un venit brut pe an calendaristic, echivalent cu cel puțin 3 salarii medii brute pe economie, și care se află în una dintre situațiile următoare: asociat unic, asociați, comanditari sau acționari; administratori sau manageri care au încheiat contract de administrare sau de management; membri ai asociației familiale.
- persoane autorizate să desfășoare activități independente
- persoane care desfășoară activități exclusiv pe bază de convenții civile de prestări servicii și care realizează un venit brut pe an calendaristic echivalent cu cel puțin 3 salarii medii brute pe economie.

---

¹³ Sistemul public se organizează și funcționează având ca principii de bază:

- a) principiul unicității, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept;
- b) principiul egalității, care asigură tuturor participanților la sistemul public, contribuabili și beneficiari, un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege;
- c) principiul solidarității sociale, conform căruia participanții la sistemul public își asumă reciproc obligații și beneficiază de drepturi pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;
- d) principiul obligativității, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public, drepturile de asigurări sociale exercitându-se corelativ cu îndeplinirea obligațiilor;
- e) principiul contributivității, conform căruia fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice, participante la sistemul public, drepturile de asigurări sociale cuvenind-se pe temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite;
- f) principiul repartiției, pe baza căruia fondurile realizate se distribuie pentru plata obligațiilor ce revin sistemului public, conform legii;
- g) principiul autonomiei, bazat pe administrarea de sine stătătoare a sistemului public, conform legii.

Se pot asigura în sistemul public, pe bază de contract de asigurare, în condițiile Legii 19/2000 și alte persoane care nu se regăsesc în situațiile prevăzute mai sus.

Persoanele care prestează muncă în baza unei convenții civile de prestări servicii pot încheia cu direcțiile generale de muncă și protecție socială contracte de asigurări sociale.

Baza de calcul al drepturilor și obligațiilor de asigurări sociale se stabilesc prin contractul de asigurări sociale, neputând fi mai mică decât salariul minim brut pe țară.

Statutul de salariat conferă automat persoanei fizice dreptul de a beneficia de prestațiile sociale.

Acest drept este corelat cu obligația sa de a participa la constituirea Fondului pentru pensia suplimentară și a Fondului de plată a ajutorului de șomaj.

Pe de altă parte, orice "patron" al unui salariat are obligația de a participa la constituirea Fondului pentru contribuția de asigurări sociale, precum și la constituirea Fondului pentru pensia suplimentară și a Fondului de plată a ajutorului de șomaj.

Contribuția la fondul de asigurări sociale se stabilește, potrivit legii, în raport cu câștigurile brute cuprinse în veniturile salariale¹⁴. -

Principalele prestații de care beneficiază un salariat prin efectul participării sale la constituirea acestor fonduri sunt:

- plata indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă, în caz de accident de muncă și boală profesională;
- gratuitatea asistenței medicale;
- pensia pentru limită de vârstă;
- pensia de invaliditate;
- plata ajutorului de șomaj.

În afara raporturilor de muncă instituite prin efectul unui contract individual de muncă, artiștii își mai pot desfășura activitatea fie ca liber profesioniști (persoane fizice autorizate să desfășoare o anumită activitate), fie prin încheierea de contracte potrivit Legii nr. 8/1996 cu entitățile care utilizează sau exploatează operele ori prestațiile lor artistice.

Legislația română reglementează modalitățile de asigurare socială a liberilor profesioniști prin asimilarea cu acelea prevăzute pentru salariați, cu condiția încheierii în formă scrisă a unui contract în acest sens.

Statutul de liber-profesionist este un statut incert și insuficient reglementat în legislația noastră. După 1990, prima reglementare cu incidență în materie a fost Decretul-lege nr. 54/1990, privind organizarea și desfășurarea unor activități economice pe baza liberei inițiative. Această reglementare nu stabilește însă nici un

---

¹⁴In aceste venituri sunt incluse:

1. salariul de bază;
2. sporul de vechime în muncă;
3. sporul pentru condiții grele de muncă;
4. sporul pentru lucru sistematic peste programul normal;
5. sporul pentru exercitarea unei funcții suplimentare;
6. premiile plătite salariaților;
7. alte sporuri cu caracter permanent, prevăzute în contractele individuale de muncă.

fel de condiții și nu detaliază în nici un fel categoriile de persoane sau de activități susceptibile de a beneficia de aceste prevederi.

Prin *liber profesioniști* în sensul Legii nr. 145/1997 privind asigurările sociale de sănătate se înțelege “*persoana care realizează venituri din activități desfășurate pe bază de liberă inițiativă, din drepturi de autor, inclusiv drepturi conexe, din concesiunea, închirierea, precum și din valorificarea unor astfel de drepturi dobândite prin moștenire*”.

În ceea ce privește contribuția la asigurările sociale pentru sănătate aceasta este într-o cotă de 5% aplicată asupra venitului impozabil al liberilor profesioniști.

2.5. Fiscalitate

Prin efectul Ordonanței Guvernului nr. 73/1999 a fost introdus în România sistemul de impunere a veniturilor globale realizate de persoanele fizice.

În înțelesul acestei ordonanțe prin *venituri din activități independente* se înțeleg veniturile comerciale, veniturile din profesii liberale și veniturile realizate din valorificarea sub orice formă a drepturilor de proprietate intelectuală, realizate în mod individual și/sau într-o formă de asociere, inclusiv din activități adiacente.

Contribuabilul care are obligația plății acestui impozit poate opta înainte de începerea anului fiscal pentru unul din cele două sisteme de impunere acceptate de legiuitor pentru această categorie de venituri:

A - deducerea anumitor cheltuieli din venitul brut impozabil, pe bază de documente justificative;

B - deducerea din venitul brut a unei cote forfetare de cheltuieli, stabilită de legiuitor la 25% pentru care nu este necesară prezentarea de documente justificative.

Acest nou sistem de impunere a intrat în vigoare de la 1 ianuarie 2000, înlocuind sistemul anterior potrivit căruia veniturile realizate din drepturi de autor și drepturi conexe dreptului de autor erau impozitate după deducerea unei cote forfetare de cheltuieli care varia în funcție de tipurile de opere și prestații artistice între 50% și 20%.

2.6. Organizații sindicale

Organizarea sindicatelor este reglementată prin legea nr. 54/1991. Pentru domeniul care ne interesează, acela al liber-profesioniștilor și artiștilor, legiuitorul prevede posibilitatea organizării acestora în sindicate. Legiuitorul, însă, se concentrează asupra organizării sindicatelor de către salariați, respectiv de către persoanele care încheie cu angajatorii contracte individuale de muncă.

Din păcate, până în prezent, în România nu s-a constituit nici un sindicat puternic format exclusiv din liber-profesioniști care să promoveze și să protejeze drepturile specifice acestei categorii socio-profesionale.

Trebuie recunoscut, însă, că organizațiile sindicale constituite de artiștii salariați în instituțiile publice de cultură au devenit, în această perioadă din ce în ce mai puternice. Astfel, acum, aceste sindicate sunt un real partener de dialog social al autorităților publice și în special al Ministerului Culturii. Trebuie menționat în acest

sens încheierea negocierilor și semnarea, în 1999, a primului Contract colectiv de muncă la nivel de ramură "cultură".

2.7. Participarea la formularea politicilor culturale - Raporturile artiștilor cu Ministerul Culturii

Într-un alt plan, reorganizarea Ministerului Culturii din 1998 a permis reafirmarea principiilor fundamentale care urmau să conducă activitatea acestuia, principii dintre care menționăm pe acelea ale sprijinirii creației contemporane și ale respectului independenței creatorilor și al libertății de creație.

Participarea artiștilor, în cadrul comisiilor consultative ale ministerului, la modelarea politicilor culturale, la elaborarea strategiilor sectoriale precum și la evaluarea și selecția programelor și proiectelor culturale care beneficiază de sprijinul financiar al ministerului nu este statuată, ca atare, în nici o lege (cu excepția Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice și a Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor). Această formă de parteneriat este instituită prin actele administrative (ordine ale ministrului) de înființare a comisiilor de specialiști în diverse domenii (sprijin financiar pentru cultura scrisă, achiziții de carte și publicații pentru bibliotecile publice, achiziții de artă plastică și artă monumentală, sprijin financiar pentru majoritatea domeniilor creației și artelor interpretative).

5.5. Declaratia comuna privind statutul creatorilor de arta si artistilor interpreti din Romania

Va rugam sa contactati info@policiesforculture.org sau ecumest@yahoo.com pentru o copie a acestei declaratii.

6.1. Politica culturala finlandeza

Un model bazat pe organe consultative si de decizie independente (*arm's length model*)¹⁵

(Preluat din *Cultural Policies in Europe: a compendium of basic facts and trends*, ERICarts)

Istoric vorbind, principalele instrumente ale politicii culturale finlandeze sînt proprietatea publică și responsabilitatea financiară comună a statului și municipalităților. Începînd cu a doua jumătate a anilor '90 s-a manifestat însă tendința de retragere a statului din sectorul cultural și de apariție a unor noi forme de parteneriat.

"Direcția" de politică culturală

În Finlanda, principala putere executivă se află în mîinile **Consiliului de Stat**, care inițiază noi acte legislative și supraveghează administrația guvernului central. La acest nivel administrativ maxim nu există organisme consultative în politica culturală.

Principala răspundere executivă în domeniul culturii aparține **Ministerului Educației și Culturii** prin cel de-al doilea ministru al său, Ministrul Culturii. Acesta este responsabil și de domeniile tineretului și sportului.

Recente modificări organizaționale au integrat toate aceste trei sectoare într-o "direcție" de politică culturală, administrația fiind la rîndul ei reorganizată corespunzător. Modificările recente în structura subvențiilor acordate muzeelor, orchestrelor și teatrelor și transformarea lor în subvenții statutare (asemenea celor acordate bibliotecilor publice și educației pentru adulți) și alte reforme administrative au redus activitatea birocratică a Ministerului, permițînd concentrarea progresivă a acestuia pe planificare strategică. Comitetul Național al Antichităților (*National Board of Antiquities*) este responsabil de domeniul patrimonial și muzeal, iar Fundația Finlandeză de Film răspunde de susținerea producției și distribuției cinematografice.

Procesul de definire a politicii culturale este centrat în jurul Ministerului Educației și Culturii, dar are legături și cu Ministerul Industriei (de ex. cu privire la întreprinderile mici și mijlocii din sectorul cultural), cu Ministerul Transportului și Comunicațiilor (de ex. privind tehnologiile de comunicație, informare și media), cu Ministerul Justiției

---

¹⁵ Expresia "*at arm's length*" semnifică, în limbaj juridic, relația dintre două sau mai multe părți străine una de alta și între care nu există nici un fel de datorii, obligații sau relații.

În analizele comparative ale politicilor culturale din diferite țări s-a încercat adesea o grupare a acestora în cîteva categorii de bază, sau modele, caracterizate prin principii și structuri asemănătoare de definire și implementare a politicii. Alături de alte "modele" precum cel liberal, specific Statelor Unite, sau cel etatist (unde exemplele abundă), modelul "*arm's length*", al cărui exemplu clasic este Marea Britanie, surprinde acel tip de politică culturală în care o seamă de decizii fundamentale de politică se iau cu implicarea / de către organe autonome, independente de puterea publică.

(drepturile de autor și alte aspecte ale drepturilor intelectuale și de proprietate) și cu Ministerul Muncii (lucrări publice, proiecte de construcții și politici de angajare).

Ministerul Finanțelor dă tuturor ministerelor orientarea planificării economice și redactează propunerea anuală de buget care este prezentată Parlamentului, decidentul final în materie bugetară. În acest proces, comisiile parlamentare joacă un rol major. Astfel, **Comisia de Educație și Cultură** se ocupă de aspectele politicii culturale, dar sub-comisia de cultură a puternicei Comisii de Finanțe este cea care face propunerile privind limitele alocațiilor bugetare și reformele legislative. Dacă în urmă cu ceva vreme alocațiile de bază speciale oferite de Parlament proiectelor culturale aveau un impact însemnat asupra politicii culturale, în prezent aceste alocații aproape că nu mai contează. Finlanda are un sistem extins de auto-administrare la nivel local, în care municipalitățile au dreptul de a impune și colecta taxe și impozite. În cadrul acestui sistem, statul (guvernul central) are sarcina de a elimina inegalitățile din oferta culturală prin intermediul subvențiilor statutare.

Administrația publică finlandeză se învîrte în jurul a doi poli - statul și municipalitățile. Nu există nici o administrație regională autonomă cu organisme alese prin vot. Consiliile provinciilor (*provincial councils*) sînt extensii ale guvernului central; numărul lor a fost redus recent de la 11 la 5, iar multe din funcțiile lor au fost transferate unor agenții regionale mai specializate, conduse de stat. În același timp, cele 19 consilii regionale, care sînt asociații ale municipalităților, au obținut o creștere a rolului lor în dezvoltarea și planificarea regionale, datorită faptului că au primit responsabilitatea de planificare și monitorizare a programelor finanțate în cadrul programelor UE.

Decizia în politica culturală la nivelul municipalităților se află, practic, în mîna **Consiliului Municipal** (ales prin vot), a Comitetului Executiv (avînd aceeași reprezentare a partidelor ca și Consiliul Municipal) și a personalului de conducere, în frunte cu primarul.

Consiliul pentru Cultură al Finlandei (*Arts Council of Finland*)¹⁶ este format din Consiliul Central pentru Cultură și nouă consilii specializate pe domenii culturale. Consiliul funcționează ca un organism independent potrivit principiul *arm's length* și are principala sarcină de a administra sistemul subvențiilor acordate artiștilor.

Modelul politicii culturale naționale

Modelul politicii culturale finlandeze este, în primul rînd, un model bazat pe organisme consultative și de decizie independente (*arm's length model*), în care o serie de organisme expert oferă consultanță Ministerului. Aceste organisme au o anumită putere de decizie independentă. Modelul finlandez are un caracter foarte corporatist, în care asociațiile profesionale, sindicatele și uniunile artiștilor joacă un rol important atît în definirea și implementarea politicilor referitoare la artiști, cît și în deciziile de finanțare a proiectelor.

---

¹⁶ Termenul de *Arts Council*, pe care l-am tradus în documentul de față prin "Consiliul pentru cultură", este un termen consacrat pentru instituțiile independente sau semi-independente cu un rol determinant în procesul de definire a politicii culturale și/sau de implementare a acesteia, ce funcționează în țările ce se bazează pe modelul "*arm's length*".

Politica culturală finlandeză a fost în mod tradițional una educativă - un fel de **model de politică de instruire**. În cadrul acestui model, activitatea socio-culturală, reprezentată de rețeaua de biblioteci publice și de centre de educație a adulților, joacă un rol foarte important în educarea cetățenilor și încurajarea accesului la o pregătire continuă și la literatură.

Statul și municipalitățile își împart responsabilitatea financiară. Statul susține instituțiile naționale, cooperând totodată cu municipalitățile pentru susținerea financiară a creșterii accesului la serviciile culturale pentru întreaga populație. Această din urmă acțiune se realizează prin sistemul subvențiilor statutare, care garantează o finanțare de bază pentru bibliotecile publice, educația adulților, pentru muzeele, teatrele și orchestrele municipale. Introducerea recentă a educației artistice în acest sistem de subvenții statutare aduce o nouă și importantă dimensiune acestei responsabilități comune. Același sistem de subvenționare a fost extins și la muzee speciale și teatre colective, precum și pentru a asigura o finanțare suplimentară instituțiilor cu funcții regionale.

Modelul finlandez se distinge prin trei elemente caracteristice. Primul dintre ele este **sprijinirea pe proprietatea publică**, pe bugetele publice și, mai ales, sprijinul pe **legislație**, care a permis transformarea alocațiilor publice pentru cultură în subvenții statutare.

Cea de-a doua trăsătură a acestuia ține de rolul central al **fondurilor alocate**, adică a profiturilor din "Veikkaus Oy" - loteria națională publică, din loto și pariurile sportive, în finanțarea artelor și a vieții culturale - alături de activitățile sportive, de tineret și științifice. În timpul ultimei recesiuni, aceste fonduri discreționare au fost folosite pentru finanțarea sistemului de subvenții, lăsând astfel fonduri mult diminuate pentru alte proiecte. În plus, se pare că dezvoltarea loteriilor și a sistemelor de pariuri străine, în special a celor prin Internet, va reduce o parte din profiturile loteriei publice; rămâne de văzut în ce proporții și cu ce consecințe.

A treia caracteristică a modelului finlandez este situația nerezolvată a rolului regiunilor în definirea și implementarea politicii culturale. Sistemul avînd în centru Consiliul pentru Cultură a fost inițial extins la nivelul regiunilor prin crearea celor 11 consilii regionale pentru cultură, care au rămas însă în administrarea statului (prin Ministerul Educației și Culturii și prin Consiliile provinciilor). În cadrul sistemului de finanțare comună de către stat și municipalități a instituțiilor culturale, unele din acestea au dobîndit statutul de instituții regionale (muzee de istorie și de artă, teatre regionale).

În anul 1993, politica culturală a fost dezbătută în Parlament pe baza unui raport realizat de guvern la cererea Parlamentului, mai precis la cererea Comisiei de Educație și Cultură a acestuia. Raportul a considerat ca fiind obiective de politică culturală de importanță națională următoarele:

- Dezvoltarea în continuare a structurii și conținutului politicii culturale naționale și a legislației specifice, în condițiile unei globalizări progresive;
- Susținerea creativității, menținerea condițiilor pentru o eficientă funcționare a instituțiilor culturale naționale și promovarea în continuare a învățămîntului superior artistic;
- Promovarea, prin educația generală, a înțelegerii diferitelor culturi și sisteme de valori;

- Promovarea multi - lingvismului și luarea în considerare a nevoilor culturale ale grupurilor speciale sau ale minorităților culturale;
- Promovarea parteneriatului între autoritățile publice, sectorul non-profit și sectorul privat;
- Intensificarea dezvoltării durabile, în concordanță și respect față de mediul natural și uman.

Acest raport aduce, astfel, două noi priorități în politica culturală: parteneriatul public - privat - non-profit și legătura dintre cultură și dezvoltarea durabilă. Cu toate acestea, în documentele de planificare și în programele celor două guverne care au urmat, aceste obiective nu au figurat deloc. Un al treilea aspect a figurat în schimb pe agenda acestora într-un mod pregnant: cel al dezvoltării Finlandei într-o societate a informației "educată". În acest scop, Ministerul Educației (și Culturii) a pregătit în 1995 două documente de politică și strategie: "Strategia informației pentru educație și cercetare"¹⁷ și raportul referitor la "Societatea informației de orientare culturală"¹⁸.

Legislația: principiul de bază al implementării politicii

Oamenii politici și funcționarii publici finlandezi repetă adesea un vechi proverb moștenit din perioada dominației suedeze: "*land skall med lag byggas*" (națiunea trebuie construită prin lege). Acesta se referă, desigur, la ordinea fundamentală constituțională, dar el este totodată principiul de bază al implementării politicii. Chiar și reformele ce au caracterizat construirea statului "providență"¹⁹ în Finlanda au fost consfințite prin lege, cea mai ușoară modalitate de a identifica principalele elemente ale politicii culturale finlandeze fiind examinarea corpusului de acte normative specifice domeniului cultural.

Legile și celelalte acte normative definesc rolul Ministerului Educației și Culturii și al organismelor de reglementare, consultative și independente (*arm's length*) (în special al Consiliului pentru Cultură din Finlanda) ale acestuia în planificarea și implementarea politicii, precum și sarcinile și responsabilitățile instituțiilor culturale naționale ce sînt organizate și finanțate ca agenții de stat.

Legislația existentă definește totodată responsabilitatea statului în subvenționarea instituțiilor artistice (orchestre, teatre) și organizațiilor de servicii culturale (muzee, librării, centre de educație a adulților, școli de muzică și de educație artistică), precum și a activităților ne-instituționale. În afara așa-numitelor instituții culturale, aceste rețele și activități sînt, de regulă, organizate, întreținute și finanțate de municipalități.

Cadrul legal pentru artiști

În Finlanda nu există un cadru legal specific pentru artiști. Totuși, Legea Artelor (adoptată în 1967) introduce un sistem legal de subvenții de stat pentru artiști. În cadrul acestui sistem sînt acordate artiștilor 112 alocații anuale, 41 de alocații pe o perioadă de trei ani și 22 de alocații pe 5 ani. Acest sistem include totodată 11 posturi de profesor de artă acordate de Președintele Finlandei unor artiști de marcă.

¹⁷ "Information Strategy for Education and Research"

¹⁸ "Culture-Oriented Information Society"

¹⁹ engl. *welfare state*

Protecția socială și relațiile de muncă

Există desigur în Finlanda o serie de acte normative care definesc responsabilitatea statului de a sprijini artele și artiștii (sistemul alocațiilor și compensațiilor alocate artiștilor, legislația referitoare la pensiile pentru artiștii cu statut de liber profesioniști - parte a sistemului pensiilor), inclusiv un sistem special de pensii pentru artiști, administrat de Ministerul de Finanțe și Ministerul Educației. Acordurile de muncă din instituțiile artelor spectacolului (teatre, orchestre) se detașează, în cadrul sistemului finlandez de negociere colectivă, prin trăsături specifice, dar devin din ce în ce mai flexibile.

Impozite și taxe

Artiștii cu statut de salariați sînt supuși regulilor generale de impozitare a venitului; artiștii cu statut de întreprinzători sînt supuși impozitării societare (a profitului, TVA etc.), iar artiștii considerați ca avînd statut de profesioniști (creatori, artiști plastici) beneficiază de clauze speciale ce le permit deduceri fiscale și le acordă dreptul de a împărți venitul realizat pe durata mai multor ani (echilibrarea venitului).

Descentralizare versus centralizare

Politica culturală finlandeză a cunoscut o mutație clară spre descentralizare și dezetatizare. Aceasta se reflectă în liberalizarea sistemului subvențiilor statutare acordate municipalităților și instituțiilor culturale; în contractele de execuție și în introducerea bugetizării nete în cadrul bugetului de stat. Dacă privim acest aspect prin prisma unei democratizări a procesului, atunci o tendință mult mai importantă este legată de calitatea Finlandei de membru al UE și de finanțarea proiectelor regionale și locale din programele Fondurilor Structurale al Uniunii Europene.

La nivel administrativ, această evoluție a intensificat rolul consiliilor regionale (ce sînt de fapt asociații ale municipalităților) și a permis dezlănțuirea energiilor la nivel local sub forma unor proiecte și inițiative noi. Ea a creat totodată mediul propice pentru inițiative comune între regiuni și localități finlandeze cu regiuni și localități adiacente de peste graniță.

Rolul consiliilor pentru cultură (arts councils) în sistemul de finanțare a culturii

Sistemul finlandez al consiliilor pentru cultură a fost introdus în 1968. Consiliile pentru cultură distribuie artiștilor profesioniști banii publici, independent de Minister și acordă consultanță Ministerului Educației în formularea și implementarea politicilor culturale. Sistemul este format din nouă consilii naționale pentru cultură (cîte unul pentru fiecare domeniu de manifestare artistică, respectiv arhitectură, artă fotografică, arte vizuale, cinema, dans, literatură, meșteșuguri și design, muzică și teatru) și din Consiliul Central pentru Cultură, care acționează ca un organism de articulare a consiliilor specializate. Sistemul se extinde și la nivelul regional sub forma a 13 consilii regionale pentru cultură.

Consiliul Central pentru Cultură este format din președinții celor nouă consilii specializate, cărora li se adaugă patru membri numiți de Consiliul de Stat (Cabinet). Membrii consiliului nu sînt plătiți în funcție de serviciile depuse, ci primesc un mic

onorariu lunar pentru munca lor. Deciziile și propunerile se realizează pe baza recomandărilor din partea consiliilor specializate.

Membrii consiliilor naționale pentru cultură sînt numiți pe o perioadă de trei ani de către Consiliul de Stat din rîndul persoanelor propuse de principalele organizații, asociații și instituții din sectorul cultural. Membrii acestora (între șapte și unsprezece pentru fiecare consiliu specializat) trebuie să dea dovadă fie de "merite artistice", fie de "expertiză în domeniul culturii". Fiecare consiliu național are un secretar executiv. Cinci din membrii acestora nu primesc un salariu lunar pentru serviciile lor, ci doar un mic onorariu lunar pentru munca depusă.

Consiliul Central pentru Cultură și Consiliile Naționale pentru Cultură, avînd ca membri o sută de personalități recunoscute din rîndul artiștilor și experților culturali, acordă totodată consultanță Ministerului Educației în evaluarea alocării fondurilor discreționare în beneficiul culturii.

Anual, consiliile pentru cultură prezintă Ministerului Educației propunerile lor pentru alocarea fondurilor, care să fie incluse în bugetul de stat pentru cultură, deși decizia finală aparține în principal Ministerului. Aceste propuneri de alocări de fonduri se bazează pe veniturile primite de guvern de la loteria națională și de la pariurile fotbalistice (pronosport), ce au atins în 1998, spre exemplu, suma de 1 100 milioane mărci finlandeze (fondurile totale alocate întregului sector cultural s-au cifrat în același an la 1 573 milioane FIM).

În ultimii ani, Ministerul Educației a delegat consiliilor pentru cultură putere de decizie asupra utilizării anumitor fonduri discreționare incluse în bugetul de stat pentru cultură. Experimentul a fost salutat de consiliile pentru cultură care doresc continuarea acestui proces de creștere progresivă a independenței în alocarea fondurilor existente.

Sprrijinul public direct pentru artiști

Promovarea creativității artistice a jucat întotdeauna un rol major în politica culturală finlandeză. La nivel național, strategiile vizînd acest obiectiv se bazează în mare măsură pe un sprijin public direct pentru artiștii profesioniști. Consiliile pentru cultură administrează sistemul subvențiilor acordate artiștilor profesioniști, în timp ce Ministerul Educației și Ministerul Finanțelor administrează alte tipuri de sprijin individual, indicate în continuare.

Subvențiile acordate artiștilor

În fiecare an sînt acordate de către Consiliile Naționale pentru Cultură 112 subvenții anuale, 41 de alocații pentru o perioadă de trei ani și 22 de alocații pe cinci ani. Subvențiile anuale pot fi distribuite și ca subvenții semi-anuale. Fiecare din cele nouă domenii specializate are cota sa strict prevăzută în lege. În plus, Consiliul Central pentru Cultură atribuie la rîndul său alocații pe cinci ani astfel: 10 alocații începînd cu anul 1996, 20 din anul 2001 și 30 de subvenții începînd cu 2006. Toate aceste alocații sînt exceptate de la plata taxelor. Nivelul fiecărei subvenții a fost în 1999 de 75 120 mărci finlandeze pe an.

Finanțările pe proiecte

O sumă echivalentă cu 50 de subvenții pentru artiști este acordată în fiecare an de către Consiliul Central pentru Cultură, sub forma finanțării pe proiecte, acordate artiștilor individuali sau unor grupuri de lucru (pentru achiziționarea de materiale,

echipamente, călătorii de studii, cursuri de pregătire, închirierea unor galerii sau studiouri etc.).

Instituțiile culturale și noile parteneriate

În cadrul sectorului public s-a manifestat o clară tendință spre descentralizare. Fundațiile și sectorul comercial joacă în prezent un rol mai important în finanțarea culturii, dar acesta nu se datorează realocării responsabilităților sau măsurilor de politică culturală, ci stagnării sau chiar descreșterii finanțării publice. Instituțiile culturale trebuie să se orienteze spre alte surse de finanțare pentru a suplimenta subvențiile, iar artiștii individuali trebuie să caute, la rîndul lor, posibilități alternative de finanțare a proiectelor lor.

Așa cum s-a precizat mai sus, finanțarea instituțiilor culturale reprezintă cea mai mare parte din totalul cheltuielilor guvernamentale pentru cultură. Aceste instituții sînt în prezent obligate să caute noi parteneriate cu sectorul privat pentru a-și acoperi costurile în creștere. Opera Națională și Muzeul de Artă Modernă, spre exemplu, au încheiat importante acorduri de sponsorizare cu sectorul comercial. Fundațiile devin, la rîndul lor, actori din ce în ce mai importanți în finanțarea artiștilor individuali și a proiectelor lor, iar finanțările pe care le acordă devin pentru artiști la fel de importante ca cele acordate de Consiliul pentru Cultură al Finlandei.

Dezvoltarea *organizațiilor non-profit și a organizațiilor neguvernamentale*, inclusiv a fundațiilor, s-a realizat în Finlanda în condiții mult mai dificile decît în alte țări din centrul și estul Europei. Principala cauză a fost războiul, care a redus în mod considerabil interesul fundațiilor străine, precum și al organismelor publice, de a investi în acest sector în Finlanda. În prezent, sectorul cultural numără peste 60 de astfel de organizații. Cea mai mare parte a lor includ trupe de teatru și de dans, ateliere de arte plastice, asociații pentru renovarea patrimoniului cultural sau pentru prezervarea tradițiilor.

În prezent, un grup de lucru numit de Ministerul Finanțelor și de Ministerul Educației și Culturii lucrează la elaborarea unui cod de conduită în domeniul sponsorizării artelor și al parteneriatului public-privat în sectorul cultural.

6.2. Ciclul politicii culturale în Olanda

În Olanda, cultura este privită ca un sector distinct de implicare guvernamentală. Există un Secretar de Stat pentru Cultură, care lucrează independent dar în strînsă relație cu Secretarul de Stat pentru Educație și sub auspiciile Ministrului Educației, Culturii și Științei.

Politica culturală olandeză se bazează pe premisa că statul ar trebui să se distanțeze de judecățile de valoare asupra artei și științei. Guvernul ar trebui să se concentreze doar pe probleme de politică, motiv pentru care acesta încredințează mai ales unor comisii de experți independenți luarea deciziilor în domeniile artistice.

Olanda se bucură de o considerabilă delegare a planificării, redactînd o dată la patru ani **Documentul (Planul) de Politică Culturală Națională**, realizat în strînsă colaborare cu sectorul cultural și a cărei implementare e aprobată de către Parlament.

Ciclul politicii culturale asociat acestui document duce la analiza politicii culturale a Guvernului la fiecare patru ani.

Documentul de Politică Culturală Națională

În decembrie 1998 a fost depusă Parlamentului o propunere legislativă pentru o Lege Specifică de Politică Culturală, menită a defini o serie de aspecte de politică culturală. Un asemenea act juridic devenise necesar și pentru a da o bază legală politicii culturale a guvernului. Propunerea legislativă consta în doar cîteva articole. Potrivit articolului 3, guvernul este obligat ca cel puțin o dată la patru ani să prezinte ambelor Camere ale Parlamentului un Document de Politică Culturală.

Documentul de Politică Culturală Națională trece în revistă toate activitățile culturale planificate și încheiate derulate în ultimii patru ani. El trebuie, de asemenea, să stabilească o serie de obiective concrete pentru perioada următoare, precum și să creeze cadrul unei evaluări a activității trecute. Astfel, guvernul poate "trage o linie" sistemul său de alocații și subvenții la fiecare patru ani. Sistemul de înmînare a planului permite, în același timp, instituțiilor culturale să adopte programe pe termen lung (4 ani), știind că, în cazul în care sînt selectate pentru finanțare, vor fi acoperite din punct de vedere financiar pentru toată această perioadă.

Secretarul de Stat pentru Cultură este ajutat la pregătirea acestui Document de Politică Culturală de organisme consultative independente și în special de Consiliul pentru Cultură²⁰ (prezentat mai detaliat în continuare). Consiliul pentru Cultură este un organ independent de tipul *arm's length* (a se vedea nota de subsol nr. 113), care colaborează cu guvernul la formularea politicilor, la evaluarea aplicațiilor pentru finanțare guvernamentală și a instituțiilor culturale. Secretarul de Stat nu este obligat să consulte Consiliul dar în practică el o face în mod curent.

Pentru realizarea Documentului de Politică Culturală Națională se parcurg următoarele etape:

---

²⁰ engl. *Council for Culture*

1. La începutul mandatului său, Secretarul de Stat pentru Cultură trimite Consiliului pentru Cultură o cerere de recomandări asupra unor elemente specifice de politică culturală;
2. Secretarul Consiliului pentru Cultură primește această cerere de recomandări și o trimite Comisiei competente din cadrul Consiliului;
3. Comisia discută cererea de recomandări (uneori în colaborare cu alte Comisii, cu experți externi și institute de cercetare) și pregătește o propunere de răspuns;
4. Această variantă de răspuns este discutată în Consiliu și raificată;
5. Consiliul trimite recomandările Secretarului de Stat pentru Cultură;
6. Secretarul de Stat pentru Cultură redactează propunerea sa de Document de Politică Culturală Națională pe baza recomandărilor făcute de Consiliul pentru Cultură (deși el nu este obligat să respecte propunerile Consiliului) și o înaintează Parlamentului Olandez;
7. Parlamentul Olandei analizează documentul pe care îl poate adopta sau respinge, parțial sau integral; Secretarul de Stat își poate apăra documentul pe toată durata acestui proces iar Consiliul pentru Cultură are dreptul de a-l comenta;

Odată ce Documentul de Politică Culturală Națională a fost adoptat, se lansează o cerere de aplicații pentru finanțare, destinată instituțiilor culturale și avînd o dată limită precisă. Aceasta are loc cu un an înainte de începerea efectivă a noii perioade a politicii culturale. Pentru a putea avea acces la finanțări, instituțiile culturale trebuie să satisfacă criteriile stabilite în Documentul de Politică Culturală.

8. Instituțiile culturale solicită fonduri structurale (subvenții) prin depunerea unei aplicații ce trebuie să includă un plan de strategie care să cuprindă o prezentare completă a obiectivelor concrete ale instituției pentru următorii patru ani. El trebuie totodată să analizeze strategia instituției în perioada anterioară. Fiecare plan strategic trebuie să fie însoțit de un buget de venituri și cheltuieli pentru perioada următoare. Stabilind aceste condiții generale și speciale de subvenționare, guvernul obligă instituțiile subvenționate să se apropie de obiectivele sale de politică culturală;
9. Aplicațiile sînt înmîinate Consiliului pentru Cultură care evaluează pe fiecare în parte și elaborează o declarație de recomandare către Secretarul de Stat pentru Cultură privind instituțiile și proiectele culturale pe care consideră că merita să fie subvenționate în următorii patru ani (Consiliul pentru Cultură poate recomanda Secretarului de Stat să încerce mărirea bugetului pentru cultură, în funcție de sumele solicitate în cererile câștigătoare);
10. Aplicațiile reținute vor primi o finanțare, după aprobarea Parlamentului, instituțiile câștigătoare fiind rugate să depună un plan de activitate anuală în care să se precizeze modul în care principiile de bază ale strategiei lor vor fi implementate pentru o perioadă de un an;
11. Odată ce instituțiile au implementat planul lor strategic sub forma unor activități concrete, Consiliul pentru Cultură are o altă sarcină deosebit de importantă pe toată perioada de 4 ani: urmărirea laturii artistice a acestor activități și analiza lor. Analiza are două scopuri: să verifice dacă instituțiile respectă ceea ce prevăzuseră în plan și să servească la luarea deciziilor privind subvenționarea pentru cererile viitoare. Ministrul verifică, de asemenea, măsura în care instituția respectă planul de strategie așa cum a fost aprobat. În cazul unei deviații importante de la plan, Ministrul poate să decidă retragerea unei părți sau a întregii subvenții.

1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Perioada politicii culturale (curentă) “Armură sau Coloană vertebrală”							
Instituțiile culturale beneficiază de finanțare pînă la sfîrșitul anului 2000 în cadrul Perioadei curente de Politică Culturală							
Perioada Cabinetului (curentă)							
		Pregătirea Politicii Culturale, Adoptarea + depunerea cererii de finanțare	Evaluarea cererii de finanțare pentru perioada următoare	Începutul noii Perioade de Politică Culturală			
				Perioada politicii culturale (viitoare) “Cultura ca o Confruntare”			
				Instituțiile culturale beneficiază de finanțare pînă la sfîrșitul anului 2004 în cadrul Perioadei viitoare de Politică Culturală			

Sistemul de subvenții conform Documentului de Politică Culturală Națională

Înainte de introducerea Documentului de Politică Culturală toate subvențiile erau determinate anual de către Ministru. În prezent ele se determină o dată la patru ani, urmînd ciclul de subvenționare de patru ani. Avantajele acestui nou sistem sînt următoarele:

- flexibilizează bugetul cultural prin eliminarea alocării automate a subvențiilor anuale pentru instituțiile consacrate și prin supunerea acestor instituții unor analize cuprinzătoare și simultane la fiecare patru ani;
- oferă instituțiilor un anumit sentiment de continuitate prin furnizarea către acestea a unei subvenții pentru patru ani, fundamentată legal;
- fac procedurile guvernamentale mai transparente, obligînd atît guvernul cît și instituțiile culturale să-și articuleze și să-și apere mai bine decît în trecut strategiile lor.

Fiecare instituție este liberă să depună o nouă cerere de finanțare pentru fiecare nouă perioadă, dar primirea unei subvenții nu garantează în nici un fel succesul noii cereri de finanțare. Există, cu toate acestea, anumite instituții pe care Guvernul național nu le poate abandona, ca urmare a faptului că ele au o bază legală de existență, cum ar fi organismele de finanțare (a se vedea în continuare) sau anumite echipamente care

găzduiesc valoroase colecții adunate cu bani publici (de ex. *Netherlands Film Museum*, Amsterdam).

În prezentul sistem de subvenționare din cadrul Ministerului există două categorii de subvenții: subvențiile pe termen lung și subvențiile ocazionale. Subvențiile pe termen lung sau "structurale" sînt acordate insituțiilor ce reprezintă o parte esențială și, astfel, indispensabilă a culturii olandeze. Subvențiile ocazionale se acordă pentru proiecte temporare sau pentru activități unice și provin aproape exclusiv de la diversele organisme de finanțare.

Organismele de finanțare funcționale în prezent sînt:

- *Fondul pentru Literatură (1969)*
- *Fondul Industriei Tipografice (1974)*
- *Fondul pentru Muzică (1982)*
- *Fondul pentru Arte Vizuale, Design și Arhitectură (1987)*
- *Fondul Olandez pentru Promovarea Producțiilor Culturale Radiofonice (1988)*
- *Fondul pentru Proiecte Speciale de Jurnalism (1990)*
- *Fondul Olandez pentru Producție Literară și Traduceri (1991)*
- *Fondul pentru Artele Spectacolului (1993)*
- *Fundația Mondriaan (1993)*
- *Fondul de Promovare a Arhitecturii (1993)*
- *Fondul Cinematografic Olandez (1993)*
- *Fondul pentru Biblioteci destinate Persoanelor Handicapate Vizual (1995)*
- *Fondul de Artă a Amatorilor (1977).*

Ele iau forma fundațiilor, element care nu influențează însă caracterul lor privat. Responsabilitatea guvernului se limitează la furnizarea banilor și la stabilirea condițiilor specifice în care un anumit fond poate opera. Autoritatea de a aloca subvențiile din bugetul anual este delegată consiliilor administrative ale fondurilor. Parlamentul este decidentul final în ceea ce privește mărimea bugetului. Sarcina Ministrului de monitorizare este în general limitată la stabilirea statutelor asociațiilor și a regulilor de alocare a subvențiilor. Consiliul pentru Cultură asistă Ministrul în această sarcină, dar Ministrul este cel ce numește personal toți membrii consiliilor administrative ale fondurilor. Crearea unor astfel de fonduri a accelerat procedura de alocare a subvențiilor către artiști individuali sau instituții culturale. Evaluarea cererilor de subvenționare presupune ca autoritatea competentă să ia numeroase decizii similare asupra unor chestiuni de ordin artistic. Consiliul pentru Cultură nu mai este implicat în acest proces. În sistemul actual, evaluarea calității cererilor și administrarea laturii financiare a procesului se realizează de către consiliul administrativ al fondului vizat de cerere. Aceste consilii solicită la rîndul lor expertiza unor specialiști pentru evaluarea calității artistice a cererilor de finanțare.

Parteneriatul cu organismele consultative și comisiile de experți

Guvernul olandez ia foarte puține decizii în domeniul cultural fără consultarea prealabilă a unei comisii de experți independenți din domeniul în discuție. Această practică se asociază principiilor potrivit cărora:

- guvernul ar trebui să depună un efort cât mai mare principalelor direcții de politică;
- guvernul nu ar trebui să se implice în evaluarea meritelor artistice sau culturale.

Comisiile de experți externi acordă consultanță în:

- recomandări de politică culturală;
- distribuirea bugetului între diversele sectoare și discipline;
- evaluarea calitativă a unor aplicații pentru subvenții specifice;
- selecția candidaților pentru acordarea unor burse de onoare.

Sarcina consultanților externi este aceea a pune bazele deciziei politice. Acești consultanți sînt organizați în interiorul Consiliului pentru Cultură. Deși nu sînt obligați să apeleze la aceste organisme consultative, politicienii și personalul de conducere din guvern se îndreaptă de regulă spre aceștia atunci cînd trebuie să ia o decizie. Decizia aparține însă Ministerului (cu excepția cazurilor de redactare a unui nou act normativ, cînd Consiliul de Stat trebuie consultat, sau de discutare a unor probleme de natură socio-economică, caz în care este necesar avizul Consiliului Socio-Economic).

Consiliul pentru Cultură

Consiliul pentru Cultură înlocuiește fostele *Arts Council*, Consiliul Patrimoniului Cultural, Consiliul pentru Media și Consiliul Consultativ pentru Biblioteci și Diseminarea Informației. Procesul de consultanță externă a fost puternic afirmat în cadrul acestui unic organism consultativ în domeniul culturii. A devenit obișnuită consultarea Consiliului pentru Cultură nu numai în domeniul direcțiilor principale de politică culturală, ci și în privința oricărei instituții culturale solicitatoare de subvenții. Consiliul evaluează aceste instituții pe baza meritului lor artistic sau în funcție de importanța istorică și culturală a activităților propuse. Cu cei 25 de membri regali, inclusiv președintele, Consiliul pentru Cultură depășește în dimensiuni majoritatea organelor consultative ale guvernului. Diversele comisii ale Consiliului include, de asemenea, membri externi numiți prin decret ministerial.

Cererile pentru subvenții ocazionale sînt administrate de organismele finanțatoare.

Consiliul pentru Cultură nu acordă consultanță în probleme bugetare, deși latura financiară trebuie evident să fie permanent prezentă în spiritul său. Recomandările Consiliului au o influență deosebită asupra deciziei finale, care aparține totuși administratorilor. Ministrul sau Secretarul de Stat responsabil trebuie, în fond, să-și bazeze decizia pe o varietate de criterii și nu doar pe meritul artistic.

Consiliul pentru Cultură este totodată organul legal de consultare în domeniul politicii culturale. Consiliul funcționează independent de Minister și de sectorul cultural și acoperă următoarele domenii: mass media și informare, patrimoniu cultural, artă, diversitate culturală, antreprenariat în cultură, cultură și tineret, artă de amatori,

educație culturală, cooperare interdisciplinară, politică culturală internațională și noi tehnologii.

Fiecare sector este administrat de o comisie separată, care pregătește recomandările. Comisiile sînt formate din experți sectoriali și sînt prezidate de un membru al Consiliului de administrație.

Comisiile consultative temporare

Alături de structura consultativă descrisă mai sus, Ministrul numește frecvent comisii consultative temporare. Acest gen de comisii sînt formate pentru consultanță pe probleme foarte controversate din punct de vedere politic și administrativ. Acesta este adesea cazul artelor spectacolului și al sistemului de radiodifuziune. Cităm cîteva exemple de comisii consultative temporare pentru artele spectacolului: Grupul Național de Lucru pentru Sectorul Orchestrelor Simfonice, Grupul Național de Lucru pentru Sectorul Dansului, Comisia Batenburg și Comisia Națională pentru Sectorul Terțiar.

Distribuirea sarcinilor: Stat, Provincii și Municipality

Împărțirea sarcinilor între stat, provincii și municipalități a fost antrenată de intențiile guvernului central de a transfera, pentru o creștere a eficienței, o serie de sarcini (inclusiv responsabilitatea în domeniul politicii culturale) către autoritățile locale, de a reorganiza administrația internă și de a îmbunătăți serviciile statului.

Redistribuirea sarcinilor între stat, provincii și municipalități s-a realizat astfel:

- statul a devenit responsabil cu muzeele naționale, orchestrele simfonice și companiile de teatru și dans;
- provinciile au devenit responsabile cu diseminarea, coordonarea și menținerea activităților culturale la nivel local;
- municipalitățile au primit responsabilitatea întreținerii diferitelor spații și echipamente culturale și a calendarului manifestărilor la nivel local.

Au fost încheiate convenții cu marile orașe (Amsterdam, Rotterdam și Haga) ce vizează o cofinanțare stat-municipiu pentru instituțiile culturale amplasate în aceste orașe (de ex. *Royal Concertgebouw Orchestra*, Balentul Național Olandez, Opera Olandeză, Orchestra Filarmonică din Rotterdam, Compania Națională de Teatru etc.).

Ultimul Document de Politică Culturală (1997 - 2000) a fost redactat în urma consultărilor cu provinciile și municipalitățile. Au fost încheiate, de asemenea, acorduri privind finanțarea comună a instituțiilor cu municipalitățile orașelor Amsterdam, Rotterdam și Haga și cu alte diferite provincii și orașe mari. Aceste acorduri au fost confirmate în 1997 într-o serie de opt convenții asupra culturii, în vigoare pînă în anul 2000.

Cultura ca o confruntare

Documentul de Politică Culturală ce acoperă perioada 2001 - 2004, intitulat "Cultura ca o confruntare" (*Culture as confrontation*) a fost adoptat de Parlamentul Olandez. Documentul a fost pregătit în 1999, în parteneriat și în strînsă cooperare cu organismul consultativ neguvernamental - Consiliul pentru Cultură - și va intra în vigoare în anul 2001. Ziua de 15 decembrie 1999 a fost limita pînă la care puteau fi

depușe de către toate organizațiile culturale cererile lor de finanțare pentru perioada următoare de 4 ani.

În prezent, de-a lungul lunii mai 2000, Consiliul pentru Cultură a oferit observații asupra cererilor primite.

Prioritățile noului Document - "Cultura ca o confruntare" sînt diversitatea culturală, atingerea de noi publicuri și afirmarea spiritului întreprinzător în domeniul cultural. Diversitatea culturală este, evident, un principiu foarte important, mai ales în societatea olandeză multi-etnică de astăzi. În același timp, arta trebuie să ajungă la un public mai larg, vizînd în special tinerii. Cel de-al treilea principiu se axează pe piață (care este multiculturală și diversificată, tînă și batrînă etc.).

6.3. Politica de descentralizare în Franța

Planul cincinal

Începînd cu anul 1946, Franța a reglementat cele mai importante sectoare ale vieții statului prin intermediul planului cincinal, redactat ca urmare a consultărilor dintre politicieni și reprezentanții sectorului vizat. Cultura a fost inclusă în acest sistem de reglementare de-abia în al patrulea plan cincinal (acoperind perioada 1962-1965), după constituirea unui Minister al Culturii independent. Pentru nevoile de planificare a fost înființată **Comisia pentru echipamente culturale și patrimoniu artistic**, cu rolul de a examina sectorul cultural. Comisia a creat, la rîndul său, grupe de lucru pe diferite sectoare, alcătuite din personalități ale științelor sociale, ale educației și politiciii.

Integrarea culturii în planul cincinal a însemnat oferirea posibilității statului de a exercita un control asupra ei. Astfel, guvernul este cel care stabilește, în contextul politicii sale generale, proiectele ce vor fi incluse în plan. Tot guvernul este cel ce dispune de mijloacele de finanțare a culturii, atribuite potrivit bugetului anual. Odată legea adoptată de Parlament, proiectele incluse în plan trebuie să fie angajate pe o perioadă de cinci ani.

Adoptarea legii nu garantează totuși întotdeauna că proiectele incluse în plan vor fi puse în practică, pentru că ele au nevoie ca actele legislative de adoptare a bugetului general și a bugetului de programe să le susțină, la rîndul lor. Schimbarea climatului politic, a unui guvern sau a unui ministru poate, la rîndul ei, să modifice derularea unui proiect, să-l amîne sau pur și simplu să-l elimine.

Rolul Parlamentului

Parlamentul joacă un **rol secundar în definirea politicii culturale**. În fiecare an, în momentul dezbaterii parlamentare a Legii Finanțelor, Parlamentul află, din detalierea bugetului, care sînt proiectele Ministerului Culturii. Legislativul poate interveni în acest moment în alegerea proiectelor, dar de regulă dezbaterile ce are loc este una pur formală..

Parlamentul are un rol mai constructiv în **crearea legislației**. Propunerile legislative vin din partea Ministerului Culturii, dar Adunarea Națională și Senatul le pot amenda în bună măsură.

Rolul Ministerului Culturii

Ministerul Culturii are un rol decisiv. În limitele bugetului alocat de guvern, Ministerul ia deciziile privind proiectele concrete și obiectivele generale în plan cultural. În general, Primul Ministru nu se implică direct în alegerea proiectelor. În cazul în care se pune problema executării unor proiecte ce necesită cheltuieli suplimentare, Ministrul Culturii este adesea susținut de Președinte. "Dușmanul" natural în interiorul guvernului este Ministerul de Finanțe, ale cărui puternice departamente țin baierile

pungii. Iar dacă Președintele susține de regulă Ministrul Culturii, Primul Ministru tinde a fi de partea Ministrului de Finanțe.

Inexistența unui organism consultativ permanent

Decidenții politici culturale franceze nu colaborează cu nici un organism permanent de decizie alcătuit din reprezentanți ai sectorului cultural. În acest domeniu, un rol important este deținut de multă vreme de grupurile sau comisiile de lucru, ce ajută la redactarea secțiunii culturale din planul cincinal. În Franța există, în rândul guvernanților și al cercurilor politice, o puternică tradiție a dezbaterii intelectuale, a teoretizării și analizei politicii culturale. Planurile se nasc astfel, de cele mai multe ori, din activitatea unui corp consultativ format din elitele domeniului cultural: manageri culturali, creatori, reprezentanți ai instituțiilor și industriilor culturale, gânditori și universitari. Acest corp consultativ nu este însă unul permanent.

Ministerul este direct responsabil de activitatea culturală din multe domenii și de distribuirea subvențiilor. El coordonează totodată direcțiile regionale, responsabile cu descentralizarea anumitor activități ale ministerului. Astfel, ministerul răspunde nu doar de definirea politicii culturale, ci și de punerea sa efectivă în practică.

Descentralizarea

Franța are o îndelungată tradiție de centralizare politică, administrativă și economică. În domeniul culturii, Parisul a exercitat o îndelungată și puternică influență asupra celorlalte regiuni, în special începând cu secolul al XIX-lea. El a atras elita țării, a dezvoltat puternice instituții culturale, atrăgându-și un buget considerabil și dominând întreg sectorul cultural. În ziua de azi se apreciază însă din ce în ce mai des că regiunea este nivelul care asigură cel mai bine o consistență a dezvoltării.

După demararea procesului de descentralizare au fost create în Franța următoarele unități administrative: comuna, departamentul și regiunea. Multă vreme departamentele au jucat un rol limitat în viața culturală, în special în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice. Rolul lor a crescut progresiv dar în grade diferite, implicarea în sectorul cultural fiind practic lăsată la inițiativa fiecărui departament. În prezent, ele asigură mai ales susținerea financiară a artelor spectacolului (muzică și teatru), participarea la finanțarea echipamentelor ce presupun investiții mari (precum casele de cultură), sprijinirea școlilor de muzică și a spectacolelor muzicale ale amatorilor sau subvenționarea asociațiilor socio-culturale și socio-educative.

Implicarea regiunilor în viața culturală este chiar mai recentă, începând cu aproape zece ani în urmă. Orașele mari și medii, pe de altă parte, au sprijinit întotdeauna activitățile culturale, uneori chiar evenimente de mari dimensiuni, au construit biblioteci, teatre, muzee și școli de artă sau de muzică.

Direcțiile Regionale de Afaceri Culturale (DRAC - Directions Régionales des Affaires Culturelles)

În anul 1974 a fost înființată, în cadrul administrației generale a Ministerului Culturii și Comunicației, o Unitate de Acțiune Regională. Datorită nevoii de a stabili contacte mai directe și permanente cu regiunile, această unitate a decretat în 1977 înființarea Direcțiilor Regionale de Afaceri Culturale (DRAC) ca unități administrative de legătură cu autoritățile locale.

Aceste organisme sînt practic servicii descentralizate ale guvernului la nivelul regiunilor. Ele acționează totodată ca un element de legătură între guvernul central și autoritățile locale. Intervenția lor, limitată inițial la domeniile patrimoniului cultural și muzical, a fost ulterior lărgită la toate sectoarele activității culturale. Lucrînd cu un personal specializat și competent, ele sînt apreciate nu numai pentru rolul lor de intermediari în alocarea subvențiilor, ci și pentru serviciile de consultanță pe care le acordă autorităților locale.

Direcțiile Regionale de Afaceri Culturale urmează liniile trasate de diversele direcții specializate din Ministerul Culturii, informîndu-le totodată pe acestea de nevoile regiunii și apărînd cauza ei.. De asemenea, ele sfătuiesc regiunile cu privire la cererile de finanțare care, încadrîndu-se în prioritățile ministerului, au șanse de a fi acceptate.

Finanțarea culturii

Direcțiile Regionale dețin importante fonduri - "creditele descentralizate" - care sînt distribuite de fiecare direcție pentru sprijinirea activităților sau proiectelor pe care aceasta consideră că merită să le susțină. Direcțiile regionale țin, totodată, evidența bugetelor administrate de diverse direcții specializate ale ministerului și care implică sume mai mari decît creditele descentralizate. Dacă aceste direcții regionale vor avea în viitor o și mai mare autonomie de acțiune, atunci este nevoie ca la nivel regional să lucreze manageri culturali competenți, care să fie capabili să judece calitatea proiectelor propuse, să redacteze planurile financiare, să atragă fonduri suplimentare de la întreprinderi private, de la alte autorități locale și de la autoritatea centrală - Ministerul Culturii - și să mențină bune relații cu politicienii locali.

Finanțarea încrucișată: "Convențiile"

Începînd cu anul 1989, cînd ideea de a înmîna pur și simplu autorităților locale resursele financiare a fost abandonată, Franța dispune de un sistem destul de complicat de finanțare încrucișată. Statul este cel responsabil, în primul rînd și în cea mai mare măsură, de activitățile culturale, dar regiunile și departamentele au la rîndul lor un rol important, așa cum s-a menționat mai sus. La nivelul acestora au fost stabilite diverse reglementări pentru acoperirea costurilor administrative ale multor instituții și echipamente culturale municipale și pentru conservarea și restaurarea patrimoniului cultural.

Pentru finanțarea muzeelor, bibliotecilor, școlilor de muzică sau de artă locale, spre exemplu, statul contribuie cu subvenții relativ reduse, de aproximativ 10%, la care se adaugă uneori și cea a departamentului, în timp ce regiunea nu se implică deloc. Costurile de funcționare ale caselor de cultură (*maisons de la culture*) sînt acoperite în proporție de pînă la 50% de stat, ca și în cazul costurilor de conservare a monumentelor clasate, participare la care se adaugă, în cel de-al doilea caz, o

contribuție de câte 25% din partea departamentului, respectiv a autorității locale vizate.

Acest sistem de co-finanțare prezintă numeroase avantaje, printre care faptul că implică parteneriate și consultări între centru, regiune, departament și autoritatea locală și că împarte riscul. Dar acestor avantaje li se adaugă și aspecte negative precum suprapunerea unor responsabilități și, adesea, lipsa unui conducător sau a unui partener principal bine definit. În plus, este mai ușor pentru una din părțile finanțatoare să se retragă dintr-un proiect cultural știind că ceilalți parteneri pot suporta acest risc.

Deși statul este obligat, conform unor astfel de acorduri de co-finanțare, să nu evite asumarea responsabilității, care nu poate fi, în cazul său, decât pozitivă, există întotdeauna riscul ca nivelul său de control asupra autorităților locale în cadrul negocierilor să se mențină ridicat. Sistemul Convențiilor permite încă Ministerului să impună partenerilor locali și regionali propriile propuneri. Direcțiile Regionale (DRAC) pot fi sigure și bine administrate, dar reducerea bugetelor lor le diminuează din ce în ce mai mult libertatea de mișcare și posibilitatea de a susține inițiative specific locale.

Cu toate acestea, devine din ce în ce mai clar faptul că povara susținerii financiare a culturii trebuie să fie preluată treptat de autoritățile locale și de principalele orașe din regiuni. Iar multe orașe duc încă lipsă de mijloace prin care să-și pună în practică inițiativele.

6.4. Procesul de definire si implementare a politicii culturale in Polonia

Punind noi baze politicii culturale poloneze

Sinteză a aspectelor relevante din Raportului Conferinței Internaționale privind prezervarea și dezvoltarea vieții culturale în țările din centrul și estul Europei, Documente naționale, 23 - 25 ianuarie 1997, Budapesta, organizat de UNESCO.

Evoluții după 1989

Schimbările de sistem economic și politic ce s-au produs în Polonia după 1989 au dus la crearea condițiilor de dezvoltare culturală. În prima perioadă de schimbări, recâștigarea libertăților de creație de către artiști și animatori culturali a fost esențială. În acest proces de redobândire a libertății, mulți artiști sau politicieni au considerat ca inutilă implicarea statului în cultură prin definirea unei politici, de orice fel ar fi ea.

Noile posibilități de liberă creație și de schimb de valori și concepte culturale au început să fie însoțite de tot mai multe constrângeri și dificultăți de ordin economic. Sponsorii din sectorul privat au acoperit într-o mult prea mică măsură solicitările sectorului cultural, neputând înlocui statul, în retragere din sfera culturii pe care pînă atunci o patronase. Piața s-a dovedit, la rîndul ei, a fi un mecanism de reglementare eficient doar pentru un număr limitat de produse și servicii culturale. În același timp, Legea auto-administrației locale, Legea de împărțire a competențelor între comune și organele administrației guvernamentale, precum și lichidarea Fondului de Dezvoltare Culturală, a Fondului Cinematografic Național și a fondurilor locale destinate restaurării monumentelor (toate adoptate în 1990) au pus instituțiile culturale în fața unei situații organizaționale, legale și economice complet nouă.

Au început astfel să apară noi întrebări precum:

- Cît de mult se poate statul retrage din patronarea culturii și care este limita care, odată depășită, pune în pericol cultura națională?
- În ce măsură pot noile administrații locale autonome să înlocuiască statul în funcțiile pe care acesta le îndeplinea înainte?
- Pentru ce tip de activități culturale poate piața să fie cel mai bun mecanism de reglementare?
- Poate sectorul cultural să se bazeze pe sprijinul privat și pe sponsorizare și dacă da, în ce măsură?
- Cine și pe baza căror criterii trebuie să distribuie fondurile publice alocate culturii pentru a obține o eficiență maximă în utilizarea lor?

Documentul “**Politica culturală a statului: principii**”, realizat de Ministerul Culturii și Artelor și aprobat de Cabinet, a fost o încercare de a răspunde, chiar dacă parțial, acestor întrebări și altora. Deși în introducerea acestui document se considera că „termenul politică culturală evocă uneori asociații mai puțin plăcute”, s-a recunoscut totodată că utilizarea sa nu ar trebui întreruptă „pînă ce statul nu va renunța la

influența sa asupra vieții culturale și la participarea societății în cultură (...) Desigur, acestui termen trebuie să i se dea un nou sens.”

Potrivit atitudinii guvernului, politica culturală dusă de stat trebuie să favorizeze dezvoltarea democrației culturale și a societății civice, să faciliteze tranziția spre economia de piață pentru artiști și instituțiile culturale, să permită protecția celor mai importante valori culturale, să inițieze și să introducă soluții legale care să favorizeze noi forme de activitate. Fundamentul noii politici culturale ar trebui să fie, potrivit guvernului :

- Descentralizarea, respectiv transferarea unei părți din drepturile administrației centrale către nivelul regional și de la administrația regională spre nivelul local;
- Prioritate acordată protecției patrimoniului național, protecției cărților și a obiceiurilor de lectură ;
- Susținerea de la bugetul de stat a unor instituții și întreprinderi considerate esențiale pentru viața culturală ;
- Susținerea dezvoltării unor structuri instituționale și a unor mecanisme de finanțare neguvernamentale, care ar putea constitui pentru cultură un supliment important la sprijinul acordat de stat.

După șase ani de transformări economice, noile principii de organizare și finanțare a activităților din sfera culturii se bazează încă în mare măsură pe principiile stabilite în 1993. Descentralizarea drepturilor administrației publice în domeniul cultural s-a îndeplinit și continuă să avanseze. Ideea de a pune în comun fonduri publice și private a fost adoptată ca un principiu de finanțare a culturii. Iar sprijinul în vederea dezvoltării structurilor instituționale neguvernamentale a dus la o creștere considerabilă a instituțiilor non-profit sau aparținând sectorului privat.

În 1995 Ministerul Culturii și artelor a adoptat documentul “Sarcinile Ministerului Culturii și Artelor în 1996-1997”, ce a fost modificat în ianuarie 1996. Acest document dezvoltă și precizează în detaliu principiile sprijinului acordat de stat culturii. Astfel, cele mai importante priorități ale politicii culturale a statului erau considerate a fi : asistența în sfera cărților și a protejării obiceiurilor de lectură, protecția patrimoniului național și educația culturală. Potrivit acestui document, competențele Ministerului includ și activitatea legală, căutarea și activarea unor noi surse nebugetare de finanțare a culturii, urmărirea și analiza modificărilor în curs și controlul punerii în practică a politicii culturale. Implicarea statului în sfera execuției este trasferată în principal către nivelul voivodatelor (regiunilor). **“A sta de gardă asupra culturii poloneze este o anagajare universală a statului, pentru că valoarea sa primordială este cultura ca sursă a continuității și dezvoltării națiunii”** sînt cuvintele cu care se încheie acest document.

Noul sistem legal și instituțional al culturii

Unul din cele mai importante acte normative constitutive a sistemului cultural polonez actual este **Legea asupra organizării și desfășurării activităților culturale** (1991), care a creat premisele descentralizării managementului în cultură și care a abolit în fine monopolul statului în acest domeniu. Această lege a permis tuturor persoanelor fizice și juridice și indivizilor care nu posedă o personalitate legală să desfășoare o activitate culturală și să facă apel la subvenții de la bugetul de stat pentru

atingerea obiectivelor lor. Atît organizațiile publice cît și cele private au dreptul să se asocieze pentru crearea unor instituții de cultură. Prevederea din lege ce dă instituțiilor culturale publice posibilitatea de a atrage fonduri atît din partea persoanelor juridice cît și a celor fizice (sponsor și mecena) pentru derularea activității lor este de o mare importanță.

Conform acestei legi, unele instituții publice de cultură își desfășoară activitatea pe baza principiilor aplicabile instituțiilor bugetare (muzee, librării, centre culturale și case de cultură), în timp ce altele își derulează activitatea dispunînd de o autonomie financiară (instituții financiare, teatre, opere, operete, săli de concerte și orchestre filarmonice). O atare distincție a statutului legal atrage după sine și diferențe în plan fiscal. Instituțiile bugetare sînt automat exceptate de la plata impozitului pe profit (care atinge 40% la persoanele juridice). Instituțiile cu autonomie financiară obțin o astfel de exceptare cu condiția să aloce profiturile obținute activității statutare (culturale).

Administrația Culturală

Organele administrației culturale poloneze se situează la **nivelurile central, regional (voivodal), precum și la cel local**. Administrația centrală are un rol proeminent în definirea politicii culturale a statului și a principiilor de finanțare a culturii. Un rol substanțial în procesul legislativ din sfera culturii este asumat de **Camerele de Cultură** permanente ale celor două camere ale Parlamentului polonez – **Sejm** (Camera Inferioară) și **Senat** (Camera Superioară). Rolul celor două comisii este, printre altele, acela de a evalua candidații la anumite posturi guvernamentale, de a pune în discuție, examina și evalua propunerile legislative, de a examina rapoartele și informările Ministerului Culturii și de a realiza analize ale activităților din sectorul cultural. Comisiile participă, de asemenea, la pregătirea lucrărilor asupra proiectului bugetului de stat, la capitolul cultură. Ele au dreptul de a cere Ministrului explicații suplimentare și fac aproape întotdeauna uz de acest drept. Rezultatul lucrului comisiilor asupra bugetului se materializează în exprimarea de opinii și remarci ce vizează de regulă o cerere de creștere a fondurilor alocate culturii.

Administrația culturală la nivelele central și la nivel voivodal (regional)

Principalul organ al administrației centrale în domeniul culturii este **Ministerul Culturii și Artelor**. Structura sa organizatorică a fost ajustată la prioritățile de politică culturală adoptate. Astfel, în Minister au fost create, printre altele, următoarele departamente: departamentul cărții și al obiceiurilor de lectură, departamentul muzeal, departamentul de promovare a culturii, responsabil cu relațiile cu administrația autonomă locală, departamentul de educație artistică și departamentul de arte sub supraveghera căruia se află majoritatea instituțiilor naționale de cultură.

În cadrul Ministerului și sub supravegherea lui funcționează Serviciul de Stat pentru Protecția Monumentelor, ce are în subordine Conservatorii Generali de Monumente și 49 de conservatori de monumente regionali, și Comisia Cinematografică – organnul central al administrației centrale responsabil cu producția, distribuția și promovarea filmului. Ministerul este, de asemenea, administratorul unor instituții culturale de seamă; îndeplinește funcția de organism finanțator pentru întreprinderile culturale de stat și supervizează educația artistică.

În funcție de nevoile existente, Ministerul poate constitui organe consultative colective. În afara structurii și influenței Ministerului Culturii se află Consiliul Național de Radiodifuziune și Televiziune, care este organul central al administrației centrale pe problema radiodifuziunii și televiziunii, publice și private.

La nivel regional, deciziile de politică culturală se iau de către oficiile voivodatelor, care sînt unități ale administrației de stat. Aspectele ce țin de domeniul culturii sînt de regulă tratate de departamente speciale ale acestor oficii, responsabile adesea de sectoare precum educația, protecția sănătății, protecția socială și sportul.

Administrația culturală la nivelul administrației autonome locale

Ca urmare și conform Legii privind auto-administrarea locală adoptată în 8 martie 1990, 2500 de comune poloneze au obținut statutul de persoană juridică și dreptul, căruia i se asociază și obligația, de a îndeplini sarcinile publice în nume propriu. Legea “Competenței”, referitoare la împărțirea sarcinilor și a competențelor între instituțiile comunelor și cele ale administrației de stat, adoptată în 17 mai 1990 (cu amendamente ulterioare), a inclus în sarcinile comunei, alături de cele pe care și le-a asumat ea singură în statut, următoarele sarcini în materie culturală:

- întreținerea propriilor instituții și unități și popularizarea culturii;
- delegarea sarcinilor din sfera diseminării culturii către organizațiile sociale și “celulele” de acțiune culturală și socială;
- întreținerea bibliotecilor publice.

Pentru îndeplinirea propriilor obiective statutare comunele alocă fondurile proprii și cele obținute ca suvenție generală de la bugetul de stat. Organele administrației de stat pot să influențeze, în mod curent, întinderea și tipul sarcinilor îndeplinite de comune doar prin așa numitele sarcini atribuite. Realizarea acestui gen de obligații este finanțată prin subvenții special destinate lor, al căror nivel, destinație și modalitate de folosire sînt decise de instituția care le oferă .

În domeniul culturii autoritățile de stat folosesc într-o foarte mică măsură acest mecanism de influențare a politicii culturale definite și aplicate la nivelul comunei. O foarte utilizată formă de cooperare între Ministerul Culturii și Artelor, colectivitățile locale și instituțiile culturale subordonate acestora este organizarea unor conferințe și seminarii naționale, precum și derularea unor cercetări în domeniul culturii.

Finanțarea publică a culturii

După 1989, cultura și problemele ei financiare au cunoscut o continuă “alunecare” în ierarhia importanței și urgenței. Această alunecare e vizibilă în reducerea sistematică a cheltuielilor pentru cultură în totalul bugetului de stat. La nivelul comunelor, de asemenea, cultura este pe ultimule locuri prin ponderea cheltuielilor în total. În ciuda acestui fapt, odată cu implementarea reformei autonomiei locale s-a înregistrat o creștere continuă a participării autorităților locale în cadrul finanțării publice pentru cultură. Acest rezultat este însă mai mult urmarea declinului cheltuielilor de la bugetul de stat decît o creștere la nivelul comunelor.

În legea poloneză asupra bugetului se prevede că nivelul sumelor la dispoziția Ministerului Culturii se stabilește anual. Procedura bugetară în vigoare a limitat

influența Ministerului Culturii asupra majorității deciziilor importante, influență care cu nu mult timp în urmă era covârșitoare. Asemenea decizii sînt adoptate în Parlament și în Ministerul de Finanțe. Ministrul Culturii și Artelor nu are nici o influență directă asupra nivelului fondurilor alocate culturii de către miniștrii individuali sau de către decidenții regionali (voivods). El poate decide doar în privința propriului buget, în limitele prevăzute de Ministerul de Finanțe.

Începînd cu 1994, deciziile privitoare la majoritatea fondurilor alocate culturii la nivel regional erau subordonate deciziilor voivozilor. Ele pot fi corectate doar de Ministerul de Finanțe. Ministerul Culturii și Artelor nu are nici o influență asupra politicii fiscale urmate de voivodate.

Finanțarea culturii din surse neguvernamentale

Încă din anii 1980 polonezii au început să ia în considerare posibilitățile și utilitatea obținerii de fonduri ne-statale pentru finanțarea unor obiective sociale. Acest interes a fost cauzat mai ales de adîncirea crizei finanțelor publice și de neputința statului de a îndeplini angajamentele asumate. Încă din 1982, cînd a fost adoptată Legea asupra Fondului de Dezvoltare a Culturii, se prevedea posibilitatea fondului de a colecta plăți, donații și moșteniri de la persoane fizice și juridice. Totuși, de-abia în 1989 a fost făcut pasul cel mare pentru a ridica interesul persoanelor juridice să finanțeze obiective sociale. În Legea asupra impozitului pe profit pentru persoane juridice (1993) se dădea posibilitatea deducerii din baza impozabilă a donațiilor în scopuri sociale, inclusiv a donațiilor oferite în numele unor organizații sau fundații, pentru o sumă ce nu depășește 10% din venitul impozabil. În 1995 acest prag a fost ridicat, ajungînd la 15%, de exemplu, pentru donațiile în scop cultural.

O exonerare similară pentru donatori - persoane private – este conținută în Legea impozitului pe venitul persoanelor fizice (1991). Legea activității culturale (1991) oferă, în același timp, instituțiilor culturale ce depind de autoritățile centrale sau de cele de autonomie locală, posibilitatea de a obține fonduri de la persoanele fizice sau juridice. Au fost astfel create posibilitățile legale de dezvoltare a susținerii private a culturii.